

Matica

broj
no.

4

travanj
april

2019.

MJESEČNA REVIJA HRVATSKE MATICE ISELJENIKA MONTHLY MAGAZINE OF THE CROATIAN HERITAGE FOUNDATION

Sretan Uskrs!

ԾԱՅՈՒԻՔ ԽԾԿԵԾ!

ISSN 1330-2140

9 771330 214009

Mjesečna revija Hrvatske matice
iseljenika / Monthly magazine of the
Croatian Heritage Foundation

Godište / Volume **LXIX**
Broj / No. **4/2019**

Nakladnik / Publisher
Hrvatska matica iseljenika /
Croatian Heritage Foundation

Za nakladnika / For Publisher
Mijo Marić

Rukovoditeljica Odjela nakladništva /
Head of Publishing Department
Vesna Kukavica

Uredništvo / Editorial Staff
Ljerka Galic, Željko Rupiċ,
 Hrvoje Salopek

Tajnica / Secretary
Snjezana Radoš

Dizajn i priprema / Layout & Design
Krunoslav Vilċek

Tisak / Print

VJESNIK d.d.
TISKARSKO IZDAVAĀKE DJELATNOSTI

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA

Trg Stjepana Radiċa 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matis.hr

Naslovnica: Edo Murtiċ: Plamen vjeċnog
života 1972., mozaik na grobu hrvatskog
politiċara Petra Pirkera
(foto: Snjezana Radoš)

Kolumne

21
Globalna Hrvatska
(Vesna Kukavica)

24
Klikni – idem doma
(Vesna Kukavica)

26
Povjestice
(Željko Holjevac)

30
Endemi u Hrvatskoj
(Darko Mihelj)

32
Jadranski otoci
(Marjana Kremer)

38
Jeziċni podsjetnik
(Sanja Vuliċ)

40
(S)kretanja
(Šimun Šito Ćoriċ)

Dragi Hrvati u domovini i svijetu,

Uoċi kršċanskog blagdana Uskrsa, koji naš narod oduvijek štuje, podijelite njegovu radost s najbliŹima, u krugu obitelji i hrvatskih iseljeničkih i manjinskih zajednica diljem svijeta. Narod smo kojemu patnja nije strana, ali nas je vjera, ustrajnost i Źelja za boljitkom vodila kroz povijest, prema sigurnijoj budućnosti za nas i naše potomke.

Danas moŹemo oĉekivati svekoliki napredak naŹe suverene domovine i povratak njenih raseljenih sinova i kċeri, kao i ostanak svih onih koji je danas s ljubavlju i trudom unaprjeđuju i grade. Zajedništvo Hrvata nikada nije bilo vidljivije negoli danas i neprestano snaŹeno nadom u pravednije i sretnije društvo za sve nas u domovini i izvan nje.

U ime djelatnika Hrvatske matice iseljenika i svoje osobno ime Źelim Vam sretan Uskrs i neka Vam svjetlost Uskrsnuċa podari snagu pred Źivotnim izazovima i kušnjama vremena u kojem Źivimo.

Mijo Mariċ, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika

- 4** Fokus: Vijesti iz Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH
- 6** Fokus: O ustavnim reformama u Bosni i Hercegovini
- 7** Biskup Komarica u Hrvatskoj matici iseljenika
- 8** Dan otvorenih vrata Ureda predsjednice RH za Hrvate BiH
- 10** Međunarodna konferencija Mreže hrvatskih žena
- 12** Izložba slika novinarkе Dijane Čović
- 13** Intervju: Ivan Zdunić istaknuti hrvatski iseljenik u Kanadi
- 16** Najpopularniji Hrvati u iseljeništvu: Večernjakov spektakl Domovnica
- 19** Folklorna baština Hrvata u Njemačkoj: radionica u Duisburgu
- 22** Predstavljanje knjige u HMI: Smiljana Šunde u potrazi za izgubljenim Podgoranima
- 28** Višestoljetno iseljavanje s otoka Krka
- 35** Branko Fučić, povjesničar umjetnosti i kulture, promotor hrvatskog srednjovjekovlja
- 36** Mila Kumbatović, jedna od najuglednijih i najsvestranijih hrvatskih likovnih umjetnica 20. stoljeća
- 38** Vrbnička žlahtina – autohtonost otoka Krka
- 41** Vukovar u svibnju postaje središnje mjesto susreta mnogobrojnih turističkih manifestacija
- 42** Hrvati u Vojvodini: 85. bunjevačko-šokačko prelo u Somboru
- 43** Gostovanja u Pečuhu i Budimpešti
- 44** Aktivnosti podružnice HMI Pula: Gimnazija Pula i Pazinski kolegij – Klasična gimnazija domaćini edukativnih folklornih radionica
- 46** EPK 2020 Rijeka
- 48** Doprinos misija, župa, škola: Državne povelje Hrvatskoj zajednici iz New Yorka
- 50** Hrvatske iseljeničke priče kao inspiracija riječkim likovnjacima
- 54** Hrvatska zajednica na krajnjem jugu Argentine
- 56** Inozemna Croatica: Reminiscencije iz Venezuele i domovinsko zlatno doba
- 58** Nakon 20 godina u St. Louisu objavljeno drugo izdanje udžbenika za učenje hrvatskoga jezika
- 60** Fond Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu obogaćen ostavštinom Radovana Ivšića
- 62** Crorama
- 65** Žarko Dolinar, sportaš i znanstvenik
- 66** Vijesti iz sporta

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA

Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matiz.hr Web: www.matis.hr

GODIŠNJA PRETPLATA / ANNUAL SUBSCRIPTION

Običnom poštom / *regular mail*:
Hrvatska / Croatia 100 kn
ostale europske države /
other European countries 25 EUR
Zračnom poštom / *airmail*:
SAD / USA 65 USD
Kanada / Canada 65 CAD
Australija / Australia 70 AUD
ostale prekomorske države /
other overseas countries 70 USD

DEVIZNI RAČUN BROJ /

FOREIGN CURRENCY ACCOUNT:

IBAN: HR06 2340 0091 5102 96717
SWIFT CODE: PBZGHR2X
Privredna banka Zagreb, Radnička cesta 50

ŽIRO RAČUN ZA UPLATU U KUNAMA / DOMESTIC CURRENCY ACCOUNT (IN KUNA):

IBAN: HR80 2390 0011 1000 21305
Hrvatska poštanska banka

Naručite i vi svoju Maticu jer Matica je most hrvatskoga zajedništva

Želite li primati MATICU kao dar koji će stizati na Vašu kućnu adresu? Jedino što trebate učiniti jest poslati nam popunjenu narudžbenicu i uplatiti na naš račun odgovarajući novčani iznos koji pokriva troškove slanja. MATICA će potom svaki mjesec stizati u Vaš dom. Naručite, čitajte i preporučite MATICU Vašoj rodbini i prijateljima, kako biste aktivno sudjelovali u ostvarivanju MATIČINE misije: biti čvrsti most između Hrvatske i Hrvata diljem svijeta.

Ime i prezime / *Name and surname*

Adresa / *Address*

Grad / *City*

Država / *State*

Pošt. broj / *Zip Code*

Tel.

Fax.

E-mail

Datum / *Date*

Vijesti iz Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH

Tekst i foto: Središnji državni ured za Hrvate izvan RH

Sastanak ministara EU-a nadležnih za područje dijaspore na kojem je sudjelovao državni tajnik Milas

U Bukureštu u sklopu rumunjskog predsjedanja Vijećem Europske unije održan je neformalni sastanak ministara EU-a nadležnih za područje dijaspore. Tom prigodom u svom izlaganju državni tajnik Milas predstavio je rad i djelovanje Ureda u Hrvatskoj te istaknuo glavne strateške ciljeve Republike Hrvatske u odnosu na Hrvate izvan Republike Hrvatske. U plodonoj raspravi o novim smjerovima prema europskoj dijaspori, poglavito onoj izvan Europe, naglasak je stavljen upravo na mlade generacije, njihovo obrazovanje i materinski jezik kao temeljnu poveznicu s domovinom.

8. sjednica međuvladina mješovitog odbora za zaštitu prava nacionalnih manjina između RH i Republike Srbije

Želimo da predstavnici nacionalnih manjina, upravo oni zbog kojih Međuvladin mješoviti odbor postoji, jasno artikuliraju i konkretiziraju sve ono s čime se suočavaju i što žele poboljšati te da svi zajedno u dijalogu tražimo optimalna rješenja za kvalitetniji život i razvoj manjinskih zajednica

Na 8. sjednici MMO-a razmatrala se provedba preporuka sa 7. sjednice te se raspravljalo o najvažnijim problemima i izazovima, ali i aktivnostima i postignućima predstavnika hrvatske i srpske manjine koji žive u dvjema državama. Sjednica je održana u duhu konstruktivnog dijaloga te su obje strane pokazale spremnost i otvorenost za rješavanje problema. Razvidni su pozitivni pomaci s obje strane, no postoje i otvorena pitanja od kojih je za predstavnike hrvatske nacionalne manjine ključno neriješeno pitanje izravne zastupljenosti u predstavničkim tijelima od lokalne do državne razine, dok je srpska manjina težište stavila na pitanja u području informiranja i obrazovanja.

Republika Hrvatska snažno se zauzima za obnovu svoje kulturne baštine te da hrvatske institucije kontinuirano podupiru obnovu Vladičanskoga dvora u Pakracu, značajnoga kulturnog blaga srpske nacionalne manjine, ali i Republike Hrvatske.

Na sjednici je zaključeno kako se u dijalogu i nadalje trebaju tražiti optimalna rješenja za kvalitetniji život i razvoj manjinskih zajednica, posebice kad je riječ o primjeni zakonske regulative, obrazovanju na manjinskom jeziku i pismu, očuvanju kulturne baštine te uključenosti legitimnih predstavnika manjina u društveno-politički život i sudjelovanje u prekograničnim projektima.

Sljedeća, 9. sjednica Međuvladina mješovitog odbora za zaštitu prava nacionalnih manjina između Republike Hrvatske i Republike Srbije planira se održati 2020. godine u Republici Srbiji.

Kao ključna pitanja ističu se ostvarivanje zastupljenosti predstavnika nacionalnih manjina u predstavničkim i izvršnim tijelima te aktivno sudjelovanje

u razvojnim i prekograničnim projektima Europske unije. Kvalitetni pomaci u ovim i ovakvim pitanjima te zaštita i promoviranje manjinskih prava u obje države bit će poticaj ukupnom razvoju odnosa između dviju država.

Sporazum o međusobnoj suradnji Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH i Hrvatskoga katoličkog sveučilišta

Sporazum o međusobnoj suradnji obuhvaća poticanje znanstvenog istraživanja specifične kulturne i vjerske baštine te suvremenog života hrvatskoga iseljeničtva, hrvatske nacionalne manjine i Hrvata u Bosni i Hercegovini, kao i migracijskih trendova. Ovim sporazumom obuhvaćeno je također razvijanje postojećih i osmišljavanje novih studijskih programa s ciljem integracije i jačanja zajedništva Hrvata koji žive u Republici Hrvatskoj i izvan nje, osmišljavanje novih i podupiranje postojećih projekata razmjene studenata, osmišljavanje novih i podupiranje postojećih znanstvenih i stručnih projekata te donošenje posebne upisne kvote za pripadnike hrvatske nacionalne manjine i hrvatskog iseljeničtva. U akademskoj godini 2019./2020. bit će omogućen upis po jednog kandidata na svakom redovitom studiju preddiplomskoga i diplomskoga sveučilišnog studija Povijesti, Sociologije, Komunikologije, Psihologije i Sestrinstva.

Svjesni smo iznimne važnosti razmjene studenata, pripadnika hrvatskoga naroda koji žive izvan Republike Hrvatske te razvijanja znanstvenih i stručnih projekata usmjerenih na sve vidove očuvanja i promicanja hrvatskoga jezika i kulture.

Državni tajnik Milas rekao je kako ga veseli što će se posebna upisna kvota za pripadnike hrvatske nacionalne manjine i hrvatskoga iseljeničtva ove godine ponuditi i na Hrvatskome katoličkom sveučilištu te da vjeruje kako će sigurno biti puno interesa za studij s obzirom na povezanost hrvatskoga naroda koji živi izvan domovine s Crkvom i važnost vjere u njihovu životu.

Kontinuirano traje umrežavanje i edukacija najmlađih naraštaja Hrvatica i Hrvata u sklopu projekta "Korijeni"

Videokonferencijska mreža u sklopu pilot-projekta 'Korijeni' tako je tijekom ožujka povezala mlade Hrvate iz Vukovara, Širokoga Brijega, Tivta i Dublina, Borte, Pečuha i Mostara, Subotice, Chicaga i Münchena, Žepča i Tolise te New Yorka i Ljubljane.

Prirodne i povijesne zanimljivosti, tradicionalne narodne nošnje, hrvatski izumitelji i pjesma, predstavljanje gradova i škola uz popratni program u obliku izlaganja i prezentacija samo su dio tema videokonferencija održanih u ožujku.

Cilj projekta je jačanje svijesti o nedjeljivosti hrvatskoga naroda i jačanje hrvatskoga identiteta osnaživanjem veza s Hrvatskom na razini prilagođenoj dječjoj dobi i pružanje kontinuirane potpore učiteljima hrvatskoga jezika i kulture u iseljeničtvu, potpore hrvatskome narodu u Bosni i Hercegovini te hrvatskoj nacionalnoj manjini u 12 europskih država uz njegovanje povijesti, tradicije i kulture.

ENG News from the State Office for Croats Abroad: state secretary Milas takes part in a meeting of EU ministers competent for diaspora matters; the 8th session of the Croatia-Serbia intergovernmental committee on the protection of the rights of ethnic minorities; a cooperation agreement between the State Office and the Croatian Catholic University; the Roots Project continues to work towards networking and educating young Croats.

O ustavnim reformama u Bosni i Hercegovini

U Neumu održan dvodnevni znanstveno-stručni skup pod nazivom "Europski ustav za Bosnu i Hercegovinu" na kojemu su govorili mnogobrojni ugledni stručnjaci, ali i visoki politički dužnosnici iz BiH, Hrvatske i svijeta

Izvor: HRT

U organizaciji Hrvatske akademije za znanost i umjetnost u Bosni i Hercegovini, Rektorskog zbora Republike Hrvatske i Sveučilišta u Mostaru, u Neumu je, 14. i 15. ožujka ove godine, održan znanstveno-stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem o ustavnim reformama u susjednoj državi pod nazivom "Europski ustav za Bosnu i Hercegovinu". Uvodno predavanje na skupu održao je Andrej Plenković, predsjednik Vlade Republike Hrvatske, a skupu su, uz ostale, nazočili i Dragan Čović, predsjednik Hrvatskoga narodnog sabora Bosne i Hercegovine, nadbiskup Luigi Pezzuto, apostolski nuncij u BiH, Zdravka Bušić, državna tajnica u Ministarstvu vanjskih i europskih poslova RH, Zvonko Milas,

državni tajnik Središnjega državnoga ureda za Hrvate izvan RH, kao i Mijo Marić, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika. U uvodnom predavanju hrvatski premijer naglasio je kako je europski put jedini ispravan put BiH, kako je Hrvatska vodeći gospodarski partner susjednoj državi, kako pomaže Hrvatima u BiH te kako zajednički rješavaju pitanje zakonitih migracija.

Plenković je podsjetio da je u Hrvatskome saboru prošle godine donesena Deklaracija o položaju hrvatskoga naroda u BiH koja je, prema njegovu mišljenju, izbalansirana te, što je najvažnije, podržava europski put BiH i pokazuje kako unaprijediti poziciju najmalobrojnijega konstitutivnog naroda. Prema njegovim riječima, ta deklaracija nije usmjerena protiv BiH, nego je u njezinu interesu, kao i u interesu svih triju konstitutivnih naroda.

"Izbori 2018. objektivno, po nama, nisu u duhu ni jezika ni teksta Dayton-skoga sporazuma koji nije predvidio ovakav rezultat posljednjih izbora", rekao je premijer i najavio da će upravo Hrvatska za vrijeme svog predsjedanja sljedeće godine kao ključno angažiranje istaknuti integraciju zemalja jugoistoka Europe u Europsku uniju, što sada nije slučaj. Istaknuo je kako se aktualna vlast u Hrvatskoj usprotivila prijedlozima da se podižu ograde ili bodljikava žica kako bi se zaustavila zapadnobalkanska migrantska ruta koja prolazi kroz BiH i Hrvatsku.

Predsjednik Hrvatskoga narodnog sabora BiH Dragan Čović istaknuo je kako su Hrvati u BiH predvodnici euroatlantskih integracija te da inzistiraju na izmjenama Ustava i Izbornoga zakona kako bi se zajamčila jednakopravnost naroda. "Želimo izmjene Ustava u kojemu nikada više nećemo raspravljati hoće li brojniji narod moći birati predstavnike hrvatskome narodu. Posljednji izbori nisu dali legalne niti legitimne hrvatske predstavnike u vlasti", rekao je Čović. I apostolski nuncij u BiH istaknuo je kako je na području zapadnoga Balkana, uz pojedinačna, potrebno poštovati i kolektivna prava. "U ovoj regiji nije moguće promatrati samo građanina bez uvrštavanja u vlastitu etničku skupinu. Ovdje je građanin vezan uz etničku skupinu kojoj pripada", rekao je nuncij Luigi Pezzuto.

Na dvodnevnome znanstveno-stručnom skupu posvećenom ustavnim pitanjima govorili su mnogobrojni ugledni stručnjaci, ali i visoki dužnosnici iz BiH, Hrvatske i svijeta, kako bi dali podlogu za zahtjev za ustavnom reformom. ■

"Hrvatska će, za vrijeme svog predsjedanja Unijom sljedeće godine, kao ključno angažiranje istaknuti integraciju zemalja jugoistoka Europe u Europsku uniju", rekao je hrvatski premijer.

Spomenik dr. Rendiću Ivanoviću u Antofagasti

Antonio Rendić Ivanović - 26 godina nakon smrti

ČILE - Antonio Rendić, po majci Ivanović, rodio se u Sutivanu na Braču 1896., a umro je u Antofagasti u veljači 1993. godine. Bio je liječnik i pjesnik, a pisao je pod pseudonimom *Ivo Serge*. Tiskao je 49 knjiga pjesama, uglavnom nostalgичnih, religiozne i ljubavne tematike. Objavljivane su od 1930-ih pa sve do njegove smrti, a jedna čak i posmrtno. Bila je to *La música del silencio* iz 1997. godine. Rendić je imao privatnu liječničku ordinaciju u Antofagasti, pred kojom je uvijek bio veliki red jer je besplatno liječio siroćinju. Zvali su ga *Liječnikom siroćinje* i *Apostolom skromnih* pa je proglašen blaženim, a pokrenuta je i inicijativa da bude proglašen svetim. Za svoj humanitarni rad dobio je priznanje *Primer caballero del ancla de Antofagasta*, a papa Pavao VI. dodijelio mu je 1962. godine titulu *Comendador de la Orden de San Silvestre*. Čileanska medicinska akademija proglasila ga je najboljim radnikom (*Mejor trabajador*). Rendić je bio i predsjednik Vatrogasnog društva Pascual Baburizza, Bomba Hrvatska.

U Antofagasti postoji ulica koja nosi njegovo ime, kao i jedna škola. Jedan je od petero Hrvata kojima je u tom gradu podignut spomenik, a ni njegov rodni Sutivan nije ga zaboravio. Aktualni gradonačelnik Ranko Blažević preko splitske podružnice HMI-ja pokušava da se replika tog spomenika postavi i u Sutivanu. Gradska knjižnica u Sutivanu nosi ime Antonio Rendić Ivanović, gdje je ravnatelj Franjo Mlinac pokrenuo stvaranje zbirke iseljeničke književnosti pod naslovom *Druge domovina*, što je podržala i Matica iseljenika donacijom od 500 knjiga. (Branka Bezić Filipović)

Biskup Komarica u Hrvatskoj matici iseljenika 150 godina trapističkog samostana

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Mijo Marić primio je u ponedjeljak biskupa Banjolučke biskupije mons. Franju Komaricu. Na sastanku su bili prisutni i Vinko Laštro, predsjednik Udruge Hrvata banjolučkog kraja Nazaret te rukovoditeljica Odjela za kulturu HMI-ja Snježana Jurišić.

Mijo Marić izrazio je zahvalnost biskupu Komarici na svemu što čini za opće dobro u Bosni i Hercegovini u organizaciji mnogobrojnih odgojno-obrazovnih, karitativnih i kulturnih projekata te za njegov dugogodišnji predani rad na zaštiti hrvatskoga identiteta. Biskup Komarica istaknuo je razne izazove s kojima se susreću te napore koje ulažu u osiguranje istih prava za sve građane Banjolučke biskupije radeći na dobivanju političke, materijalne i pravne pomoći za povratak i ostatak prognanih Hrvata. Biskup je predstavio i značajni jubilej koji žele dostojno obilježiti u lipnju ove godine – 150. godišnjicu dolaska katolika redovnika-trapista u Banju Luku. Matica će svakako pomoći u informiranju javnosti o značaju ovoga događaja prateći povijesnu priču u našem časopisu i online medijima.

Razgovaralo se i o drugim kulturnim programima od interesa za hrvatski narod u BiH, ponajprije s naglaskom na područje Banjolučke biskupije, kao i o mogućnosti uključivanja Hrvatske matice iseljenika u prezentaciju bogate kulturne povijesti hrvatskoga naroda te je spomenuta i manifestacija 'Kulturno-vjerska baština Hrvata BiH' i mogućnost njezina održavanja u Banjoj Luci. (Snježana Jurišić)

Biskup Franjo Komarica i ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Mijo Marić

“Zajedno stojimo na pragu vaših prava”

“Želimo da se to dogodi što prije jer Bosna i Hercegovina jest Europa, uvijek je bila Europa i treba biti Europa. Stoga zagovaram intenzivnije pregovore o članstvu, put nije jednostavan, ali želimo pomoći i spremni smo pomoći”, rekla je predsjednica

Prepuna velika dvorana Ureda predsjednice Republike

Druženje i pokloni za predsjednicu

njezin autohtoni narod, nego i Hrvati koji su se iselili iz Bosne i Hercegovine, kao i oni iseljeni iz Hrvatske, dio nedjeljivoga hrvatskog bića.

DOPRINOS SURADNJI I POMIRENJU

Predsjednica Grabar-Kitarović konstatala je kako su i Hrvatska i hrvatski narod u Bosni i Hercegovini učinili sve za opstanak Bosne i Hercegovine kao države te da je hrvatski narod u Bosni i Hercegovini referendumom podržao njezinu neovisnost, a nakon toga pristao na stvaranje Federacije Bosne i Hercegovine kako bi pridonio suradnji, miru i pomirenju. Istaknula je i da su Hrva-

Detalj s informativnog punkta Hrvatske matice iseljenika

Tekst i foto: **Željko Rupić**

Dan otvorenih vrata Ureda predsjednice Republike Hrvatske za Hrvate Bosne i Hercegovine upriličen je u subotu, 23. ožujka ove godine, kada su mnogobrojni zainteresirani imali prigodu nazočiti obraćanju predsjednice, kratkom, ali dojmljivom kulturno-umjetničkom programu, razgledati radni prostor predsjednice, s njom se fotografirati i na kratko popričati.

“To je cilj moje politike: hrvatsko zajedništvo i snažna Hrvatska, koja će i vama biti siguran oslonac, a susjedima dobar susjed.”

Zahvalivši svima na odazivu i riječima da se veseli svakom susretu s Hrvatima Bosne i Hercegovine, na početku svoga obraćanja nazočnima u prepunoj velikoj dvorani Ureda, predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović rekla je kako je hrvatski narod u Bosni i Hercegovini prisutan dulje od tisućljeća. Od vremena hrvatskih narodnih vladara, preko loza staroga hrvatskog plemstva, franjevac a i mnogobrojnih velikana čuvala se i njegovala u njoj hrvatska prisutnost i svijest. Zato Hrvati u Bosni i Hercegovini nisu gosti, pridošlice, niti nacionalna manjina, nego njezin najstariji konstitutivni narod koji ne želi ništa drugo nego mir i ravnopravnost s druga dva naroda u zajedničkoj im domovini, istaknula je predsjednica i dodala da su ne samo Hrvati koji žive u susjednoj državi kao

ti Bosne i Hercegovine, uz iseljništvo i hrvatski narod i sve domoljube u Hrvatskoj, jedan od triju nosivih stupova stvaranja moderne hrvatske države i pobjede u Domovinskom ratu.

“Zato zajedno stojimo na pragu vaših prava. A to je prije svega pravo da sami birate svoje političke predstavnike, koji će vas legitimno predstavljati i zastupati na svim razinama vlasti, s pravom odlučivanja o svim pitanjima koji se tiču vaše opstojnosti i budućnosti. To uključuje i vaše pravo na vlastite nacionalne kulturne, obrazovne i medijske ustanove te na ravnopravnu javnu uporabu hrvatskoga jezika”, rekla je predsjednica te dodala kako upravo time na najbolji način čuvaju Bosnu i Hercegovinu kao državu, ugrađuju u nju europske vrijednosti i otvaraju vrata njezinoj budućnosti kao buduće članice Europske unije. “Želimo da se to dogodi što prije jer Bosna i Hercegovina jest Europa, uvijek je bila Europa i treba biti Europa. Stoga zagovaram intenzivnije pregovore o članstvu, put nije jednostavan, ali želimo pomoći i spremni smo pomoći.”

KONTINUITET POLITIKE ZAJEDNIŠTVA

Zaključivši da je ovaj njezin susret s Hrvatima Bosne i Hercegovine izraz kontinuiteta politike izgradnje nacionalnog zajedništva koju je zacrtao prvi hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman, pred-

sjednica je, uz ostalo, rekla i da “moramo stoga razviti strukture i mehanizme povezivanja ljudi koji će nam omogućiti da sve nacionalne resurse u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i iseljništvu diljem svijeta stavimo u funkciju demografske obnove i opstojnosti u našim domovima, jačanja našeg gospodarstva te političke i kulturne afirmacije u svijetu. To je cilj moje politike: hrvatsko zajedništvo i snažna Hrvatska, koja će i vama biti siguran oslonac, a susjedima dobar susjed”.

“To je tvoja zemlja” u izvedbi limene glazbe iz Nove Bile

U kratkom, ali dojmljivom programu nastupile su učenice osnovne škole iz Sovića, folkloriši iz Koraća, zbor Franjevačke teologije iz Sarajeva i limena glazba iz Nove Bile.

U kulturno-umjetničkom programu sudjelovale su učenice Osnovne škole fra Stipana Vrljića iz Sovića koje su interpretirale hercegovačku gangu, članice i članovi KUD-a Koraćanski dukati iz Koraća pokraj Bosanskoga Broda s izvornim kolima Bosanske Posavine, zbor Fraternitas franjevačke teologije iz Sarajeva s pjesmom ‘Misao svijeta’ S. S. Kranjčevića i limena glazba Lašva iz Nove Bile s kompozicijom ‘To je tvoja zemlja’.

Bila je ovo i prigoda da u Uredu predsjednice Republike svoje programe i aktivnosti Hrvatima Bosne i Hercegovine predstavi i Hrvatska matica iseljenika, poglavito mnogobrojne naslove iz svoga značajnoga nakladničkog programa. ■

Hercegovačka ganga u interpretaciji učenica osnovne škole iz Sovića

ENG The open doors day for Bosnia-Herzegovinian Croatians at the Office of the President on the 23rd of March was an opportunity to meet and greet President Grabar-Kitarović, take in a short but impressive culture programme, view the office and share photo opportunities.

'Napredak žena. Napredak ekonomije. Ostvari potencijal!'

Središnja tema konferencije bila je položaj i utjecaj žena u Hrvatskoj i svijetu. Govorilo se o poticanju ženskog poduzetništva, potencijalima umrežavanja, inovacijama, ženskoj mudrosti i intuiciji te ženama bez granica

Dobitnice nagrada Utjecajne hrvatske žene i Buduće liderice 2019.

Tekst: **Ivana Perkovic**

Mreža hrvatskih žena / Croatian Women's Network (MHŽ / CWN) četvrti je put u Zagrebu, u Hrvatskoj matici iseljenika, u petak, 8. ožujka, održala međunarodnu konferenciju pod naslovom "Napredak žena. Napredak ekonomije. Ostvari potencijal!" i uručila nagrade 'Utjecajne hrvatske žene' i 'Buduće liderice' uspješnim ženama iz Hrvatske, BiH, Švicarske, SAD-a i Australije. Mreža hrvatskih žena osnovana je prije pet godina u Torontu, a prepoznata je kao

platforma koja povezuje ugledne Hrvaticе u domovini i inozemstvu.

Središnja tema konferencije bila je položaj i utjecaj žena u Hrvatskoj i svijetu. Na panelima i predavanjima govorilo se o poticanju ženskog poduzetništva, potencijalima umrežavanja, inovacijama, ženskoj mudrosti i intuiciji te ženama bez granica. Glavne govornice bile su Ana Mandac, pomoćnica ministra gospodarstva, poduzetništva i obrta, Ulla Marton, ginekologinja i ginekološka endokrinologinja te Ruža Studer-Babić, vlasnica i urednica portala *Moja domovina*. O projektu zapošljava

govorila je etno dizajnerica i ravnateljica *Hrvatske kuće* Mina Petra.

DESET POKROVITELJA

Geslo ovogodišnje konferencije je "Snaga i utjecaj žena", a održana je pod visokim pokroviteljstvom predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović, Hrvatske matice iseljenika, Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta, Ministarstva turizma, Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH, Ministarstva znanosti i obrazovanja, Hrvatskoga svjetskog kongresa, Hrvatskoga turističkog ureda, Grada Zagreba, Zagrebačke nadbiskupije i Turističke zajednice grada Zagreba.

Osnivačica MHŽ-a Caroline Spivak rekla je kako žene treba poticati u svim područjima rada bilo da je riječ o ekonomiji i poduzetništvu, medicini i znanosti, tehnologiji i gospodarstvu ili kulturi i umjetnosti. Poručila je da žene moraju poticati žene jer će time ojačati svoj položaj. "Žene posvuda u svijetu pozitivno utječu na sva područja života, čemu svjedoče naše dobitnice. No, i danas postoji velik raskorak, s jedne strane žene

Dobitnice nagrada

Ovogodišnje dobitnice nagrada su: Danijela Balikić, Damiana Domanovac, Sanja Drakulić, Nataša Drvenkar, Jasenka Gajdoš Kljusurić, Viktorija Knežević, Ankica Kovač, Biljana Lovrinović, Ulla Marton, Katica Perinac, Nada Prtišanac Matulić, Nada Prkačin, Mirna Šitum, Vanja Slijepčević-Saftić, Hedda Martina Šola, Ruža Studer-Babić, Spomenka Tomek-Roksandić, Ana Vidović i Jelena Lara Marinković.

Glavne govornice bile su: Ana Mandac, pomoćnica ministra gospodarstva, Ulla Marton, ginekologinja te Ruža Studer-Babić, vlasnica i urednica portala *Moja domovina*.

imaju mogućnost uspjeha bez ograničenja, a s druge nemaju prava kao što su ravnopravnost u obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti, nemaju pravo glasa niti imaju pravo na nasljedstvo, a o predstavljanju u državnim, sudskim i sličnim tijelima da i ne govorimo", istaknula je.

STVARANJE GLOBALNE MREŽE

Vrijednost projekta je u umrežavanju žena hrvatskog podrijetla diljem svijeta iz svih područja djelovanja, a Međunarodni dan žena globalni je podsjetnik na jednakost šansi kao društvene i civilizacijske stečevine. "Ženska prava su ljudska prava", zaključila je. "Dobitnice ovih nagrada pozicioniraju i brendiraju Hrvatsku na svjetskoj karti", dodala je Spivak. Mreža okuplja pet stotina članica, a među njima su ugledne poslovne žene, sutkinje, umjetnice, pilotkinje, znanstvenice, humanitarke.

Domaćin konferencije, ravnatelj HMI-ja Mijo Marić, rekao je da su žene humanizirale seljenja te bile i ostale čuvarice hrvatskoga identiteta u mnogo brojim zajednicama diljem svijeta.

Uručujući nagrade načelnik Sektora za provedbu i nadzor programa i projekata Hrvata izvan RH Dario Magdić rekao je da sve poduzetnice, dobitnice uglednih nagrada Mreže hrvatskih žena iz Hrvatske i inozemstva, pridonose stvaranju hrvatske globalne mreže.

"Pozitivne promjene u jačanju ženskog poduzetništva i rastuća uključenost žena u javnome životu zajednice ohrabrujuće su, ali žene još nisu ozbiljno shvaćene", istaknula je Nera Pavić, pomoćnica pročelnice Gradskog ureda za

gospodarstvo, energetiku i zaštitu okoliša. "Iako se ruše tradicionalni modeli upravljanja", upozorila je Nataša Drvenkar, dobitnica ovogodišnje nagrade 'Utjecajne hrvatske žene', prodekanica na Ekonomskome fakultetu u Osijeku, "Hrvatska na to nije spremna".

BICIKL NA VODIK

Ankica Kovač, docentica s Fakulteta strojarstva i brodogradnje u Zagrebu, prvo je napravila bicikl na vodik, a sada je voditeljica projekta prve punionice za električne automobile. Nekadašnja konzultantica Danijela Balikić u pedesetima je napravila zaokret i osnovala farmaceutsku tvrtku s predznakom *Made in Croatia*. "Nikada nije kasno za uspjeh", poručila je povratnica iz Amerike i Švedske, "samo morate imati viziju i vjerovati da to možete". Glumica Sanja Drakulić pokrenula je bazu podataka *Duart European Actors Platform* za promociju glumaca na svjetskom tržištu. Uspješna poslovna žena Damjana Domanovac, nekadašnja matičarka u Samoboru, čiju su franšizu za specijalizirani magazin o putovanjima *Place2go* dosad kupili u sedam europskih zemalja, priznala je da je počeo

Mreža hrvatskih žena okuplja pet stotina članica, a među njima su ugledne poslovne žene, sutkinje, umjetnice, pilotkinje, znanstvenice, humanitarke...

la uživati u životu tek kada je pronašla svoj poziv. Danas uspješno povezuje majčinstvo, posao i svoju veliku strast – putovanja. Među dobitnicama jedna je od vodećih marketinških stručnjakinja u Hrvatskoj, Hedda Martina Šola, autorica prve knjige o neuromarketingu u Hrvatskoj "Marketinška oružarnica" i knjige "Neuromarketing Armory" koje se izučavaju na fakultetima i prodaju u Europi i SAD-u. "Nije važno samo pokrenuti biznis, otvoriti tvrtku. Važno je kako vaše poslovanje utječe na okruženje", rekla je Hrvatica iz BiH, sa stalnom adresom u Clevelandu, Biljana Lovrinović, koja je u rodnome Travniku otvorila IT tvrtku *Galop Digital*. Članica je ACAPA, Udruženja hrvatsko-američkih stručnjaka, koje je nedavno otvorilo svoju podružnicu u Zagrebu.

Nakon konferencije u HMI-ju održan je svečani prijem laureatkinja te je otvorena izložba slika HRT-ove novinarke Dijane Čović pod nazivom 'Acta, non verba / Djela, ne riječi'. Otvorila ju je Caroline Spivak i poručila da je naše najjače oružje glas i da se ne bojimo zauzimati za sebe i za druge žene jer naša je snaga u zajedništvu. ■

ENG The Toronto-based Croatian Women's Network organised its fourth conference on Advancing Women, Advancing Economies / Realize the Potential! / Power & Influence at the Croatian Heritage Foundation headquarters in Zagreb. The event also included the presentation of the Croatian Women of Influence and Future Leaders award.

Umjetnost poput ovisnosti

U povodu dodjele nagrada "Utjecajne hrvatske žene" i "Buduće liderice" i prijema za dobitnice, u Hrvatskoj matici iseljenika otvorena je izložba slika "Acta, non verba/ Djela, ne riječi" umjetnice Dijane Čović kojom se promiče važnost i uloga žene u današnjemu globaliziranom društvu, uz naglasak na ulogu žene u hrvatskom iseljeništvu, koja je često ključna u očuvanju hrvatskoga identiteta

Tekst: **Snježana Jurišić**

Dijana Čović novinarka je na HRT-u, radila je kao reporterka, uređivala vijesti, a danas uređuje emisiju Regionalni dnevnik. Njezine slike svojevrsna su oda svim ženama - majkama, radnicama, poduzetnicama, umjetnicama, znanstvenicama, koje se svaka na svoj način bore za pozornost i mjesto u društvu. Motivi žena Dijane Čović nisu uokvireni feminističkim predznakom, već prije svega oslikavaju psihološki i sociološki aspekt gdje umjetnica kistom i bojama dočara ulogu žene u našem društvu. "Svaka od slika priča priču za sebe. A s druge strane, to je priča o jednoj univerzalnoj slojevitosti svih nas, u ovom slučaju s fokusom na ženama, i pokazuje našu multidimenzionalnost...", naglasio je u ime domaćina ravnatelj

HMI-ja Mijo Marić na svečanom otvorenju zahvalivši slikarici što je odabrala Maticu da prikaže svoje radove.

Otvorenje je vodila autorica postava Snježana Jurišić, a o radovima i umjetničkom stvaranju Dijane Čović govorio je povjesničar umjetnosti Saša Pavković. "Izložbom u Hrvatskoj matici iseljenika Dijana Čović pozvala je, ne samo nazivom, i sve nas da s riječi prijeđemo na djela. Uz stresan posao novinarkе i sve obiteljske obveze, uspjela je ponovno naći vremena vratiti se starim ljubavima - crtanju i slikanju. Tako je u relativno kratko vrijeme stvorila zanimljiv opus, koji se odlično uklopio u prigodu obilježavanja Dana žena. U nizu portreta zamišljenih suvremenica, ali i likova žena iz svjetske literature, pokazala je raznolikost likovnog rukopisa, slikajući uglavnom u realističnoj maniri, no i s povremenim iskoracima u nadrealističko ili simboličko kompo-

niranje kadra, dok je u nekoliko radova na temu krajolika iskoračila i prema diskretno apstraktnom iskazu. Ovom izložbom Dijana Čović potvrdila je prvo razdoblje svoje likovne nadgradnje te nagovijestila šire mogućnosti daljnjeg autorskog razvoja pa sa znatiželjom iščekujemo njezine buduće izložbene nastupe", zaključuje u svojem stručnom osvrtu Saša Pavković.

Njezinu talentiranost potvrđuje i njezin mentor, akademski slikar Hrvoje Majer: "Dijana je osoba kojoj se slikarstvo naprosto dogodilo i otkad sam je upoznao kao mentor, taj ples s vizualnim izražavanjem postao je opsesija u pozitivnome smislu. Ovaj ciklus duboko propituje pitanje identiteta žene i bivanja u ženskom tijelu." Iako je riječ o motivima žena, radovi Dijane Čović su raznoliki, njezino slikarstvo sažima u sebi više svjetova, što govori o njezinoj svestranosti kao nezaobilaznome dijelu karaktera. U njezinim radovima uvijek je i dio nje same, bilo da su to pretočene misli ili iskazane emocije, ali ono što nas privlači je kad vibriraju u skladu s našom duboko ukorijenjenom duhovnom i moralnom potrebom za lijepim.

Sama umjetnica rekla je nekoliko riječi o svojim inspiracijama i motivima bavljenja umjetnošću, a Caroline Spivak, osnivačica MHŽ, svečano je otvorila izložbu uz čestitke slikarici i zahvalu Matici na suradnji i povezivanju žena. ■

ENG Artist Dijana Čović staged *Acta, non verba*, an exhibition of her paintings, on the occasion of the Croatian Women of Influence and Future Leaders award ceremony at the Croatian Heritage Foundation headquarters. The exhibition aims to underscore the importance and role of women in today's globalised society, with special emphasis on the role of women in the Croatian diaspora—often critical in preserving our identity.

Uspješni gospodarstvenik i veliki dobrotvor

“Živio sam u zapadnom dijelu Toronta, kamo je dolazio velik broj mladih, a 1961. godine među nas dolazi svećenik Dragutin Kamber, koji je snažno utjecao na moj život”

Ivica Zdunić sa suprugom Slavicom

Razgovarala: Tanja Trošelj Miočević

Gospodine Zduniću, kao mladić ste otišli iz rodnoga kraja i cijeli život i radni vijek proveli u Kanadi. U poslovnome smislu ostvarili ste veliki uspjeh i za tamošnje prilike. Kako i zašto ste se odlučili na odlazak iz Hrvatske?

- Rođen sam u Lovincu, malome mjestu u Lici. Tamo sam završio četiri razreda osnovne škole, a preostala četiri završavam u Gospiću. Kako je to bilo vrijeme seljačkih zadruga i agrarne reforme, na žalost život na selu nije nudio perspektivu za budućnost. Godine 1958. stiže u posjet starome kraju, u Lovinac, stric iz Amerike. Iako je i sam imao osmero djece, odlučuje me povući k sebi. Uspijevam dobiti putovnicu s dozvolom za posjet i 1959. odlazim u Sjevernu Ameriku. Moj otac je živio i radio u Kanadi. Poginuo je tri godine nakon moga rođenja 1944. godine, a kako je imao dr-

“Bio sam aktivan član crkvenog odbora katoličke mladeži i bio sam u upravi nogometnog kluba *Toronto-Croatia*, koji sam i financijski podržavao.”

žavljanstvo Kanade, o kojem mi doma ništa nismo znali, automatski sam ga i ja dobio i na osnovi toga imao sam zakonsko pravo useliti se u Kanadu kao kanadski državljanin.

Kakvo je Vaše sjećanje na život u Kanadi 1960-ih godina?

- Živio sam u zapadnome djelu Toronta, gdje je dolazio velik broj mladih, a 1961. godine među nas dolazi svećenik Dragutin Kamber, koji je snažno utjecao na moj život. Bio je inteligentan, komunikativan i konstruktivan. Okupljao je sve nas došljake, a posebno je bio posvećen nama mladima. Govorio nam je da u životu treba raditi, graditi i ostvarivati. Uvijek je posebno isticao kako će biti nužno, ako želimo imati slobodnu domovinu Hrvatsku, prije svega ostvariti duhovno jedinstvo svih Hrvata. To je značilo da treba odbaciti sve ono što nas dijeli, na primjer ideološke razlike, posebice one koje smo naslijedili poslije Drugoga svjetskog rata. Bio je velik čovjek koji je svojim idejama i radom u hrvatskoj zajednici utjecao na veliki broj ljudi. Mnogi Hrvati u Toron-

Ivica Zdunić u svom uredu

tu, uključujući i mene, postali smo vrlo uspješni, možda baš zato što smo slušali njegove savjete. Poslije smrti na njegovo mjesto iz Hrvatske dolazi velečasni Josip Gjuran, koji je također bio sposoban svećenik i veliki rodoljub.

Hrvatska zajednica u Torontu slovi-la je za jednu od najaktivnijih zajed-nica u iseljeništvu, a i danas ima tu reputaciju. Možete li nam u kratkim crtama opisati Vašu aktivnost u hr-vatskoj zajednici iz tog vremena?

- Bili smo najaktivnija useljenička za-jednica s tri kulturna doma koji su bili središta okupljanja. Bio sam aktivan član crkvenog odbora katoličke mla-deži i bio sam u upravi nogometnog kluba *Toronto-Croatia*, koji sam i finan-cijski podržavao. Možda je najzanimlj-iviji primjer nacionalni nogometni klub *Toronto-Croatia*, koji je s vremenom po-stao jedan od najuspješnijih klubova u Kanadskoj nogometnoj ligi.

“Za samo dva sata osigurao sam 250.000 kanadskih dolara za osnivanje Katedre za hrvatski jezik i kulturu na sveučilištu Waterloo.”

Obitelj Zdunić

Franjo Tuđman u posjeti Hrvatima Kanade i SAD-a, 1988. godine

Osim sportskih, možete li nam na-vesti neke druge aktivnosti i uspjeh-e hrvatske zajednice ili njezinih pojedinaca na Zapadu.

- Prije svega spomenuo bih osniva-nje Katedre za hrvatski jezik i kulturu na Sveučilištu Waterloo, u istoimenome gradu nedaleko od Toronta. Čim su me kontaktirali iz inicijalnog odbora odlučio sam donirati 100.000 kanadskih dolara. Odmah sam animirao naše ljude, uglav-nom moje prijatelje, za koje sam znao da će bez problema financijski podržati ovaj projekt. Tako su mi Jure Balen, Ja-kov Dida Krpan i njegova kći Neda Ri-stovska obećali dati po 50.000 dolara. Za samo dva sata osigurao sam 250.000 kanadskih dolara za osnivanje Katedre. Predsjednik novoosnovane Zaklade za hrvatske studije u Kanadi bio je Gojko Sušak. Nekoliko godina kasnije, 1988. održan je banket na kojem su se služ-beno prikupljale donacije za osnivanje Katedre, kada je uz obećanih 250.000 prikupljeno ukupno 1.000.000 kanad-skih dolara. Na večeri su bili i ugledni gosti iz Hrvatske, a među njima i tadaš-nji Rektor Zagrebačkog sveučilišta Zvo-nimir Šeparović i ministrica za kulturu provincije Ontario Sheila Copps.

Na svečanoj večeri koja je organi-zirana u Torontu za izgradnju Naci-onalne sveučilišne knjižnice (NSK) u Zagrebu donirali ste 100.000 ka-nadskih dolara. Preko Vaše zaklade John Zdunic Charitable Foundation financirali ste i nabavku hrvatskih knjiga za sveučilišnu knjižnicu u To-rontu. Koji je bio Vaš motiv?

- Sjećam se da smo 1985. godine u Torontu organizirali svečanu večeru s ciljem prikupljanja donacija za izgrad-

nju i opremanje NSK. Donirao sam tada 100.000 kanadskih dolara, a tadašnji ravnatelj NSK Pero Piskač, koji je bio prisutan na toj svečanoj večeri, obećao mi je da ću, prema kriterijima NSK, za uplaćenu donaciju moći urediti jednu prostoriju u NSK i nazvati je po mome didi. Takav je običaj u Sjevernoj Ameri-ci jer tako sveučilišta i knjižnice priku-pljaju donacije. U Zagrebu se nisu držali dogovora i nije bilo ništa od toga. Za-tim sam Sveučilišnoj knjižnici u Torontu, John P. Roberts Library, najvećoj u Kanadi i četvrtoj po veličini u Sjevernoj Americi, preko svoje zaklade osigurao 250.000 kanadskih dolara za nabavku hrvatskih knjiga prema sugestiji i selekciji NSK iz Zagreba. Tako je to trebalo biti, no *John P. Roberts Library* nije uspio dobiti traženo, popis hrvatskih knjiga iz NSK, za koje je novac bio pripremljen. Kontakt s NSK zbog nekih misterioznih razloga nikada nije uspostavljen, a tre-bali su samo dati popis knjiga, hrvat-skih knjiga, i tako sugerirati knjižnici u Torontu koje knjige kupiti za novac koji sam osigurao. Samo sam htio da se što veći broj knjiga o hrvatskoj povi-jesti, jeziku i kulturi nađe na policama sveučilišnih i javnih knjižnica diljem Sje-verne Amerike.

Dosta ste donacija dali za izgradnju mnogobrojnih hrvatskih katoličkih crkava u Torontu i okolnim mjesti-ma. Koji su Vaši motivi?

- Donirao sam 50.000 kanadskih do-lara za izgradnju crkve u mjestu Oakvi-lleu, koje se nalazi 45 kilometara od Toronta, i kao graditelj izgradio sam je bez naplate, a taj iznos bio bi puno veći od moje donacije. Tada je tamo bio žu-pnik mons. Juraj Jezerinac. Zatim sam

S gradonačelnicom Mississaugae
Hazel McCallion i njenim suprugom

“Na žalost, nisam ništa uspio investirati u hrvatsko gospodarstvo iako sam pokušao nekoliko puta. Možda je krivnja na meni jer ja ne znam poslovati na hrvatski način.”

1.400 m² granita i mramora ugradio u uređenje poda crkve u Norvalu. Za to sam utrošio 350.000 kanadskih dolara. Znae, nepisano je pravilo u Kanadi da ako radite u poslovnome svijetu, zarađujete i uspješni ste, trebate pomoći i društvenoj zajednici u kojoj živite i radite, što uključuje pružanje pomoći crkvi, ulaganje u škole i obrazovanje, sport i kulturu. Uz ostalo, prvi put sam 1989. godine nabavio kompjutorsku opremu za programirano zvonjenje zvona na crkvi sv. Mihovila u mome rodnom Lovincu, ali sam 1995. godine ponovno uložio u istu opremu za automatsko zvonjenje i u nova zvona koja su bila rastaljena jer je crkva u Domovinske ratu, kao i cijelo selo, bila do temelja spaljena i uništena.

Jeste li bili član ijedne političke emigrantske organizacije ili pokreta?

- Do 1991. godine, kada prihvaćam ideje i program dr. Franje Tuđmana i HDZ-a, nisam bio član niti jedne političke stranke iako sam uvijek pomagao svima koliko sam mogao. Nisam se nikada dvoumio da sudjelujem u antijugoslavenskim prosvjedima koji su uglavnom organizirani ispred jugoslavenskih diplomatskih predstavništava ili na glavnim gradskim trgovima. Sjećam se kako me je 1987. godine na gradilištu u južnome dijelu Mississaugae posjetio Marin Sopta i predložio mi da organiziramo dolazak dr. Franje Tuđmana u Kanadu. Prema sjećanjima na ono što nam je govorio velečasni Kamber, bila je to jedinstvena prilika za kontakt ise-

ljene i domovinske hrvatske. Za konačan dogovor da organiziramo dolazak dr. Tuđmana u Kanadu Marin Sopta i meni trebalo je manje od pet minuta. Obojica smo bili iznenađeni kada smo doznali da je gospodin Zlatko Čaldarević, koji nije, bit ću blag, imao neki ugled u hrvatskoj zajednici, bio domaćin pri prvom posjetu dr. Franje Tuđmana i njegove supruge Torontu. Kasnije smo dr. Tuđmanu Marin Sopta i ja uspjeli organizirati tri predavanja na York sveučilištu i Sveučilištu u Torontu. Ključna godina je bila 1987. kada su nam se pridružili Ante Beljo i Gojko Šušak, ali najveći posao oko organizacije dolaska dr. Franje Tuđmana obavio je Marin Sopta. Samo

godinu dana kasnije dr. Tuđman je ponovno posjetio Hrvate Kanade i SAD-a, gdje je ukupno održao 11 predavanja na raznim sveučilištima i hrvatskim zajednicama. Sva su snimljena. Na osnovi tih snimaka dao sam tiskati brošuru koja je slana po cijelome svijetu.

Jedan ste od najuspješnijih hrvatskih iseljenika, jeste li pokušali ulagati u hrvatsko gospodarstvo?

- Na žalost, nisam ništa uspio investirati iako sam pokušao nekoliko puta. Možda je krivnja na meni jer ja ne znam poslovati na hrvatski način. Ne želim kritizirati niti govoriti o mojim negativnim iskustvima i pokušajima poslovanja u Hrvatskoj. Naime, iz Hrvatske još uvijek dolazi previše negativnih vijesti, no ja nisam odustao od toga da jedan dan investiram ozbiljan kapital. Poznata su mi pravila igre graditeljstva i procesa gradnje, koje smo uspješno obavljali posljednjih 40-ak godina u Kanadi, gdje smo izgradili više tisuća kuća, a ovdje mi treba više od četiri godine da izgradim kuću za odmor. Ne treba ništa izmišljati novo. Kopirajmo uspješne primjere. Ugledajmo se na Irsku, Izrael, Italiju, Portugal. Za sada i kad god mogu dolazim s obitelji na odmor u Hrvatsku. Kupio sam stan u centru Zagreba i izgradio kuću uz more. To su isto ozbiljne investicije. Da li bih mogao više? Svako da. Bit će, vjerujem, prilike i vremena za to, a možda će to učiniti generacija iza mene. ■

S msgr. Josipom Jezerincem,
tada upraviteljem župe u
Oakvilleu (1986.)

ENG An interview with Ivan Zdunić, a prominent Croatian immigrant in Canada, a successful developer and a philanthropist who has made major donations to support various national, cultural, educational, church and sports projects.

Večernjakov spektakl *Domovnica*

Večernji list dodijelio je u Bad Homburgu nagradu "Večernjakova domovnica" u kategorijama sporta, glazbe, glume i showbizza. Najglamuroznija večer hrvatskog iseljeničtva, "mali sabor hrvatskog iseljeničtva" kako ju je nazvala hrvatska predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović ili "hrvatski Oscar" kako joj tepaju njemački mediji, u Kongresnu dvoranu, nekadašnju ljetnu rezidenciju cara Wilhelma II., privukla je najpopularnije Hrvate iz iseljeničtva

Tekst: **Marijana Dokoza**

Foto: **Blago Džajkić/Zvonko Bosnić**

Na Večernjakov spektakl koji se održava već 13 godina, od kojih 12 godina u Bad Homburgu, došli su mnogobrojni gosti, uglednici iz javnoga života Hrvatske i Njemačke. Možemo s ponosom reći kako je prošlogodišnji dolazak predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović na Večernjakovu domovnicu prvi dolazak hrvatskog predsjednika među hrvatske iseljenike u Njemačkoj, gdje su se okupili i sunarodnjaci iz drugih zemalja.

Visoki pokrovitelji ovogodišnje Večernjakove domovnice u Bad Homburgu su Središnji državni ured za Hrvate izvan RH i Ministarstvo vanjskih i europskih poslova RH. Među gostima nazočili su državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH Zvonko Milas, ujedno kao izaslanik predsjednika Vlade, premijera Andreja Plenkovića. Zdravka Bušić, državna tajnica u

Ministarstvu vanjskih i europskih poslova, bila je prisutna u svojstvu izaslanice ministrice Marije Pejčinović Burić. Osim njih, Kongresna dvorana u Bad Homburgu ugostila je neka od najznačajnijih imena hrvatske politike, gospodarstva, turizma, zdravstva, sporta, ali i Crkve. Među njima ističemo potpredsjednika Hrvatskoga sabora Milijana Brkića, papinskoga diplomatskog predstavnika nuncija mons. Nikolu Eterovića i predsjednika saborskog Odbora za vanjsku politiku dr. Miru Kovača. Prisutni su bili najviši predstavnici hrvatske države u Njemačkoj, veleposlanik dr. Grlić Radman te svi generalni konzuli. Predstavnike važnih hrvatskih institucija na čelu s ravnateljem Hrvatske matice iseljenika Mijom Marićem i suradnicima, uz organizatore, pozdravio je domaćin, odnosno gradonačelnik grada Bad Homburga Alexander Hetjes.

Glazbene zvijezde iz iseljeničtva i domovine, od Evelin Novak, operne primadone Državne opere u Berlinu, na dodijeli nagrade koja je i nju proslavila

u domovini, do poznatoga hrvatskog pjevača Marka Pecotića i njegove klappe Iskon, zabavljale su oko 450 uzvanika iz cijele Europe.

Duet "Neka cijeli ovaj svijet" iz najpopularnijega hrvatskog mjuzikla "Jalta, Jalta" izveli su prvi put zajedno Evelin Novak i Marko Pecotić. - Večernjakova

Gosti "Domovnice" uživali su u hrvatskoj i međunarodnoj kuhinji i vinima poznatih hrvatskih vinarija

Gostima je pripremljen poseban menu, sastavljen od jela hrvatske i međunarodne kuhinje koju priprema poznati hrvatski restoran Haus Goldstein koji vode Dario Jurić i Ivan Lončar. U frankfurtskoj dvorani tog restorana "Domovnica" je prvi put dodijeljena 26. siječnja 2007. Ta poznata ugostiteljska kuća dokazala se vrhunskim jelima i uslugom, a u posljednje četiri godine prati "Domovnicu" i u Bad Homburgu. Kao i ranijih godina, na "Domovnici" su se pila vina Dubrovačkih podruma iz Grude u Konavlima koju vodi Božo Martinović. Stalni sponzor "Domovnice" ponudio je svoje vrhunsko vino Parac.

Cijeli konavoski kraj i tvrtka Dubrovački podrumi poharani su i spaljeni u Domovinske ratu, no nalaze snagu za oživljavanje zapuštenih i ratom uništenih vinograda. Godine 2002. u sklopu Vinarije Gruda uređuju i montiraju najsuvremeniju tehnologiju za stabilizaciju, filtriranje i liniju za punjenje koja ima kapacitet od 2.000 boca na sat.

Na "Domovnici" je bila zastupljena i Kutjevačka vinarija Kutjevo d.d. sa svojim bijelim vinima i vrhunskom Graševinom. Inače, Dubrovački podrumi i Kutjevo d.d. su najveći izvoznici hrvatskih vina u Njemačku uz posredništvo najvećeg uvoznika, tvrtke Budimir, koja je i glavni sponzor svih 13 godina "Večernjake domovnice".

Delegacija HMI

domovnica meni je bila ulaz na vrata Hrvatske, neka Marku bude ulaz na vrata Europe - rekla je oduševljeno Evelin.

Prvi put na "Domovnici" je nastupio "Bow vs Plectrum", glazbeni duo koji čine Tihomir Hojsak (kontrabas) i Filip Novosel (tambura). Njihova autorska glazba i originalan pristup vrlo brzo postali su hrvatski kulturološki brend.

VRATA PREMA DOMOVINI I EUROPI

- Moram priznati da smo nastupali posvuda po svijetu, ali u Njemačkoj još nismo. Zato se radujem da će nam prvi put biti baš na večerašnjoj dodjeli nagrade. Velika je čast kad te pozovu da nastupaš pred toliko odabranih uzvanika - iskren je Tihomir Hojsak.

Uz nekoliko svojih originalnih izvedbi izveli su svoju verziju "Moje domovine", jedne od najljepših pjesama posvećenih Hrvatskoj. Nju su izvodili i na koncertu u Europskom parlamentu u Strasbourgu, održanom u svibnju 2018.

godine, na dan kad je Hrvatska počela predsjedati Odborom ministara Vijeća Europe.

IZ VUKOVARA U BAD HOMBURG

Iz Vukovara je došao pjevač i hrvatski branitelj Branko Čulić Vukovarac. Poznat po pjesmama "Tiho teci Dunave", "Pjesma Vukovaru"... kaže da se glazbom bori protiv svega što se dogodilo njemu i njegovu voljenome gradu.

Branko je sa svojim suborcima bio među posljednjima koji su davali otpor okupatorskoj vojsci. Proveo je više od

Helena Mamich, sopranistica iz Berlina

Nagrada "Večernjakova domovnica" dodijeljena je u kategoriji sporta, glazbe, glume i spektakla.

Uz dobitnike, dodijeljena su i posebna priznanja koja su otišla u ruke mladim uspješnim nogometašima, U17 Croatia Mülheim, kao jedinome hrvatskom klubu čija momčad igra u Bundesligi.

Posebno priznanje "Večernjakove domovnice" dobio je i fra Vlado Ereš za izdavačku djelatnost i humanitarni rad.

Dobitnici "Večernjakove domovnice" 2019.

KATEGORIJA: SPORT

a) Najpopularniji sportaš/sportašica

1. **Andrej Kramarić**, nogometaš TSG Hoffenheim – NAGRADA ČITATELJA
2. **Mark Katic**, hokejaš, Adler Mannheim – ŽIRI

b) Najpopularnija amaterska sportska momčad

1. **SD Croatia Berlin** – NAGRADA ČITATELJA
2. **NK Croatia Karlsruhe** – ŽIRI + POSEBNO PRIZNANJE za 50 godina djelovanja
3. **NK Croatia Zürich** – ŽIRI + POSEBNO PRIZNANJE za 50 godina djelovanja

Posebno priznanje: **U17 Croatia Mülheim** kao jedini hrvatski klub u Bundesligi

KATEGORIJA: GLAZBA – Najpopularniji glazbenik/glazbenica/pjevač/pjevačica

1. **Vjeran Ježek**, glazbenik, München – NAGRADA ČITATELJA
2. **Helena Mamich**, pjevačica, Berlin – ŽIRI

KATEGORIJA: GLUMA – NAJPOPULARNIJI GLUMAC/GLUMICA/REDATELJ

Toni Gojanović, glumac, Aachen – NAGRADA ČITATELJA I ŽIRIJA

KATEGORIJA: SPEKTAKLI – showbizz

1. **Tanja Pejić**, TV-kuharica, Stuttgart – NAGRADA ČITATELJA
2. **Tihana Babij**, manekenka, Beč – ŽIRI

KATEGORIJA – NAJZNAČAJNIJI DOGAĐAJ GODINE

1. **Hercegovačka večer**, Stuttgart – NAGRADA ČITATELJA
2. **Skup hrvatskih gospodarstvenika**, Düsseldorf – ŽIRI

KATEGORIJA – NAJUSPJEŠNIJE HRVATSKE UDRUGE

1. **Hrvatska akademska zajednica Austrija**, Beč – ŽIRI
2. **Austrijsko društvo za kroatistiku**, Beč – NAGRADA ČITATELJA

POSEBNO PRIZNANJE/DOMOVNICA fra Vlado Ereš - za izdavačku djelatnost i humanitarni rad

KATEGORIJA – OSOBA GODINE/POTHVAT GODINE

1. **Zlatko Dalić**, izbornik hrvatske nogometne reprezentacije – uspjeh na SP-u u Rusiji

šest mjeseci u srpskom logoru, nakon čega je oslobođen u razmjeni. I danas Vukovarc osjeća posljedice fizičkog zlostavljanja, ali je skupio snagu, vratio se u svoj Vukovar i posvetio glazbi.

Goste su zabavljali i dubrovački glazbeni i bračni duo Paula i Đelo Jusić mlađi. Oni su već imali priliku nastupiti na "Domovnici", a ove godine se s oduševljenjem vraćaju hrvatskom iseljeništvu.

Za poznati tamburaški sastav Alkare iz Züricha moglo bi se reći da su početak i kraj večerašnje "Domovnice". Oni

su "kućni bend Domovnice", kako vodi telji dodjele nagrada već godinama vole reći. Goste su uveli u prekrasnu dvoranu u Bad Homburgu kojim su nekad šetali njemački carevi i druge okrunjene glave Europe i svijeta, prepustili su ih događajima tijekom večeri, a na kraju pjesmom i otpratili kući.

PRVI PUT NA DOMOVNICI JE SJEVER I JUG HRVATSKE

Prvi put na "Domovnicu" s juga i sjevera Hrvatske stigla su dvojica župana: Niko-

la Dobroslović, župan Dubrovačko-neretvanske županije i Matija Posavec, župan Međimurske županije. Predstavili su svoje županije te turističke mogućnosti pojedine županije.

Posebno zanimljivi gosti bili su članovi Zrinske garde Čakovec, ali i poseban gost "Domovnice" koji ima titulu grofa, Nicholas de Frankopan. Možemo tako reći da su se na "Domovnici" susreli Zrinski i Frankopan.

Prisutni su također bili gradonačelnici s juga i istoka Hrvatske, gradonačelnik Bad Homburgu prijateljskoga grada Dubrovnika Mato Franković, gradonačelnik grada Vukovara Ivan Penava, vukovarsko-srijemski dožupan Damir Barna, izaslanica gradonačelnika Zagreba Milana Bandića Katarina Milković te predstavnik općine Konavle Marijo Curić.

Martina Bienenfeld iz Turističke zajednice Grada Zagreba posebno je predstavila zdravstveni turizam, ali i druge mogućnosti glavnoga grada Hrvatske. ■

Dobrotvorka Olga Stoss

ENG The most glamorous diaspora evening, dubbed a "mini Croatian emigrant parliament" by president Kolinda Grabar-Kitarović and the "Croatian Oscars" by the German press, brought the leading lights of the diaspora community to the congress hall of the former summer residence of German emperor Wilhelm II.

Hrvatska škrinja folklora

Pod pokroviteljstvom Saveza Hrvata Duisburg održana je od 15. do 17. veljače 2019. u prostorijama crkve St. Michael prvi put trodnevna radionica "Hrvatska škrinja folklora", prema zamisli voditeljice folklorne skupine ADRIA, kako bi voditelji i plesači mnogih društava imali priliku za plesnu i pjevnu edukaciju iz hrvatskoga folklora

Tekst i foto: Tanja Maleš-Krznar

Polaznicima iz hrvatskih katoličkih misija i zajednica iz Düsseldorfa, Kölna, Gelsenkirchena, Hamburga, Hannovera, Duisburga i Neussa predavači su bili poznati etnomuzikolog dr. sc. Joško Čalet i Vidoslav Bagur. Podijeljeni u dvije grupe, koje su se pjevno i plesno uvijek izmjenjivale, uspjeli su sve naučiti i svladati, a u manjim grupama svaki se polaznik mogao intenzivnije posvetiti učenu te se pri tome upoznati s ostalima.

TRODNEVNA RADIONICA PJESAMA I PLESOVA

Na početku Tanja Maleš-Krznar predstavila je radionicu i predavače te ih upoznala s jednom škrinjom koja u sebi skriva sva blaga naše hrvatske tradicije i kulture. Škrinja njezina pokojnoga djeda za svaki dan skrivala je neko iznenađenje: prvog dana popis polaznika i jednu spužvu. Tanja je zamolila sve polaznike da budu poput spužve i upijaju sve nove pjesme i plesove te ih prenose u

svoja vlastita društva. Drugi dan škrinja je skrivala jednu tkanicu i tako je uz plesnu i pjevnu predavanja predstavljeno pet osoba u narodnoj nošnji otoka Lastova te ličkoga kraja. U subotu na večer domaćini iz Duisburga priredili su zajedničku večeru kako bi se svi skupa mogli družiti i proslaviti 16. rođendan skupine ADRIA Duisburg. Obitelj Mateja Smljanića, koja često prati skupinu na turnejama i podržava njihov rad, počastila je svih 60 sudionika pršutom, sirom, rođendanskom tortom i domaćim čobancem.

Marijana Haburich iz folklornoga društva "Koraci u tuđini" iz Kölna izjavila je: "Zahvaljujući Tanji, njezinoj motivaciji i godinama intenzivnoga rada u folklornim vodama, imala sam čast i

Tanja Maleš-Krznar naglasila je kako sva folklorna društva mogu opstati samo ako se druže, dijele znanje, jedni drugima pomažu i dolaze na zajedničke proslave.

zadovoljstvo biti na ovoj predivnoj radionici punoj predivnih ljudi. Još uvijek sam pod dojmom iako je radionica završila, ali duša i srce nalaze mi se tamo sa svima ostalima punim vedrine i volje u očuvanju hrvatskoga blaga, toga našeg zlata u škrinji."

Pratnju plesnim predavanjima "Doline Neretve" činili su tamburaški orkestar "Zlatni zvuci" i "Čedo Ljubica" Duisburg kako bi plesačima olakšali poduku i pokrete uz jeku mandoline, gitare i lijevice. Ovakav rad, koji sve spaja, motivira i ljude povezuje, stvara jedan zdravi korijen za ozdravljenje hrvatskoga fol-

klora ovdje u Hannoveru i Hamburgu.

Vidoslav Bagur naglasio je kako je važno znati izvore i izvornost plesne hrvatske kulture.

“Malo nas je i zato se trebamo držati jedni drugih – ne praviti razlike, ne sijati konkurenciju – svi imamo jedan cilj: naše blago sačuvati. Folklor u današnje vrijeme, kad trbuhom za kruhom svi iseljavaju iz naše domovine, igra jako veliku ulogu – folklor je gnijezdo koje nudi svakom prve socijalne kontakte i druženje ovdje u tuđini, a trećoj generaciji poveznicu s hrvatskom grudom, iako već lošije govore materinski jezik. Svatko nam se može pridružiti bez ob-

zira na godine. Na jesen folklorna skupina ADRIA priprema turneju u sklopu koje će nastupati u Budimpešti, Bratislavi i Beču.

Na kraju radionice svi polaznici dobili su diplome, kao priznanje za sudjelovanje, s potpisima predavača te izrazili želju za ponovnim održavanjem ovakve radionice. Iz radionice “Škrinje hrvatskog folklor” niknula je ideja da se zajedno održi jedan koncert kako bi svoje stečeno znanje mogli prikazati. U ovome trodnevnom seminaru i uz izvorne stručnjake polaznici su naučili više-glasno 15 pjesama dinarske i jadranske zone, kao i plesove s područja kao

što su: Ravni kotari, Lika, otok Lastovo, Posedarje, otok Pašman i dolina Nere-tve. Suze na rastanku govore koliko je druženje bilo intenzivno i koliko je sva-ku škrinju u srcu napunilo.

U nedjelju predvečer ženska klapa Aurelia uvježbavala je nove pjesme s maestrom Joškom Čaletom. ■

ENG *The first three-day Croatian Folklore Treasure Chest workshop was staged at St Michael's church under the auspices of the Federation of Croats of Duisburg (Germany). The workshop is the brain-child of the head of the Adria folklore group and aims to offer group heads and dancers folklore dance and vocal training.*

2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON DIASPORA TOURISM

17.-18.5.2019

Split | Croatia

Watch it live

Je li moguće uspjeti u Hrvatskoj?!

U ovogodišnjem izboru za *Poduzetnika godine u Hrvatskoj* sudjelovalo je 50 kandidata iz 35 tvrtki, a naši laureati će se natjecati u lipnju za titulu *EY Svjetskog poduzetnika godine* u Monaku

Odgovor na pitanje je li moguće uspjeti u Hrvatskoj zasigurno zna poduzetnički trojac iz istarskoga Vodnjana. Silvio Kutić, Roberto Kutić i Izabel Jelenić iz tvrtke *Infobip* osvojili su, naime, nagradu *EY Poduzetnik godine za 2018. godinu*. Odlikuje ih radišnost, upornost i inovativnost. Trojcu iz Vodnjana nagrada je uručena u zagrebačkome klubu *Laubi* na svečanosti održanoj 27. ožujka 2019., a tom prigodom predsjednik žirija, naš istaknuti poduzetnik Emil Tedeschi, ocijenio je kako je riječ o istinskim genijalcima koji imaju hrabrosti ostati u matičnoj poslovnoj zajednici opterećenoj tranzicijskim izazovima, a čija realna tržišna vrijednost iznosi više milijardi eura. U našem ovogodišnjem petom po redu natjecanju sudjelovalo je 50 poduzetnika iz 35 domaćih tvrtki. Poduzetnika godine odabrao je žiri u sastavu: predsjednik Uprave *Atlantic Grupe* Emil Tedeschi, investitori Nenad Bakić i Saša Cvetojević te pobjednici u dosadašnjim domovinskim izdanjima *EY Poduzetnika godine* – inovator Mate Rimac iz tvrtke *Rimac Automobili* (2017.), Marko Pipunić iz *Žita* (2016.), Đuro Horvat iz *Tehnixa* (2015.) i jedan od najuspješnijih hrvatskih izvoznika mobilnih igara, Alan Sumina iz tvrtke *Nanobit* (2014.).

EY Poduzetnik godine jedinstveni je globalni program koji revizorsko-konzultantska kuća *Ernst & Young* (EY) provodi već 32 godine, a trenutačno se održava u više od 60 zemalja diljem svijeta koje čine preko 90% svjetske ekonomije. Natjecanje završava u Monaku gdje se pobjednici iz svih zemalja svake godine u lipnju okupljaju na izboru *EY Svjetskog poduzetnika godine*, gdje će Hrvatsku predstavljati spomenuti laureati iz vodnjanskoga *Infobipa*.

Dok svaki treći hrvatski inženjer računarstva i informatike sa svježom fakultetskom diplomom odlazi iz Hrvatske, dotle trojac iz Istre dovodi inženjere iz cijeloga svijeta u Hrvatsku – potvrđujući kako je u digitalnoj epohi uspjeh moguće postići i u malim sredinama Lijepe Naše.

Tvrtka *Infobip* iz Vodnjana za samo desetak godina izrasla je u jednu od vodećih svjetskih platformi za obradu i dostavu poruka za poslovne korisnike. Pokrenut u Vodnjanu 2006., desetak kilometara od Pule, *Infobip* raste u tom gradiću s oko šest tisuća stanovnika u novoizgrađenome poslovno-razvojnom centru nazvanom *Pangea*, koji se smjestio na putu prema Galižani u Istarskoj ulici broj 157. ICT sektor (*Informacijsko-komunikacijska tehnologija / Information and Communications Technology*) u Hrvatskoj zapošljava oko 33 tisuće ljudi i ostvaruje prihod od 32 milijarde kuna, a rast ICT sektora najvećim dijelom dolazi iz izvoznih aktivnosti poput *Infobipove*. Lani je tako *Infobipova* platforma povezala više od 60 posto svih aktivnih mobilnih brojeva na planetu. Mjesečno se preko nje obavlja više od sedam milijardi transakcija. Danas zapošljava ljude na šest kontinenata,

Piše: Vesna Kukavica

što je čini najvećom softverskom kompanijom u Hrvatskoj. *Infobip* ima urede u Parizu, Milanu, Ateni, Madridu, Stockholmu, Moskvi, Vancouveru, Buenos Airesu, Sao Paulu, Casablanci, Johannesburgu, Pekingu, New Delhiju, Jakarti, Manili, Seoulu, Dubaiju, Tokiju te Sydneyu. Tvrtka pruža usluge mobilnih komunikacija u *oblaku* za poslovne korisnike. Treba znati, tumače stručnjaci, kako je tek prije deset godina u Hrvatskoj otpočela *cloud / oblak* epoha. Informatička industrija u ovom desetljeću, dodaju znalci, iskoračila je u treću razvojnu fazu koju ka-

rakteriziraju *cloud / oblak*, *big data*, mobilno poslovanje i društvene mreže. Lideri u usvajanju te nove tehnološke platforme u Hrvatskoj su sektori koji inače prednjače u digitaliziranju svojih poslovnih procesa i to telekomunikacijska i financijska industrija te *blue chip* kompanije. Stoga prodaja proizvoda i usluga te novih ITC platformi kao što su rješenja za pružanje usluga u privatnom, hibridnom i javnom oblaku, uz virtualiziranu infrastrukturu, otvaraju beskraju poslovnu nišu tvrtkama poput našeg istarskoga *Infobipa*. Portfelj mu čine profesionalna rješenja za obradu i dostavu SMS i glasovnih poruka, telefonskih poziva, push notifikacija, e-maila te poruka preko popularnih *messaging* aplikacija kao što su Viber ili Facebook Messenger. Klijenti su im Uber, WhatsApp, internetske kompanije, banke, marketinške agencije i razne korporacije. Čelnik *Infobipa* Silvio Kutić ističe da je samo u 2018. godini njihove usluge koristilo 4,7 milijardi ljudi, odnosno dvije trećine svjetske populacije. Najavljuje kako u Hrvatskoj u sljedeće tri godine planiraju zapošljavanje tisuću novih programera i tisuću inženjera, a od rodnoga Vodnjana žele stvoriti znanstveno-tehnološki grad gdje će dovesti tristo informatičara iz cijeloga svijeta koji bi tamo živjeli i radili. Prilika je to i za mnogobrojne potencijalne hrvatske povratnike od Irske do Kanade i SAD-a.

Hrvatski poduzetnici koji su sudjelovali u spomenutom natjecanju imaju i veliko srce pa su se odreda uključili, uz mnoštvo građana iz domovine i dijaspore, u višemilijunsku humanitarnu akciju za oboljelu dvogodišnjakinju iz Rijeke Milu Rončević, koja je otputovala s roditeljima 2. travnja na liječenje u Children's Hospital of Philadelphia, gdje djeluje svjetski poznati medicinski tim. Brigu oko smještaja u Philadelphiji u potpunosti je preuzeo poduzetnik hrvatskih korijena Steve Rukavina u ime tamošnje *The National Federation of Croatian Americans Cultural Foundation*. Svima vam od srca hvala i sretno! ■

ENG Silvio Kutić, Roberto Kutić and Izabel Jelenić of the *Infobip* company are recipients of the 2018 *EY Entrepreneur of the Year Award*. The award was presented in Zagreb on the 27th of March 2019. The trio from the Istrian town of Vodnjan won their opportunity to take to the global stage in a field of fifty entrepreneurs representing 35 Croatian companies.

Smiljana Šunde u potrazi za izgubljenim Podgoranima

U svoje životno djelo dugogodišnja novinarka i urednica u Dokumentarnome programu i Obrazovnome programu Hrvatskoga radija utkala je arhivsku građu, razgovore sa sumještanima i suvremenicima iseljavanja, pisma, e-mailove i puno, puno duše

Predstavljajući Ivan Hrštić, Smiljana Šunde i Nikola Anušić

Tekst: **Diana Šimurina-Šoufek**
Foto: **Snježana Radoš**

U Hrvatskoj matici iseljenika 28. ožujka predstavljena je knjiga Smiljane Šunde *Batili su ocean: U potrazi za izgubljenim Podgoranima*. Predstavili su je ravnatelj Hrvatske matice iseljenika prof. Mijo Marić; dr. sc. Ivan Hrštić s Instituta društvenih znanosti *Ivo Pilar*; doc. dr. sc. Nikola Anušić s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te autorica. Moderatorica Vesna Kukavica, rukovoditeljica Odjela za nakladništvo Matice, pozdravila je prisutne, prije svega izaslanicu predsjednika Vlade RH Andreja Plenkovića, državnu tajnicu iz Ministarstva vanjskih i europskih poslova mr. sc. Zdravku Bušić, savjetnicu Ivanu Per-

kušić iz Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH, počasnoga konzula Novoga Zelanda dipl. iur. Nikolu Jelinčića, novoizabranoga ravnatelja Instituta društvenih znanosti *Ivo Pilar* prof. dr. Željka Holjevca, suradnike Matice i predstavnike medija. Zagrebačko predstav-

Poglavlja knjige znakovito su naslovljena: *Podgorsko iseljeničtvo; Iseljavanje po rodovima te Priče i sudbine.*

Obrađenoj građi autorica je dodala literaturu te *Rječnik podgorskog i englesko-podgorskog govora*, kao i bogatu slikovnu građu.

ljanje autoričina životnog djela uslijedilo je nakon premijere u rodnoj Podgori. Matičin ravnatelj Marić obratio se zatim prisutnima istaknuvši kako su pojedina hrvatska područja raseljenija od drugih, a pojedina mjesta prednjače po broju iseljenih u odnosu na broj onih koji su ostali u zavičaju. Tako autorica stavlja podgorske iseljenike u odnos s općim migracijama mediteranske Europe, sužavajući polazište na hrvatske zemlje, posebno na Dalmaciju, a na kraju i u odnosu na uže - Makarsko primorje. Knjiga je ilustrirana dokumentarnim fotografijama, ali i opremljena *Rječnikom podgorskog i englesko-podgorskog govora*, uključujući i naslovnu sintagmu knjige *Batili su ocean* - kojom su pečalbari iz Podgore označavali svoju mukotrpnu plovidbu, a onda i rad u prekooceanskim odredi-

štima, zaključuje Marić prepuštajući riječ promotorima.

OBEĆANA ZEMLJA - NOVI ZELAND

U izlaganjima o knjizi doznajemo kako danas u prekomorskim zemljama, poglavito u Novome Zelandu, najviše u Aucklandu, živi više od 15.000 Podgorana. Podgoru to svrstava među najiseljenija mjesta u Hrvatskoj, zajedno s otokom Suskom te Blatom na Korčuli, odakle se odlazilo u Sydney, Kaliforniju i San Diego. Tijekom razdoblja koji autorica prati, kraj 19. stoljeća i 60-te godine 20. stoljeća, ukupno ih se iselilo 1.283, a vratilo 246. Budući da je riječ uglavnom o težacima i ribarima, naše ljude čekali su teški fizički poslovi, od kopanja kauri gume do isušivanja močvara te u SAD-u i Australiji rad u rudnicima, sječa šuma u Kanadi. U Podgori nema obitelji iz koje netko nije iselio, a i sam djed Smiljane Šunde u svijet je ispratio četiri sina, dvije snahe, jednu kćer i troje unučadi, i nikad ih više nije vidio niti čuo. Put do otočja koje je u 17. stoljeću otkrio Nizozemac Abel Tasman bio je skup, ali i dug. Putničko-teretnim brodom trajao bi dva do tri mjeseca, a putničkim mjesec i pol. Vremenska razlika između Hrvatske i Novoga Zelanda je 12 sati, a udaljenost 18.000 kilometara.

Ukupno se iselilo 1.283 Podgorana, od čega se u Novi Zeland iselilo 878 osoba, u Argentinu 106, a u Australiju i SAD po 133 osobe, dok je povratnika manje od 300.

Autorica Smiljana Šunde

AFIRMACIJA PODGORANA U NOVOJ DOMOVINI

Prvi Hrvati onamo su stigli davne 1868., a među doseljenicima je bilo najviše onih iz Podgore, koja je tada imala oko 1.800 stanovnika. Zapošljavali su se kao kopači kauri gume, smole novozelandske smreke, pa u gradu Dargavilleu postoji "Spomenik dalmatinskom kopaču". I ribu su s brodova domaćine učili loviti Dalmatinci pa je tako većina ribarica 60-ih i 70-ih godina bila u vlasništvu Hrvata. Naime, od sedam osnivača novozelandske ribarske industrije bilo je pet Hrvata iz Podgore. Socijalistička vlast prikupljala je svojedobno iseljenike, između 1947. i 1949., šaljući po njih brodove "Partizanku" i "Radnik", vjerojatno očekujući da će s njima doći i dolari. Vratili su se uglavnom oni koji nisu uspjeli zaraditi i uštedjeti ništa. O tome kako je Jugoslavija nagrađivala povratnike dala bi se napisati jedna nova knjiga, kao i o udavačama koje bi nakon dugotrajnog puta do drugoga kontinenta

Najiselnjenijih deset podgorskih rodova su: Sunić (126), Borić (84), Vela (67), Letica (64), Nola (56), Pivac (55), Vodanović (53), Jakić (48), Miličić (47) i Šunde (42).

svoje zaručnike vidjele -prvi put. Najbolnija tema ove iseljeničke sage, prema riječima autorice, iseljavanje je djece. U novim brakovima svojih očeva postajala su teret pa ih se slalo u nepoznato - bez iznimke.

U svoju petu knjigu Smiljana Šunde, dugogodišnja novinarka i urednica u Dokumentarnome programu i Obrazovnome programu Hrvatskoga radija, na više od 800 stranica, koje je izdala u vlastitoj nakladi, utkala je arhivsku građu, razgovore sa sumještanima i suvremenicima iseljavanja, pisma, e-mailove... i puno, puno duše.

ŽIVOTOPIS AUTORICE

Autorica Smiljana Šunde (Podgora, 1945.), školovala se u rodnoj Podgori, Šibeniku, Rijeci i Zagrebu. Završivši Učiteljsku školu, diplomira na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci, zatim se usavršava na Sveučilištu u Zagrebu, apsolviravši novinarstvo na Fakultetu političkih znanosti. Dugogodišnja je novinarka i urednica u Dokumentarnome programu i Obrazovnome programu Hrvatske radio televizije, odnosno Hrvatskoga radija. Autorica je niza stručnih i publicističkih radova i studija s područja društvene i kulturne te jezične i etnografske tematike. Novinarsku karijeru okrunila je nizom slušanih emisija i sedam dokumentarnih radio-drama za koje je primila više strukovnih nagrada i priznanja. Živi i radi gotovo pola stoljeća u Zagrebu, putujući često u iseljenička odredišta. Knjiga se može naručiti na e-mail: smisunde2@gmail.com. ■

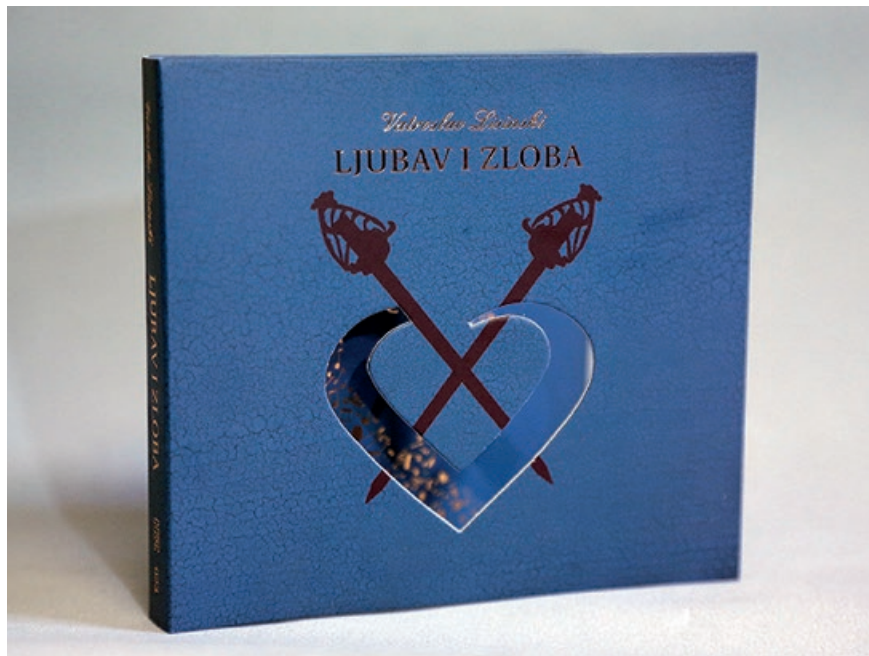
ENG Smiljana Šunde's book *Batili su ocean* was featured at a CHF event. The book delves into the migration of people from the town of Podgora to distant parts of the world, mostly to New Zealand. The book offers an excellent study of the destinies of people that have moved abroad from the coastal region around Makarska.

Lisinski na portalu Znameniti.hr

Internetski portal hrvatske Akademije *Znameniti.hr*, koji omogućava pristup digitaliziranim djelima velikana hrvatske kulture, znanosti i umjetnosti te radovima ostalih autora posvećenih njihovom opusu, privlači mnogobrojne pretraživače već dvije godine. Na e-adresi *Znameniti.hr* (<http://znameniti.hr/>) dostupna je tekstualna, slikovna, zvučna i video građa koja je izvorno smještena u digitalnim zbirkama raznih hrvatskih kulturnih, umjetničkih i znanstvenih ustanova, a umrežavanjem ovog portala ta je građa dostupna na jednome mjestu. Klikom miša dostupna je tako glazbena baština skladatelja prvih dviju hrvatskih opera Vatroslava Lisinskog - čiju dvjestotu godišnjicu rođenja slavimo ovih dana. Koordinator projekta je Knjižnica HAZU, čija je upraviteljica Vedrana Juričić, a partneri su NSK i Knjižnice grada Zagreba te varaždinski Državni arhiv, kao i ostale nacionalne ustanove koje posjeduju priloge o istaknutim ličnostima hrvatske prošlosti i sadašnjosti poput Leksikografskog zavoda M. Krleža, Instituta za etnologiju i folkloristiku, Muzeja za umjetnost i obrt... Portal trenutno sadrži desetak tisuća digitalnih zapisa koji se, uz skladatelja V. Lisinskog, odnose na još 33 velikana, uglavnom one kojima je lani obilježena okrugla godišnjica života ili smrti, a o kojima postoji digitalizirana građa. To su: R. Bošković, J. Jelačić, Lj. Gaj, D. Demeter, P. Preradović, Š. Ljubić, I. Zajc, A. Mandrović, A. Mohorovičić, C. Medović, I. Vojnović, M. Rešetar, N. Faller, J. Ibler, M. K. Crnčić, N. Andrić, R. Valdec, A. G. Matoš, I. Brlić-Mažuranić, V. Kovačić, M. Begović, M. Ogrizović, T. Krizman, I. Meštrović, J. Benešić, L. Ružička, V. Žganec, F. Kršinić, A. Motika, N. Šop, D. Tadijanović, T. Dabac i N. Šegvić.

Opera *Porin* Vatroslava Lisinskog u digitalnom ruhu

Tekst: **Vesna Kukavica**

čast 200. obljetnice skladateljeva rođenja, u Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog ovih je dana, točnije 28. ožujka 2019.,

Zbor i Simfonijski orkestar HRT-a izveo operu "Porin" Vatroslava Lisinskog (Zagreb, 8. VII. 1819. – Zagreb, 31. V. 1854.). Prigodom jubileja opera "Porin" uvrštena je u međunarodnu Opernu sezonu *Euroradija* godine 2018. - 2019. Izvedbom je dirigirao maestro Pavle Dešpalj, a solisti su bili nacionalni operni prvaci iz domovine i dijasporne tenor Stjepan

Frnetović (u ulozi *Porina*, hrvatskog plemića), slavna hrvatska sopranistica s berlinskom adresom Evelin Novak (u ulozi *Zorke*, kćeri poginulog kneza Ljudevita Posavskog) te bariton Ljubomir Puškarić, sopranistica Kristina Kolar, bas Luciano Batinić, mezzosopran Irena Parlov i tenor Siniša Galović. Kao i sve izvedbe u ciklusima Zbora i Simfonijskog orkestra HRT-a, i ova je emitirana u izravnom prijenosu na Trećem programu Hrvatskog radija, dok je televizijska snimka dostupna online na platformi HRTi. Koncertna izvedba "Porina" dio je većeg projekta, tj. snimanja njezine integralne izvedbe koja će izići na

Operu "Porin" i "Ljubav i zloba" V. Lisinskog, koje su od sada dostupne u digitalnom ruhu, izveli su Zbor i Simfonijski orkestar HRT-a s nacionalnim prvacima poput Evelin Novak s berlinskom adresom.

Vedra tema uvertire svima nam je dobro poznata zahvaljujući istoimenoj glazbenoj nagradi, no opera pruža puno više, možda i ono najbolje što je Lisinski za svojega kratkog života uspio skladati - nadahnuto događajem iz rane

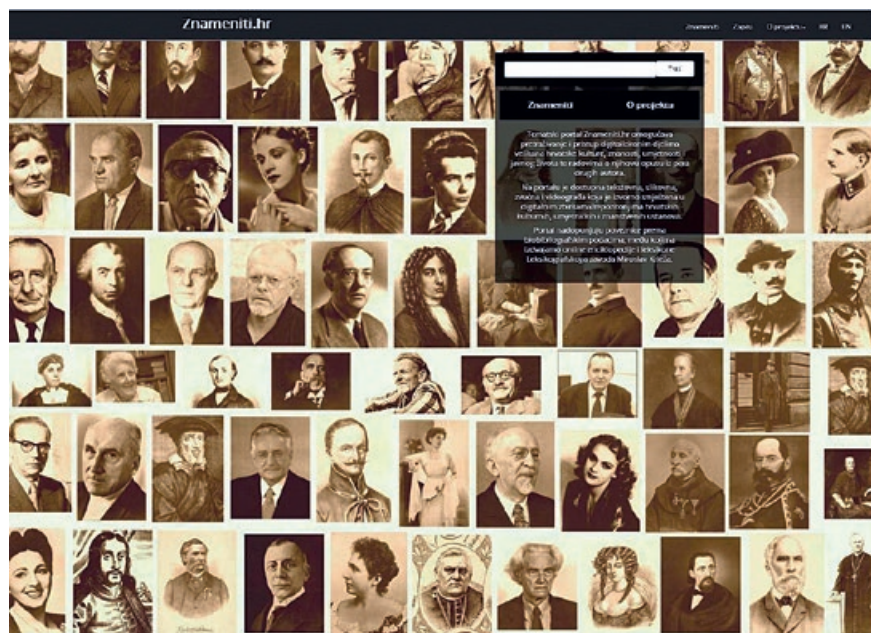

dantu Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu od 1894. do 1898., stvoreni su uvjeti za konačnu praiizvedbu "Porina", i to uz intervencije u partituri dirigenta i tadašnjeg ravnatelja opere Nikole Fallera. Premijera je upriličena 2. X. 1897., čak 43 godine nakon skladateljeve smrti. Ova pak produkcija, zahvaljujući živoj legendi maestru Dešpalju, također okuplja najbolje hrvatske vokalne soliste te nakon 122 godine prešućivanja od sada opera "Porin" Vatroslava Lisinskog biva trajno dostupna na novim medijima. Digitalizirani libreto ove viteške opere u pet činova i notni zapis skladatelja Lisinskog dostupan je na portalu *Znameniti.hr* (<http://znameniti.hr/>). Klikni - Idem doma! ■

Vatroslav Lisinski's Opera Porin in Digital Form

Composer Vatroslav Lisinski's (Zagreb, 8 July 1819 – Zagreb, 31 May 1854) opera *Porin* was performed at the concert hall in Zagreb named in his honour on the 28th of March. The choir and symphony orchestra of national radio and television broadcaster HRT performed the opera as part of the *Kanconijer* series to celebrate the 200th anniversary of Lisinski's birth. *Porin* was also featured in the Euroradio 2018/19 opera season to mark this anniversary. The performance was conducted by maestro Pavle Dešpalj and featured leading national soloists from the homeland and diaspora: tenor Stjepan Frantović as Porin, a Croatian nobleman; and soprano Evelin Novak of Berlin as Zorka, the daughter of the late Duke Ljudevit Posavski. Other roles were played by baritone Ljubomir Puškarić, soprano Kristina Kolar, bass Luciano Batinić, mezzo-soprano Irena Parlov and tenor Sini-

sa Galović. The gala performance was broadcast live on HRT's Radio 3, with the video recording available online on the HRTi platform. This is part of a larger project to record the integral audio performance. Following performances of Lisinski's *Ljubav i zloba* (*Love and Malice*), our nation's first opera, and Ivan Zajc's always popular *Nikola Šubić Zrinski*, also released on CD, national broadcaster HRT is continuing its recordings of top Croatian operas in the original form. Lisinski's 200th anniversary is also a fitting occasion on which to make his opera *Porin* accessible to consumers of culture in the digital era. The znameniti.hr Internet portal of the Croatian Academy of Sciences and Arts (<http://znameniti.hr/>) is just a click away and offers Lisinski's musical legacy, which includes our first two national operas: *Ljubav i zloba* and *Porin*.

Starine otoka Krka

Prije dolaska Rimljana koji su ih pokorili, na Krku su živjeli Liburni. Najstariji podatak o krčkim zidinama nalazimo na kamenom natpisu iz 1. stoljeća prije Krista. Na ostacima antičkog Fulfinuma u Omišlju podignuta je starokršćanska bazilika. Kršćanstvo je na Krk stiglo davno prije dolaska Hrvata, a 585. prvi put se spominje Krčka biskupija.

Dinko Vitezić

Vrbnik

IV. podigao je Zadarsku biskupiju 1154. na čast nadbiskupije čiji je podložnik bio i krčki biskup. Krčka katedrala Uznesenja Marijina, trobrodna romanička crkva, sagrađena je u 12. stoljeću na mjestu starokršćanske bazilike iz 5. i 6. stoljeća. Iz tog vremena potječu romanička župna crkva Uznesenja Marijina (Stomorina) u Omišlju i kaštel Frankopana u gradu Krku. Od crkve u Malinskoj iz 12. stoljeća sačuvan je prizmatični zvonik. Crkva sv. Ivana Krstitelja, zaštitnika Vrbnika, nalazi se na starom groblju, a sagrađena je u prvoj polovici 14. stoljeća. Prvi put se spominje i župna crkva sv. Marije od Uznesenja. Renesansni zvonik uz nju podignut je 1527. godine. U hrvatskom srednjovjekovlju postojali su na otoku Krku skriptoriji, a ondje su, uz stare glagoljaše, djelovali benediktinci, dominikanci i franjevci.

KRČKI KNEZOVI FRANKOPANI

Oltarni reljef u crkvi sv. Klementa u malome mjestu Klimnu potječe iz 14. stoljeća, a rozeta na pročelju crkve u Omišlju s početka 15. stoljeća. Krčki knez Nikola, koji se 1420-ih godina prozvao

Piše: **Željko Holjevac**

Uvrijeme doseljavanja Hrvata otok je bio pod bizantskom upravom, a kasnije u rukama hrvatskih kraljeva Tomislava i Petra Krešimira IV. Na ta vremena podsjećaju crkvice sv. Dunata u Korniću iz 9. stoljeća i predromanički plutej u Njivicama iz 11. stoljeća. Dužd Petar II. Orseolo krenuo je oko 1000. godine s mornaricom prema istočno-jadranskim otocima i obali pa je zaposjeo i Krk, a njegov nasljednik Oton Orseolo tražio je od građana Krka prisegu vjernosti Mlečanima. Baščanska ploča iz crkve sv. Lucije sa samostanom benediktinaca, čije je geslo bilo "Moli i radi!", jedan je od najstarijih pisanih spomenika na hrvatskome jeziku i pismu glagoljici. Iz

tog vremena potječe župna crkva sv. Stjepana Prvomučnika u Dobrinju, koja je više puta obnovljena i pregrađivana, a uz nju je važna i romanička crkva sv. Vida u istome mjestu. Tada se i Vrbnik prvi put spominje u pisanim izvorima.

Dok su se ugarsko-hrvatski kraljevi i mletački duždevi otimali za istočnu jadransku obalu i otoke, papa Anastazije

Krčki most

Frankopanom, držao je u svojim rukama Krk, a otok je i nakon podjele obiteljskih imanja na sastanku frankopanskih rodova na Modrušu 1449. ostao u zajedničkom posjedu. U blizini Vrbnika nalaze se ostaci frankopanskoga grada, a iz tih godina potječe i vrbnički misal. Posljednji Frankopan na Krku bio je Ivan VIII. Crkva Rođenja Blažene Djevice Marije u Njivicama njegova je darovnica. Sukobivši se sa snagama ugarsko-hrvatskoga kralja Matijaša Korvina, Ivan je 1480. pozvao Mlečane koji su se iskrcali na otoku i na prijevazu ga zauzeli.

Srednjovjekovno povijesno razdoblje ostavilo je mnogobrojne tragove na otoku. Samostan sv. Marije Magdalene u Portu postoji od 1480. Portal na glavnome oltaru postavljen je 1550., a misal iz samostanskoga muzeja jedan je od najstarijih u Hrvatskoj. U samostanskome muzeju nalazi se stari mlin za masline, možda i najstariji na otoku. Franjevački samostan i crkva sv. Marije na Glavotoku sagrađeni su na početku 16. stoljeća. Franjevačka crkva jedin-

stvena je dvokatna građevina. Slika sv. Katarine, sv. Ivana Krstitelja i sv. Kvirina, koji u ruci drže maketu grada Krka, rad je Girolama da Santa Croce iz 1535. godine, najistaknutijeg predstavnika slikarske obitelji iz Bergama, vjerojatno istarskog podrijetla. Uz ostale znamenitosti, spomena su vrijedne zavjetna kapelica popa Martina Vitezića u Vrbniku s kraja 16. stoljeća i trobrodna župna crkva Presvetog Trojstva u Baški iz 1724. godine.

POVEZIVANJE S KOPNOM

U 16. stoljeću spominje se Ivan Čikata, kapetan iz Krka, a u bitci kraj Lepanta 1571. borile su se na mletačkoj strani protiv Turaka i galije grada Krka. Francuski upravitelj Vicko Dandolo proglasio je 1807. *Opću osnovu opće javne nastave* u Dalmaciji kojom je određeno postojanje gimnazije u Krku. Krčka biskupija proširila se 1828. na Osorsku i Rapsku, a Krk je u vrijeme Austro-Ugarske pripadao pokrajini Istri. Tada je živio dr. Dinke Vitezić, odvjetnik, pisac i domoljub, a dr. Josip Vitezić istaknuti je krčki biskup.

Omišalj, ranokršćanska crkva iz 6. st.

Arheološki nalazi i lokaliteti potvrđuju nazočnost čovjeka na otoku Krku još u prapovijesti. O tome svjedoči i proizvodnja keramičkog posuđa ukrašenog utiskivanjem školjaka u okvirima impresso keramičke kulture ranog neolitika.

Poslije raspada Austro-Ugarske na kraju Prvoga svjetskog rata Talijani su zaposjeli Krk s kojeg su se tek 1921. povukli, a talijanska okupacija ponovila se i u Drugome svjetskom ratu. U vrijeme SFR Jugoslavije 1978. dovršen je naftni terminal u Omišlju, jednoj od najdubljih tankerskih luka koja je osposobljena za prihvata najvećih tankera. Krčki most s rasponom armirano-betonskog luka od 390 metara, čime je za 85 metara premašio dotad najveći raspon takvog luka na mostu u Sydneyu (Australija), pušten je u promet dvije godine kasnije. U samostalnoj Republici Hrvatskoj turizam ima presudno značenje, a naselja otoka Krka oaze su mira s bogatom tradicijom i raznovrsnom turističkom ponudom. ■

Krk

Mahnič, Anton (Mahnić, Antun), krčki biskup, filozof i teolog (Kobdilj, Slovenija, 14. IX. 1850. – Zagreb, 14. XII. 1920.), promicatelj je kulturnog i gospodarskog razvitka istarskih i primorskih Hrvata. Unatoč očekivanjima talijanskih krugova da, kao nacionalno neutralan, likvidira glagoljicu u liturgiji, zbog čega su ga dočekali s oduševljenjem, a Hrvati zbog istih razloga s nepovjerenjem, on je, pomno proučivši jezično-liturgijsku problematiku, postao vatrenim braniteljem glagoljice. Godine 1902. osnovao je Staroslavensku akademiju radi proučavanja i promicanja staroslavenskoga jezika u liturgiji. Najučinkovitijim sredstvom borbe protiv ateističkoga liberalizma smatrao je tisak. Zato je 1899. u Krku osnovao tiskaru Kuryktu i počeo objavljivati dvotjedni gospodarsko-poučni list *Pučki prijatelj*.

ENG Archaeological finds and sites confirm a human presence on the island of Krk stretching back to prehistoric times. When the Romans occupied Krk it was home to the Liburnians. The oldest datum on the walls of Krk is from an inscription in stone dated to the 1st century BCE. The Krk bridge has a reinforced concrete arch spanning 390 metres. At the time of its opening in 1980 this span surpassed the previous largest such span in the world in Sydney (Australia) by 85 metres.

Mali kontinent obećavajuće budućnosti

Baška draga

Otoci su male civilizacije, svjetovi za sebe. Nikada se ne možete dovoljno načuditi činjenici da komad kopna okružen morem mijenja ljude, klimu, biljni i životinjski svijet. To čak vrijedi i za otoke koji su kopnu vrlo blizu – poput Krka, najsjevernijega sredozemnog otoka koji je najviše zašao u europsko kopno

Tekst: **Marin Knezović**

Još od doba antike i srednjeg vijeka pristup Krku preko otočića Svetoga Marka, na koji se danas upiru betonski lukovi mosta koji povezuju Krk s kopnom, činili su ga pristupačnijim utjecajima s obale nego što je to slučaj s drugim otocima. Unatoč tome, Krk je sačuvao cijeli niz posebnosti.

To je dovelo do toga da dah s dinarskih planina i alpskih vrhova često lebdi nad njime. Sam Krk izgleda kompaktno, poput malog kontinenta. On se tako i ponaša. Na oblama je prije-

tio napad neprijatelja koji je na brzim lađama mogao hitro napasti i zatim se munjevito povući. Tu je ležala i boćata voda i komarci i s njima povezana malarija koja je crpila ljudima životnu snagu. Zato su brežuljci u unutrašnjosti bili puno privlačniji. Tek razvojem pomorstva i u puno većoj mjeri razvojem turizma počinje juriš na obalu, litoralizacija, danas tako karakteristična za cijelo Sredozemlje.

Taj mali kontinent stvorio je materijalne preduvjete da se na njemu očuvaju ljudi i pojave koji su drugdje iščeznuli ili su zaboravljeni. Tako će Krčani svoje dokumente sve do duboko u 19. st. voditi služeći se pismom svetih Ći-

Kako planinski bedem ne dopušta širenje Rijeke prema unutrašnjosti, tako ulogu predgrađa ovoga velikoga grada preuzima otok Krk. Rezultat ovih okolnosti jest povećavanje broja stanovnika Krka, što ga čini iznimkom ne samo među hrvatskim otocima, nego i na razini cijele Hrvatske. Danas je Krk otok doseljavanja, a ne iseljavanja.

Pogled na otok Prvić

rila i Metoda - glagoljicom. Premda je Krk vjerojatno najviše slavenskim, hrvatskim obilježjima određen jadranski otok, ipak se upravo u tome posebnom svijetu najduže očuvao jezik romanskih starosjedilaca – veljotski, dalmatinski. Konačno zatvoreni svijet Krka naraštajima je gajio razmjerno mnogobrojne male ljude, patuljke, sve dok gradnja betonskoga mosta nije uzbukala genetsku predvidljivost krčkoga svijeta.

ISELJAVANJE JOŠ OD SREDNJEG VIJEKA

Unatoč svim posebnostima, ne znači da je Krk od davnina prema daljim i bližim područjima zatvoren otok. Konačno, kako i jedno područje s pristupom moru može biti tako obilježeno? Od davnine stanovništvo otoka postajalo bi povremeno preteško za njegove ograničene resurse. Zajednice iseljenih stanovnika Krka, još od doba renesanse, nisu ništa neobično na području sjeverne Italije.

Pomorstvo i vinova loza čine Krk bogatim područjem i to sve do kraja 19. i početka 20. st. Početkom 20. st. Krk je doživio svoj demografski vrhunac. Naseljenost otoka iz 1910. Krk nije dostigao do danas. Sumrak drvenih jedrenjaka

Grad Krk

Među Krčanima u dalekome svijetu izdvaja se José Francisco Bolmarcich Orlich, potomak iseljenika iz Punta koji je postao predsjednik Kostarike (1962. – 1966.). Svojim intelektualnim angažmanom isticao se još jedan sin Punta – Antun Bonifacić. Nikola Fabijanić iz Omišlja bio je predsjednik Hrvatske akademije u Americi. Predsjednikom Hrvatske narodne zajednice i urednikom mnogobrojnih iseljeničkih listova bio je don Niko Gršković iz Vrbnika. Krčani se nisu u iseljeništvu isticali samo kao politički i kulturni djelatnici. Ivan Orlić iz Punta tako je zauzeo važno mjesto u industriji prerade ribe Perua i Ekvadora.

Generacijama jedno od najčuvanijih tajni dugovječnosti na otoku Krku, ljekovito blato u uvali Klimno, pomaže pri raznim tegobama povezanih s kostoboljom.

koji su plovili duž istočne obale Jadrana, bolest vinove loze – filoksera, kao i uvoz jeftinih vina iz Italije doveli su do strmoglavog kraha gospodarstva Krka. Na drugoj strani daleki krajevi svijeta žudjeli su za marljivim rukama i dosjetljivim umovima, poput obiju Amerika i Australije. Zbog političkih razloga poslije Prvog i Drugog svjetskog rata iseljavanje se talijanizirano hrvatsko i staro romansko stanovništvo.

KRK – PREDGRAĐE RIJEKE

Posebnost demografije Krka je činjenica da se u blizini otoka nalazi veliki lučki grad - Rijeka. Njegovim naglim razvojem potkraj 19. st. sudbina Krka postaje neraskidiva s onom Rijeke. Mnogobrojni Krčani naseljavaju se u Rijeci, a gradnjom zračne luke i betonskoga mosta Krk postaje zapravo riječko predgrađe. Promatrajući Hrvatsku i svijet s Krka, budućnost izgleda obećavajuće. Nadam se kako svijetloj budućnosti neće biti žrtvovane i posebnosti maloga svijeta ovoga velikog otoka. ■

ENG Access to the island of Krk has gone by way of the isle of Sveti Marko since the antiquity and medieval periods. Today it supports the concrete pillars of the bridge linking Krk with the mainland. While this has opened the island to greater mainland influence, it has also retained its particular islander heritage.

Od “površine mjeseca” do rijetkih i zaštićenih biljnih vrsta

Prirodni pokrov otoka Krka vrlo je nejednak i raznolik zbog razlika u reljefu i klimi. Veći dio otoka prekrivaju listopadne šume medunca i bjelograba (*Quercus-Carpinetum orientalis*) koje ponegdje zamjenjuju degradirani trnjaci drače (*Paliuretum*). Flora otoka Krka ima nekih 1.430 vrsta. Ova vegetacija rezultat je razvitka turizma i povezanosti Krka s kopnom pa su se stanovnici manje bavili stočarstvom i ratarstvom

Tekst i foto: **Darko Mihelj**

Otok Krk s otocima Prvićem, Grgurom, Golim otokom i nizom malih otočića naziva se “Burnim Senjskim arhipelagom” zbog djelovanja poznate senjske bure koja ovdje, uz jaku posolicu, puše više od 200 dana u godini. Na svim ovim otocima ima puno zaštićenih područja – botaničko-ornitoloških i morskih rezervata (npr. podmorski travnjaci posidonije – *Posidonia oceanica* i razni koralji).

NAJVIŠI GORSKI VRH OBZOVA

Krk je otok s površinom od oko 405 km². Najviši mu je vrh Obzova, 569 m.n.m., gdje raste strogo zaštićeni sjevernoilirski endem cjelolatična žutilovka (*Genista holopetala*), do 15 centimetara visoki razgranati grm čiji su mladi izbojci srebrnastodlakavi. Cvate od polovine svibnja do polovine srpnja, većinom na kamenjarskim pašnjacima. Sjeverozapadni i srednji dio otoka valovita je brežuljkasta kraška ploča bez izrazitih vrhova i nižim obalama. Istočno od ceste Punat-Vrbnik u jugoistočnom dijelu otoka Krka nalazimo tzv. Krčko gorje koje se sastoji od dva gorska lanca,

visine nešto manje od 500 m.n.m., od kojih se istočni ruši do mora golemim klisurama i dubokim lancima. Jugoistočni gorski greben Hlam-Obzova zapravo je nastavak Velebita (Dinarskoga gorja) pa ima oštrij planinski reljef, slično kao i susjedni otok Prvić. Između ova dva brdska lanca nalazi se duboka dolina Baška draga, kojom je najvjerojatnije klizao naš jedini otočni ledenjak pa su tu vidljive glacijalne morene.

Mediterranska tvrdolisna makija (*Quercetum ilicis*) zbog veće hladnoće Krka zauzima manje površine (primjer je rt Glavotok). Od ostale vegetacije tu su zastupljene biljne zajednice stjenjača, poput zajednice istarskog zvončića i dalmatinske zečine (*Campanulo-Centaureetum dalmaticae*), točilarki i kamenjarski pašnjaci (zajednica sjajne smilice i kamenjarske vlasulje, *Festuco-Koelerietum splendentis*). Na najvišim vrhovima

Radi ogoljelosti terena neki dijelovi toga područja dobili su naziv “Mjesečeva površina” - to je područje najjače jadranske bure, one senjske, pa nije čudo da krajobraz tako izgleda. Na hladnijem i vlažnijem Krčkom gorju pod udarcima bure uspijevaju brdske šumice i šikare crnograba.

su dinarski gorski travnjaci uskolisne ša-
ške (*Seslerion tenuifoliae*) i endemične
ilirske vlasulje (*Festucion illyricae*).

BAŠČANSKA UVALA

Strogo zaštićena vrsta niska nježna bilj-
ka Horvatov luk (*Allium horvatii*) – kvar-
nerski je stenoendem, čije mnogobroj-
ne lukovice gusto srasle u busen cvatu
od kolovoza do listopada. Polugrm Ja-
dranska rumenica (*Aurinia leucadea*) je
subendemska trajnica, prekrivena si-
vobjeličastim zvjezdastim dlačicama.
Strogo je zaštićena biljka, a plod je ko-
mušćica. Busenasta trajnica, visine do
30 centimetara, stanovnik kamenjarskih
pašnjaka Krčki kozlinac (*Astragalus mu-
elleri*) je ilirsko-jadranski endem i sko-
ro ugrožena vrsta. Kvarnerski endem
Istarski kukurijek čest je na kamenjar-
skim travnjacima, pašnjacima, gorskim
livadama i makijama u Istri te na Krku i
Cresu. Strogo zaštićena zavičajna vrsta
Primorski mekinjak (*Drypis spinosa* ssp.
jacquiniana) jako je dobro prilagođena
uvjetima staništa na kojima živi – to su
točila, žljebovi ili udubljenja na sipari-
ma niz koje se osipa raspadnuti mate-
rijal. Stanovnik strmih i okomitih vapne-
načkih stijena Krka je višegodišnja gusto
busenasta biljka trajno zelenih stabljika
Woloszczakova modričica (*Asperula
wolozczakii*). Hrvatski je stenoendem,
a cvate od srpnja do kolovoza.

Ophrys apifera

Strogo zaštićenu i vrlo otrovnu vr-
stu Bijelu čemeriku (*Veratrum album*)
možemo naći od nizina do planinskih
područja na vlažnim travnjacima. Javor
gluhač (*Acer obtusatum*) je grm ili stablo,
stanovnik planinskih šuma do 1.600
m.n.m. Nježna kockavica (*Fritillaria mon-
tana*) koja se nalazi na Crvenoj listi IU-
CN-a stanovnik je planinskih područja
južne i istočne Europe. Orhideja sitno-
lisna kruščika (*Epipactis microphylla*) ra-
ste na sjenovitim šumskim položajima.
Pješčarski petoprst (*Potentilla cinerea*
ili *P. tommasiniana*) naći ćemo na Vele-
bitu ili na grčkim planinama. Ranovka
sitnolisna (*Anthyllis montana*) živi u pla-
ninama južne Europe i Alpi. Sitnu vlasu-
lju (*Festuca valesiaca*) naći ćemo od prio-
balnih područja do najviših vrhova, npr.
Biokova. Vlasasta mišjakinjica (*Minuar-
tia capillacea*) živi u pukotinama stijena
subalpskih i planinskih područja. Orhi-
deju zelenkasti dvolist ili vimenjak (*Pla-
tanthera chlorantha*) u Europi možemo
naći na obalnim područjima Norveške.

Biljke iz Bašćanske uvale danas su
u izumiranju uglavnom zbog turizma.
Ovdje tek tu i tamo nalazimo endem-
sko-reliktnu psamofitu (biljke koje žive
na suhim pjeskovitim staništima) poput
Borbaševe modričice (*Asperula borba-
siana*), uskolisnog zvonca (*Edraianthus
tenuifolius*) i pješčarskog ladoleža (*Ca-
lystegia soldanella*) koji nije endem, ali
je kritično ugrožen jer raste na pjesko-
vitim mjestima uz more dok savitljiva
mrižica (*Limonium dictyophorum* ili *Sta-
tice anfracta*) živi na zasjenjenim mjesti-
ma zasoljenih kamenitih obala.

NEKI SAMONIKLI ENDEMSKI KAČUNI

Grimizni kačun (*Orchis purpurea*) nije
endem, ali je češće stanovnik skrovitih
i vlažnih mjesta. Ilirska kokica (*Ophrys
illyrica*) raste na području južne Istre te
na otocima Krku i Cresu. Stanovnik je
suhih travnjaka i pašnjaka te otvore-
nih listopadnih šikara. Od ostalih koki-
ca razlikuje se rahlim cvatom. Cvate u
svibnju i lipnju. Kvarnerska kokica (*Op-
hrys kvarneri*) stanovnik je Krka, Lošinja
i istočne Istre. Dolazi na suhim i sunča-
nim vapnenačkim staništima, a Libur-
nijska kokica (*Ophrys liburnica*) je nešto

Genista sericea

šire rasprostranjena. Pripada komplek-
su *Ophrys sphegodes*. Medejina kokica
(*Ophrys medea*) zabilježena je za Krk,
Cres i Istru. Ova trajnica može narasti
do pola metra. Cvjeta u svibnju i lipnju.
Raste na otvorenim, sunčanim ili polu-
sjenovitim mjestima, na kiseljoj podlozi,
uglavnom na kamenjarskim travnjacima
i pašnjacima, garizima i šumskim rubo-
vima. Pčelina kokica (*Ophrys apifera*) je
višegodišnja biljka. Nije endem. Korijen
joj je loptast i s razmjerno malim gomo-
ljima. Stabljika je snažna, visoka do pola
metra, žućkastozelena, okrugla i gola.
Naseljava suhe livade, svijetle šume i
šikare. Pojavljuje se od obale mora pa
do 400 metara nad morem. Ugrožena
je vrsta zbog gubitka staništa (primarno
zbog utjecaja čovjeka!). Tetralonijeva ko-
kica (*Ophrys tetraloniae*) ima nešto širu
rasprostranjenost od Medejine kokice
pa je nalazimo i u Dalmatinskoj zagori
i uz rijeku Zrmanju. Voli sunčana i suha
vapnenačka staništa. Untchijeva kokica
(*Ophrys untchyii*) nastanjuje iste lokalite-
te i staništa kao i Medejina kokica, ali
je nešto nižeg rasta. Svi su samonikli
kačuni strogo zaštićeni u Hrvatskoj. ■

ENG The island of Krk with the islands of Prvic, Grgur, Goli island is full of interesting and diverse flora. From the bare rocky "Moon surfaces" to wetlands, salted and lake habitats and plants that we find on the continent. Islands Prvic, Grgur, Goli and a number of small islands are called "Burni Senj Archipelago" due to the activities of the well-known Senj bora which, with strong sunbathing, strikes over 200 days a year. On all these islands there are many protected areas - botanical-ornithological and marine reserves (for example, Posidonia lawns - Posidonia oceanica and various corals).

Otočić u otoku

Samo 750 metara udaljen od krčkog središta Punta nalazi se otočić Košljun, poznat po franjevačkome samostanu, spomeniku nulte kategorije, u kojem su redovnici stoljećima skupljali i sačuvali mnoge vrijedne predmete. Na otoku se osim samostana nalaze četiri muzeja i dvije crkve: Navještenja Marijina i svetog Bernardina te tri kapelice: sv. Porođenja, sv. Križa (sv. Jerusolima) i sv. Franje.

Tekst: **Marjana Kremer**

Foto: **Darko Mihelj**

Otočić Košljun naseljen je još u antičko doba kada je na njemu izgrađen utvrđeni ljetnikovac. Tako i dobiva ime (lat. castellum - dvorac, utvrda). Površina otočića iznosi 68.500 m², a na njemu se nalazi oko 400 biljnih vrsta. Na zapadnoj strani otočića danas se nalazi lučica kojom dominira lik svetog Franje s vukom, a koji je najčešći prikaz toga sveca, osnivača franjevačkoga reda.

Od 9. st. otočić je glagoljaška benediktinska opatija sv. Marije s trobrodnom romaničkom crkvom čiji su temelji pronađeni ispod današnje samostanske crkve. Na molbu vlasnika otoka, krčkih knezova Martina i Ivana Frankopana, 1447. godine papa Nikola V. dopušta da u samostan, koji je nakon smrti posljednjega benediktinskog opata Dominika

bio napušten, dođu franjevci opservanti iz Krka. Donacijom Ivana Frankopana i njegove kćeri Marije Katarine, benedik-

tinska crkva je povećana i obnovljena.

Neposredno do franjevačkoga samostana je crkva Navještenja Marijina dovršena 1523. godine, a podignuta je na temeljima prethodne benediktinske crkve. Nad oltarom je djelo Francesca Ughetta iz 1654., najveća pomična slika u Hrvatskoj. Na samome oltaru nalazi se poliptih majstora Girolama da Santacrocea iz 1535. Uz svetog Kvirina, zaštitnika grada Krka, likovi svetog Ivana Krstitelja i svete Katarine prikazani su kao Ivan VII. Frankopan i njegova kći Katarina Frankopan.

Nedaleko od crkve Navještenja Marijina nalazi se i crkva svetog Bernardina u kojoj je smješten stalni postav sakralne umjetnosti. U crkvi je vrijedan

Samostanska knjižnica je najstarija i najveća na otoku Krku s fondom od oko 30.000 bibliotetskih jedinica, od kojih je do 100 inkunabula (ili prvotisak - naziv za knjigu tiskanu u Europi do 1500. godine). Njezina golema dragocjenost je prvo izdanje latinskog prijevoda Ptolomejeva atlasa iz Venecije 1511. (jedan od ukupno triju sačuvanih primjeraka).

Tu se nalazi i atlas grčkog povjesničara, zemljopisca i filozofa Strabona, tiskan u Baselu 1571. Glazbena zbirka sadrži vrijedne neumatske zapise (neuma - znak srednjovjekovnoga notnog pisma) iz 11. stoljeća i iluminirane korale (liturgijska glazba urešena zlatom izrađenim ornamentima, inicijalima i minijaturama).

Ulaz u samostan s natpisom na glagoljici Mir i Dobro

triptih za kojeg se smatra da ga je izradio Luca della Robbia u 15. st. U crkvi se čuva prema vjerovanju čudotvorno raspelo iz 16. st., a koje je zapravo iz kapelice svetog Jerusolima.

U prirodoslovnoj zbirci predstavljena je didaktička zbirka minerala, koralja, spužvi i fosila niže gimnazije koja je djelovala na Košljunu od 1894. do 1928. godine. Počeo ju je prikupljati fra Mauricije Gugić (1870. – 1946.). Predstavljen je i rad fra Berarda Barčića (1910.) koji je pomno istraživao biljni svijet otoka Košljuna i prikazao ga u svojim knjigama.

Kroz šumovit otočić prolazi križni put u sklopu kojega je i kapelica svetog Jerusolima. Na zidovima kapelice su freske koje je 1976. godine izradio Bruno Bulić. U kapelici Porođenja su jaslice iz 1651. pa je i Hrvatska pošta 1991. izdala poštansku marku s prikazom košljunskih jaslaca. Kapelica svetog Franje spominje se prvi put 1654. godine. U njoj je lik svetog Franje u trenutku preminuća. U novije vrijeme i ovu kapelicu Bruno Bulić ukrao je freskama. Od kapele vodi puteljak do špilje Gospe Lurdske podignute 1914. godine. ■

Zanimljivosti:

■ Legenda kaže da je Puntarska draga nekoć bila veliko polje koje je pripadalo dvojici braće. Jedan od njih bio je slijep. Kada su dijelili žito, zdravi brat počeo je varati slijepog brata. Bog se zauzeo za slijepca i kada je slijepac zatražio od Boga pravdu, more je prekrilo polje, a ime tak slijepca - Košljun, brdašće, ostao je nad morem. Kada je slijepi brat umirao, poklonio je cijelo svoje imanje fratrima da tu sagrade crkvu sv. Marije, da u njoj čuvaju njegov grob i mole za pokoj njegove duše. Ljubitelji legendi kao dokaz istinitosti ove predaje tvrde da je more na ulazu u Puntarsku dragu vrlo plitko i da sve do kraja 19. stoljeća u nju nisu mogli uplovljavati veći brodovi. Čak se i danas u moru mogu vidjeti dugački suhozidi za čije postojanje nema logičnog objašnjenja.

■ Na otočiću Košljunu posljednje je počivalište Katarine Frankopan, jedne od najpoznatijih pripadnica te kneževske obitelji. Iako udana u Veneciji i u izgnanstvu, ona oporučno ostavlja 1.000 dukata samostanu na Košljunu uz uvjet da bude pokopana "u zemlji svojih otaca". Pokraj ulaza u crkvu i danas se nalazi njezin grob s originalnom nadgrobnom pločom. Katarina je prenesena na Košljun devet godina nakon svoje smrti, 1529. godine.

■ Turističke aktivnosti u Puntu započele su već početkom 19. st. Otočić posjećuju i carica Karolina, udovica austrijskog cara Ferdinanda I., Maksimilijan Ferdinand, mlađi brat austrijskog cara Franje Josipa, rumunjski kralj Karol I. i drugi.

■ Na otočiću je djelovala *posujilnica* (posudionica) za pomaganje i obranu siromašnog naroda od lihvara za čitav otok Krk od 17. do 19. stoljeća.

ENG Košljun is a tiny island in Puntarska Draga bay off the coast of Krk, facing Punat, in the Adriatic Sea, Croatia. It is approximately 300 meters in diameter and covers an area of 6.5 hectares. Its only inhabitants are a group of Franciscan friars living in St. Mary's Monastery that was built by the Franciscans in the 15th century. By the jetty there's a statue of St. Francis with a wolf, a frequent iconographic motif for this saint. In the monastery there's an ethnographic collection including articles used by farmers and fishermen on Krk from the end of the 19th and the beginning of the 20th century. There is also a permanent exhibition of church artefacts housed in the old Benedictine church from the 12th century. As well as old masters (G. da Santacroce, F. Ughetto) the collection also includes works by more recent Croatian artists and sculptors. The monastery also owns a rich library of some 30,000 books which contains Glagolitic sermons and Ptolemy's Atlas, printed in Venice in 1511.

Bašćanska ploča – dragi kamen hrvatskog jezika

Bašćanska ploča je starohrvatski spomenik, pisan prijelaznim oblikom glagoljice, oko 1100. godine. Pronađena je 15. rujna 1851. u crkvi sv. Lucije u Jurandvoru pokraj Baške na otoku Krku zahvaljujući bašćanskome kleriku Petru Dorčiću. Spomenikom je dokumentirano darovanje zemlje kralja Dmitra Zvonimira mjesnome benediktinskom samostanu. Original se čuva u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu, a u crkvi sv. Lucije nalazi se njezina kopija

Tekst: **Marjana Kremer**

Bašćanska ploča izvorno je bila lijevi plutej (u starokršć. i srednjovj. crkva-ma mramorna ili drvena ploča u oltarnoj pregradi koja je dijelila svetište od prostora za vjernike). Sa svojim značajkama odgovara tipičnim plutejima predromaničkog i romaničkog razdoblja na hrvatskoj obali. Teška je oko 800 kilograma, visoka 99,5 cm, široka 199 cm, debela od 7,5 do 9 cm; isklesana je od bijelog vapnenca.

Transkripcija 13 redaka Bašćanske ploče na latinici, prema Branku Fučiću

Prijepis na suvremeni standardni hrvatski jezik:

Ja, u ime oca i Sina i Svetoga Duha. Ja opat Držiha pisah ovo o ledini koju dade Zvonimir, kralj hrvatski u dane svoje svetoj Luciji. Svjedoče mi župan Desimir u Krbavi, Martin u Lici, Piribineg u Vinodolu i Jakov na otoku. Da tko poreče, nega ga prokune i Bog i 12 apostola i 4 evanđelista i sveta Lucija. Amen. Neka onaj tko ovdje živi, moli za njih Boga. Ja opat Dobrovit zidah crkvu ovu sa svoje devetero braće u dane kneza Kosmata koji je vladao cijelom Krajinom. I bijaše u te dane Mikula u Otočcu sa svetom Lucijom zajedno.

Ploča predstavlja značajan izvor za povijest hrvatskoga naroda, jezika i razvitak hrvatske glagoljice. Ona pokazuje suverenitet hrvatskoga kralja Zvonimira kao donatora zemljišnoga posjeda na otoku. Godine 1851. župnik Petar Dorčić pronašao ju je ugrađenu u pod crkve te je o tome upozorio Ivana Kukuljevića Sakcinskog nakon čega počinje njezina restauracija i pokušaji čitanja njezina teksta. Najpoznatiji istraživači Bašćanske ploče su: Ivan Crnčić, Franjo Rački, Branko Fučić i Eduard Hercigonja.

Istaknuti hrvatski jezikoslovac Stjepan Ivšić nazvao ju je *dragim kamenom hrvatskog jezika*.

U samoj Bašćanskoj ploči navodi se da je kralj Zvonimir darovao zemljište u prošlosti (*v dni svoje*). Crkva je zidana u vrijeme opata Dobrovita koji je živio u vrijeme kneza Kosmata koji je vladao Krajinom oko 1116. godine. Uzevši u obzir romanička obilježja same ploče, smrt kralja Zvonimira 1089. godine i vladavinu nad Krkom, Bašćanska ploča može datirati oko 1100. godine. ■

ENG *The Baška tablet is probably the most famous monument of early Croatian literacy, dating approximately 1100. Its size and weight are impressive: 2x1 m, 800 kg. According to Branko Fučić and Eduard Hercigonja, the language of inscription is Croatian - Chakavian with elements of liturgical Church Slavonic, and the script is Croatian Glagolitic. In its third line we can read "Zvonimir, Croatian King so it is the oldest known document in which the Croatian name is written in Croatian language, and moreover, in Croatian Glagolitic Script. It was found in the church of St. Lucy in Jurandvor near Baška on Krk, the largest Croatian island. Since 1934 the monument is placed in the main building of the Croatian Academy of Sciences and Arts. The Baška tablet has 402 characters and 107 words, and as such is the largest Croatian Glagolitic inscription from 10th-12th centuries. It served as the left side of the former closure screen which separated the church monastic choir from the space for congregation. Ivo Frangeš of the Croatian Academy of Sciences and Arts said the Baška Tablet is simultaneously document and monument, history and art, continuous present of our language and of our being, and that all in it is Croatian: its name, language, king, land and spirituality.*

Svestrani promotor hrvatskog srednjovjekovlja

BRANKO FUČIĆ, povjesničar umjetnosti i kulture, ugledni znanstvenik i esejist, stručnjak za srednjovjekovno zidno slikarstvo Istre i hrvatsko-glagoljsku baštinu

Priredile: Janka Fučić i Ljerka Galic

Rođen je 8. rujna 1919. u Bogovićima pokraj Malinske u obitelji učitelja Šime Fučića i supruge Marijane, podrijetlom također iz učiteljske obitelji. Svoje rodno mjesto uvijek je radije nazivao starim imenom jer je ono i zasvjedočeno u spomenicima od srednjega vijeka do današnjeg doba. Najljepše uspomene vezale su ga za redovnike franjevačkoga samostana u Portu gdje je ljetovao kao dječak i mladić, uz majčina ujaka Ivana Brechlera koji je bio u to vrijeme župnik u Baški. Upravo je to okruženje obilježilo njegovo odrastanje i život. Od malih nogu volio je upijati znanje te mu je u obitelji u djetinjstvu bio nadimak profesor. Osnovnu i srednju školu završio je u Zagrebu. Već kao srednjoškolac objavljivao je pjesme, uvrštene u poznatu zbirku pjesama *Lirika hrvatskih sveučilištaraca*. Nekoliko njegovih pjesama objavljeno je u talijanskom prijevodu, u zbirci *Il melograno*, koju je priredio i pjesme na talijanski jezik preveo Luigi Salvini (1942.). Nakon mature studij je započeo na Akademiji likovnih umjetnosti, ali ga je uskoro nastavio na Filozofskom fakultetu Zagrebačkoga sveučilišta te 1944. diplomirao povijest umjetnosti s kulturom, klasičnu arheologiju, nacionalnu i opću povijest, kao i

talijanski jezik te pomoćne povijesne nauke. Odmah nakon 2. svjetskog rata započinje s terenskim radom te zajedno s bratom Mladenom i skupinom mladih intelektualaca bilježi tragove vjekovne hrvatske prisutnosti u Istri i Hrvatskom primorju pri čemu su mu težište bili srednjovjekovni spomenici. Otkrio je, obradio i objavio radove o nizu pronađenih crkvenih freski, pisanih glagoljskih spomenika i do tada nevaloriziranih glagoljskih grafita.

Postaje asistent u Konzervatorskome zavodu u Zagrebu (1945. – 1947.),

a zatim u Historijskome institutu JAZU (1949. – 1952.). Od 1952. asistent je, zatim stručni i znanstveni suradnik u Jadranskom institutu u Rijeci. Doktorirao je na Filozofskome fakultetu u Ljubljani na temu "Srednjovjekovno zidno slikarstvo u Istri".

PRISTUPAČNA BAŠTINA

Prilikom arheoloških iskapanja Opatije sv. Lucije u Jurandvoru kraj Baške na Krku, koje je vodio, došao je do zaključka da Baščanska ploča nije spomen-ploča, nego dio pregradnoga zida ispred oltara, sagrađen istodobno s tom srednjovjekovnom crkvicom.

Na svojim putovanjima prilikom istraživanja rado se i srdačno družio s lokalnim stanovništvom i pritom dobivao također korisne informacije. U djelima "Terra incognita" i "Fraške" u kasnijoj fazi života približava baštinu na popularan način široj publici. U knjiži-

Mnogobrojne nagrade i priznanja, kao i ugled iznimnoga znanstvenika, stekao je ustrajnim radom, mnogim otkrićima fresaka i glagoljskih natpisa, napisanim knjigama, raspravama, esejima i predavanjima, a bio je i počasni doktor Bogoslovnoga fakulteta u Zagrebu. Ivan Pavao II. proglasio ga je viteзом komendatorom reda sv. Grgura Velikog.

Sv. Dunat, 9. st.

ci "Gastronomija" ne očituje se njegov znanstveni rad, već smisao za humor i poznavanje tradicionalne kuhinje.

U zrelim godinama, zajedno s bratom Dragom, izrađivao je predmete od keramike i gipsa i to one koji predstavljaju hrvatsku baštinu, kao što su Bašćanska ploča i ostali glagoljski spomenici, grbovi pojedinih primorskih gradova i sl. Pisao je puno, lako i jednostavno, čak i znanstvene rasprave jer je pred sobom uvijek zamišljao žive osobe kojima se obraća.

Kao izniman znanstvenik i promotor struke postao je redovitim članom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i dopisnim članom Slovenske akademije znanosti in umetnosti u Ljubljani. Dobitnik je ugledne nagrade Herder Bečkog sveučilišta.

Živio je sa svojom obitelji (supruga Nada i djeca Dorica i Nino) u Rijeci, gdje je i umro 31. siječnja 1999. Pokopan je blizu mjesta gdje je rođen prema izričitoj želji, na groblju u Dubašnici uz staru crkvu sv. Apolinara, prenesenu sa staroga groblja te podignutu na novome mjestu, tada još u selu.

Radio Rijeka i Radio Zagreb emitirali su devedesetih godina niz emisija pod nazivom "Terra incognita" u kojima je sam Branko Fučić čitao svoje kratke, zabavne eseje na temu baštine. ■

ENG Branko Fučić earned awards, commendations and prestige through diligent work, numerous discoveries of frescoes, books he penned, deliberations, essays and lectures, and held an honorary doctorate from the University of Zagreb's Catholic Faculty of Theology. Roman Pontiff John Paul II conferred upon him the Pontifical Equestrian Order of St Gregory the Great.

Makrokozmos krčkoga kamenjara

MILA KUMBATOVIĆ, jedna od najuglednijih hrvatskih slikarica i kiparica, rođena je u Omišlju 1915. (gdje je i pokopana 2004.), diplomirala je slikarstvo na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu 1940., a svoje slikarsko djelo izgrađivala je na tradiciji postimpresionizma i cezanzizma, katkad bliska fovizmu.

Priredila: Ljerka Galic

Foto: Snježana Radoš

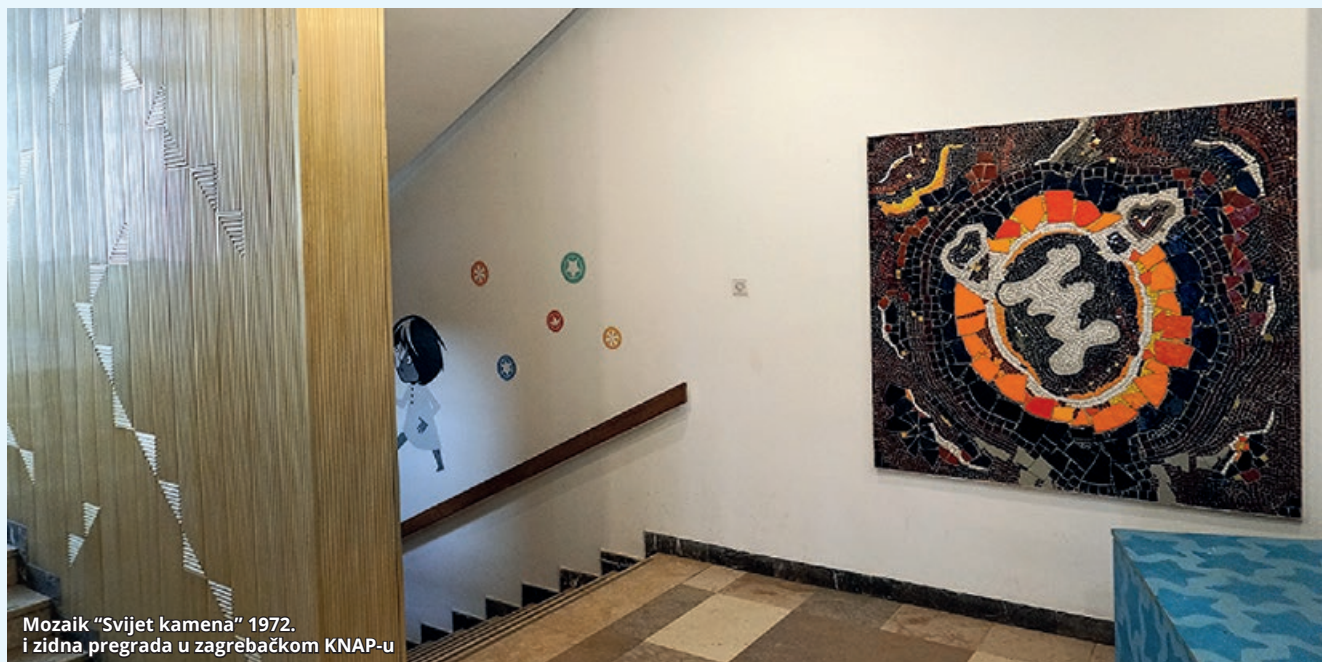
Mila Kumbatović svoj je zavičaj zadužila dosljednim korištenjem njegova karakteristična krajolika kao inspiracije te sva motivika njezina slikarstva proistječe iz autentičnog prostora otoka Krka, od pejzaža iz ranih 50-ih godina kada je slikala uglav-

nom u ulju i već zarana dobila pohvale eminentnih kritičara.

Slikala je punih šezdeset godina, a njezino slikarstvo doista je bila istraživačka misija. Buntovne naravi, protiv želje roditelja na zagrebačkoj likovnoj akademiji otkrila je kako je "u slikarstvu najvažnije usmjeriti zanimanje na proces otkrivanja i proces spoznaje".

Njezino slikarstvo obilježeno je velikim mijenama u kojem je ostvarila raznovrstan likovni opus, a interes i

Otkrivši 1960. mikrosvijet na površini kamena, sa strukturama organskih oblika u sliku unosi prostor određen pokretom i razvija "novi tip pejzaža posebnog značenja: fragmenti mikropanorama istovremeno posjeduju dimenziju beskonačnih" (V. Horvat-Pintarić).

Mozaik "Svijet kamena" 1972.
i zidna pregrada u zagrebačkom KNAP-u

slikarski svijet kreću se od neposrednoga doživljaja zavičajnoga krajolika otoka Krka preko mikrostrukture kamena do makrokozmosa, od krčkoga kamenjara do svemirskih galaksija.

Baš kao i njezin suprug Oton Gliha, koji je u "Gromačama" pronašao ono nadahnuće koje će njegovo slikarstvo uzdignuti do europskih vrhunaca, tako je i Mila Kumbatović znala da sve tajne može otkriti oko rodne kuće. Znali su da ne moraju obići svijet da bi otkrivali životne tajne i da se odgovori na sva bitna pitanja nalaze baš tamo – u krčkome kršu i kamenim gradićima.

Apstraktnim ciklusom alternativnoga krajolika naglašene reljefnosti daje osebujujan prinos hrvatskome informelu i "internacionalnom stilu organičke apstrakcije" (I. Reberski).

Šezdesetih godina, u fazi geometrijske stilizacije, motivi su svedeni na odnose krajolika i arhitekture. Kreće u apstrakciju kada nastaje njezin ciklus "Svijet kamena". Oko 1970. vraća se figurativnom u prikazivanju krčkoga krajolika razvijajući ekspresivno kolorističko i gestualno slikarstvo "pastoznoga vretnja", koje bogatstvo otočnoga svijeta pretvara "u snažnu uzgibanost i živost materije boje" (V. Ekl, 1971.).

PREKO APSTRAKCIJE DO INDUSTRIJSKE SKULPTURE I MOZAIKA

U zrelih 70-im godinama počinje raditi skulpturu hrabro se upuštajući u pravu avanturu invencija. U kiparstvu umjetnica je nastojala spojiti realne i alternativne svjetove u poznatome ciklusu "Industrijska skulptura", nastalom od 1975. do 1980. U svome kiparskom izražava-

nju maštovitim oblikovanjem rabila je elemente strojeva i gotove tvorničke proizvode kao dijelove slobodnih trodimenzionalnih konstrukcija. U suradnji sa Željezarnom Sisak, Tvornicom parnih kotlova, tvornicama "Janko Gredelj" i "Tekstilstroj" u Zagrebu te Jadranskim naftovodom u Omišlju oblikovala je od industrijskih materijala i strojnih elemenata (cijevi, žice, ležajevi, zupčanci, zamašnjaci) zaigrane skulptorske cjeline, najviše u čeliku. Važan dio njezina opusa je izrada mozaika i staklenih skulptura. Od 1980. do 1985. godine u samoborskoj tvornici "Kristal" stvara lirske ciklus male plastike u staklu raznih oblika (*Otvorena forma*, *Plameni cvijet*, *Morski organizam*, sve 1980.), dočaravajući lijevanom staklenom masom protjecanje vode (*Jedna kap*, *Slap*, *Vodopad II*, sve 1985.). Bavila se i primijenjenom umjetnošću (nakit, posuđe).

Kao vanjska suradnica RTV Zagreb od 1964. do 1966. ilustrirala je ekranizirane bajke Ivane Brlić-Mažuranić. Glavnina njezina opusa čuva se u obitelji. ■

"Stup
proizvodnje"
1977. ispred
Zagrebačkog
velesajma

ENG Mila Kumbatović was one of our most celebrated painters and sculptors. She was born in Omišalj in 1915 and was buried there in 2004. She earned her degree at the Fine Art Academy of Zagreb in 1940. Her sixty-year career as a painter was built on post-impressionism, the work of Paul Cézanne and saw forays into Fauvism.

Plemenita kapljica Vrbničkoga polja

Sve glavne osobine autohtone sorte vinove loze sačuvane su u Žlahtini, vinu vrlo ljupkog i živahnog okusa i svježine kakvu mu može dati samo oštrija klima sjevernoga Jadrana

Tekst: **Željko Rupić**

Na mjestu gdje se topli Mediteran susreće s visokim, hladnim Alpama, na otoku Krku, u jedinstvenoj dolini Vrbničkoga polja, nalaze se vinogradi na manjim nejednakim parcelama s autohtonom sortom vinove loze koja uspijeva samo u krčkom vinogorju. Tu je dom Žlahtine, po nekim podacima najprodavanijega buteljiranoga vina u Hrvatskoj i svakako jednog od najslavnijih imena hrvatskoga vinarstva uz bok velikanima poput Pošipa, Dingača i Ivana Dolca. Vrbničko polje idilično je mjesto i specifična dolina u podnožju brežuljaka i nadohvat mora, mjesto jedinstvenoga spoja mediteranskoga bilja i vegetacije i potpunoga spoja morskog i planinskog zraka. Morska i alpska klima čine cijeli položaj briljantnim za lozu koja samo ovdje daje tako posebne okuse i arome. Ovako su nekako magično Vrbničko polje doživjeli enolozi i vinogradari komisije Europske unije koji su došli procijeniti tlo na kojem se uzgaja

stara sorta pitkog i živahnog vina Žlahtina.

Enološko – sommelierskim žargonom rečeno Vrbnička je žlahtina kvalitetno suho bijelo vino koje se proizvodi od autohtone sorte, žlahtina bijela. Ime vina žlahtina potječe od općeslavenskog pridjeva žlahten, što znači plemenit. Danas na Krku Žlahtinu, uz čuvenu Zadruhu, proizvodi još sedam registriranih i na hrvatskoj vinskoj karti vrlo renomiranih proizvođača. Radi se o vinu svijetložute do slamnatožute boje, nježne arome i finog karakterističnog okusa. Svježina, kakvu mu može dati samo oštrija klima, karakteristika je sjevernog podneblja Jadrana kojemu se ova loza prilagodila, ali i sjevernih položaja vinograda na samom Krku. Od drugih se Žlahtina naročito ističe svojim specifičnim “mladenačkim” bouquetom. Sve glavne osobine sorte sačuvane su u tom vinu vrlo ljupkog i živahnog okusa koje sadrži nešto više od 11 volumnih postotaka alkohola i koje se najbolje “sljubljuje” s ovčjim sirom, svim vrstama ribe i morskih specijaliteta i jelima od bijelog mesa.

Specifičan okus kod Žlahtine vrlo je bitan. Izuzetno je svjež i ima diskretne arome, a to je i njezina prednost. Vinari ovog područja ne žele mijenjati njezine arome. Vrbnik je obrastao raskošnim aromatičnim biljem, okružuje ga morski slani i planinski zrak te su zato najprepoznatljivije note okusi smilja, mente i voska. Dakle, ova se kapljica može definirati kao svjež, lagano, pitko vino, skladnog okusa, obično niskih alkohola, a uvriježeno je mišljenje da nije prikladno za odležavanje već ga se preporuča popiti mlada. ■

Kad je pak riječ o razvoju pisane riječi u Hrvata, opet je Vrbnik iznimno važna sastavnica. Iz Vrbnika potječe šest dragocjenih hrvatskih glagoljičkih rukopisnih knjiga i fragmenata (misala i brevijara) iz razdoblja od 13. do 15. stoljeća, a u samom je mjestu i veći broj glagoljičkih natpisa uklesanih u kamenu. Od ne manje je važnosti glagoljički *Vrbnički statut* (poznat i kao Krčki statut), pisan od 1388. do 1484., koji je regulirao pravne odnose u Vrbniku, a djelomice i na cijelom otoku Krku. Iz Vrbnika je bio rodnom Blaž Baromić, koji je 1493. u Mletcima tiskao brevijar (poznat kao *Baromićev brevijar*). Baromić je posebice poznat kao jedan od osnivača glasovite hrvatske glagoljičke tiskare u Senju, gdje 1494. tiska *Misal*.

U novijoj je povijesti Vrbnik slijedio književnojezična događanja vezana uz hrvatski narodni preporod, pa tako Vrbničanin Josip Antun Petris (Petriš) (1787.-1868.) pokušava slijediti novi hrvatski književnojezični smjer preporodnih gibanja. Svoje je pjesme pisao pod pseudonimom Vila z Hlama (Verbenskoga) jer se vrh, odnosno brijeg koji dijeli vrbničko područje od područja Drage Baščanske, zove Hlam. Petris je značajan i kao zapisivač omiljene narodne pjesme “Vrbniče nad morem”, koju je uvrstio u svoju malu zbirku narodnih pjesama iz Vrbnika, naslovljenu *Sabranje pisam verbenskih*. Hrvatske preporoditelje svojim književnojezičnim izričajem barem djelomice slijedi i drugi vrbnički pjesnik Ivan Gršković Rošo (1807.-1884.), dok ih pisci i pjesnici Frane Volarić (pseudonim F. Hlamski) (1805.-1877.), Mate Volarić Filipić (1811.-1864.), Mato Gršković Ivanov (1835.-1916.) i Mate Srđan Volarić (1825.-1891.) slijede u potpunosti. Ipak, najznačajniji graditelj hrvatske riječi u tom razdoblju (koji je rodnom iz Vrbnika) jest leksikograf Dragutin Antun Parčić, autor onodobnih značajnih rječnika: *Rječnik ilirsko-talijanski* (1855.), *Rječnik talijansko-slovenski /hrvatski/* (1868., 1886.), *Rječnik slovensko-tali-*

Hrvatska pisana riječ u Vrbniku na Krku

janski (1874.) i *Rječnik hrvatsko-talijanski* (1901.). Književnim su se radom još bavili Vrbničani Antun Matanić (1844.-1891.) i Matija Oršić (1847.-1924.). Posebice je značajan Vrbničanin dr. Dinko Vitezić (1822.-1904.), koji je u Carevinskom vijeću u Beču bio zastupnik Hrvata iz Istre i Kvarnera. Autor je poslanica kojima brani prava Hrvata i hrvatskoga jezika. Na razmeđu 19. i 20. stoljeća također književno djeluje Mate Gršković Ivanov (1835.-1916.) koji je u Vrbniku ugostio Augusta Šenou. Upravo u Vrbniku Šenoa je prvi put čuo priču o kuginoj kući, po kojoj je kasnije spjevao svoju glasovitu povjesticu *Kugina kuća*. Radnja toga Šenoina djela zbiva se u Vrbniku, premda to nije izrijeком spomenuto. Svojega prijatelja M. Grškovića Šenoa je opisao u *Prijanu Lovri* u liku Macana Gladibradića. Radnja Šenoina romana *Čuvaj se senjske ruke* također počinje u Vrbniku.

Mate Dvorničić (1886.-1961.), prvi suvremeni čakavski dijalektni pjesnik s otoka Krka, također je rodом iz Vrbnika. Usporedno je pisao pjesme na normiranom hrvatskom književnom jeziku. S Dvorničićevim čakavskim pjesništvom počinje se razvijati dijalektno pjesništvo na otoku Krku, u okviru kojega se osobito ističe vrbnički pjesnički krug. Nakon njege, kronološki vrbničkomu krugu pripada prva pjesnikinja s otoka Krka Marija Kaliterna, ud. Sindik (1904.-1981.), rođena i odgojena u mjestu svoje majke Vrbniku. Pjesme je objavljivala od 1922. pod pseudonimima Mara Istranka, kasnije i Mare Bodulka, te pod vlastitim imenom. Druga vrbnička pjesnikinja Zora Volarić, ud. Perhat, usporedno piše i na normiranom hrvatskom književnom jeziku i na mjesnom idiomu. Tako pišu i živuće pjesnikinje Marija Trinajstić, ud. Božić, Marinka Matanić, ud. Polonijo te Marina Valković (koje je ro-

Piše: Sanja Vulić

dom iz obližnje Garice, ali živi u Vrbniku), te pjesnik Radovan Toljanić, dok je Marica Stašić, ud. Milić, okrenuta prema dijalektnomu pjesništvu. Te pjesnikinje, zajedno s još nekolicinom manje istaknutih pjesnikinja i pjesnika sačinjavaju današnji vrbnički pjesnički krug.

Čakavsko pjesništvo temeljeno na vrbničkoj čakavštini stvaralo se i u iseljeništvu. Prvi iseljenički vrbnički dijalektni pjesnik je Jerko Hijacint Gršković (1917.-1989.), koji je također usporedno pisao i na normiranom hrvatskom književnom jeziku. Uglavnom je živio u SAD-u. Iseljeničkoj podskupini vrbničkoga kruga pripada i Ivan Antić, koji je u Kanadi rado pisao na normiranom hrvatskom književnom jeziku, ali ima i pjesama na vrbničkoj čakavštini, a među jednim i drugima ima pjesama tematski vezanih uz rodni otok. Vrbničanin Nikola Stašić većinu je života proveo u dalekoj Australiji. Svoje je pjesme pisao na vrbničkoj čakavštini. Prva i do sada jedina iseljenička pjesnikinja koja pripada vrbničkomu krugu je dr. Vlasta Sindik, ud. Pobor (1923.-2010.), inače kći prve otočke pjesnikinje Marije Kaliterne Sindik. Usto, Vlasta Sindik Pobor prva je žena na otoku s vlastitom cjelovitom pjesničkom zbirkom (1984.) *Riječ je o zbirci čakavskih pjesama Brince vrbenskih besed*. Premda rođena u Zagrebu, Vlasta Sindik Pobor za odgoj je nezamjenjive godine ranoga djetinjstva provela kod majčine obitelji u Vrbniku, kojemu se uvijek rado vraćala, kad god je bila u mogućnosti. Njezine čakavske pjesme u potpunosti su temeljene na vrbničkom idiomu. Kroz sve se njezine pjesme, više ili manje izraženo, provlači čežnja za domovinom. Upravo zahvaljujući poticajima ove pjesnikinje današnji je vrbnički pjesnički krug brojan i plodan te nedvojbeno najistaknutiji na otoku Krku. ■

Poznato je da je Krk po površini tlocrta najveći hrvatski otok, a po kilometrima ga kvadratnim zbog svoje visine sustiže samo otok Cres. Na otoku Krku živi se u više od šezdeset većih ili manjih naselja, administrativno raspoređenih oko sedam općinskih središta. Jedno od njih je Vrbnik, nedvojbeno najznačajnije mjesto u kulturnoj povijesti otoka Krka, a također važno kulturno žarište u okviru suvremenih zbivanja na otoku. Kada govorimo o prošlosti, važno je istaknuti da je upravo Vrbnik jedno od mjesta na Krku koje su Hrvati naselili već potkraj 6. i početkom 7. stoljeća.

U srednjem je vijeku Vrbnik među najvažnijim hrvatskim naseljima na otoku. Važno je upozoriti da knezovi Krčki (kasnije, tj. od 1428. nazvani Frankopani) potječu upravo iz Vrbnika. Naime, prvi kaštel knezova Krčkih, nazvan Gradec, sagrađen je u 12. stoljeću na prostoru današnje Općine Vrbnik (između sela koja se zovu Garica i Risika). Od 1322. kaštel je bio poznat i pod imenom Rovoznik, kako ga je nazvao knez Krčki Nikola. Osim Gradca, knezovi su Krčki početkom 14. stoljeća imali *kaštelic* na sjevernoj padini povrh Vrbnika (na brežuljku Sv. Maver), te jednu nadzornu

kulu povrh Vrbničkoga polja. U samom gradu Vrbniku, unutar gradskih zidina, imali su Knežev dvor (kasnije prva vrbnička školska zgrada) na glavnom vrbničkom trgu Placi, te Baćin dvor (nazvan po Bartolu, knezu Krčkomu). Potonja još uvijek postoji kao ugostiteljski objekt, a kadikad i kao prostor za izložbe, kazališne predstave i koncerte. Današnji ostatci vrbničkih zidina i obrambene utvrde također su iz frankopanskoga razdoblja. Vrbnik, kao i cijeli otok Krk, pod vlašću je Frankopana do 1480., kada ga prevarom zauzimlju Mlečani.

Za ispravljanje nepravde prema dvjema hrvatskim vladarskim obiteljima!

Tragediju Zrinskoga i Frankopana opisali su mnogi autori u kontekstu univerzalnih etičkih načela i temelja kršćanske vjere, poglavito mučeništva za dobrobit svoga naroda, te taj otpor trajno ugradili u hrvatsku narodnu svijest

Piše: dr. fra Šimun Šito Ćorić, Švicarska
(sito.coric@gmx.net)

Porošle godine na putu za Marijansko svetište Čestohovu sa stotinu i dva deset ljudi, dolazeći u hrvatsku zajednicu u Beču, nismo nikako mogli otići na mjesto smaknuća slavnih plemićkih obitelji Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana u Bečkome Novome Mjestu. Odgodili smo to za njihovu skorbu 350. obljetnicu. Kako ima više obveza za tu nadolazeću prigodu, nužno je da što prije svi odgovorni počnu raditi na ispravljanju te povijesne nepravde, sve do zahtjeva da se Austrija konačno isprika za taj nečuveni zločin svojih vladara. I još ono nevjerovatno! Uz mjesto njihova smaknuća i danas u kamenu piše da su smaknuti jer su slijepci i častohlepnici, a zahtjev za vjernost ograničenom i nasilnom vladaru stoji prije vjernosti Bogu! Neobjašnjivo je da ni hrvatske vlasti ni hrvatske udruge, ustanove ni poznati pojedinci u Austriji nisu ništa učinili da se ublaži taj strašni zločin.

A povijest kaže sljedeće. Najveći šok u Hrvatskoj i Mađarskoj car Leopold I. izazvao je kad je s Turcima 1664. potpisao mir u Vašvaru. Unatoč velikoj pobje-

di nad turskom vojskom pokraj Sv. Gotttharda, on je tim potpisom gotovo sve što je na bojnom polju bilo krvlju osvojeno vratio na papiru Turcima. Učinio je to jer se bojao da će mađarski i hrvatski velikaši oslobođanjem od Turaka osamostaliti svoje zemlje. Taj sramotni mir bio je povod da hrvatski i ugarski velikaši počnu pripremati pobunu protiv bečkoga dvora. Začetnici te Zrinsko-frankopanske urote bili su hrvatski ban Nikola Zrinski, ugarski palatin Franjo Wesséleny i ostrogonski nadbiskup Đuro Lippay. Nakon nerazjašnjena Nikolina poginuća, na njegovo mjesto stupio brat mu Petar sa svojom suprugom Anom Katarinom. Kasnije im se pridružuje Katarinin brat Fran Krsto Frankopan. Svi su bili intelektualci i književnici. Kako su Frankopani uspješno zaustavljali Turke prema Europi, uz njih se u 16. st. vezuje spominjanje Hrvatske kao "predziđa kršćanstva" (*antemurale christianitatis*). Kad su urotnici vidjeli da im niotkud neće doći pomoć, pala je odluka da se ponudi Beču dogovor. Car Leopold obećao je pomirbu, ali je zatražio da osobno dođu u Beč. U proljeće 1670. Zrinski i Frankopan odlaze caru. U Beču ih je dočekala podla prijevara. Leopold ih je odmah dao uhititi, a nakon godinu dana tamnice, Zrinski i dvadesetosmogodišnji Frankopan pogubljeni su 30. travnja 1671. u Bečkome Novome Mjestu na opće zgražanje čitave Europe. Na samome stratištu bilježnik suda Maximilian Handke njihovu krivnju ovako je glasno sažeo: ...Carski sud slavne Habsburške Monarhije u Beču u predmetu TK-27416 osudio je Petra Zrinskog i Frana Krstu Frankopana na ovu rečenu kaznu jer su počinili najveće grijehove time

što su se udružili sa znanima i neznanimima u zločinačkom naumu i cilju da odcijepu pokrajine Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju od carske krune njegova veličanstva Leopolda I. Habsburškog i uspostave zasebnu i nezavisnu državu Hrvatsku te u njoj postanu nezavisni vladari, a svoje rodove učine sebi nasljednim....

Bečki dvor je nakon toga uništavao sve što je bilo u svezi s obiteljima Zrinskih i Frankopana. Među zgražanjima po Europi, mletački poslanik je zapisao: "Ovo je kraj dviju najuglednijih obitelji živućeg svijeta. Osobito Zrinski bijaše cijenjen jer 60 potkraljeva ili banova dade njegov rod u Hrvatskoj."

Katarina je uhićena i premješтана iz tamnice u tamnicu, na kraju internirana u samostanu dominikanki u Grazu, gdje je i umrla. Petrove i Katarinine kćeri, Judita Petronela i Zora Veronika, morale su poći u samostan da bi spasile glavu. Jedini sin Petrova brata bana Nikole, Adam, pod nikad razjašnjenim okolnostima stradao je 1691. pokraj Slankamena, a posljednji muški potomak Katarine i Petra, sin Ivan Antun, bio je prisiljen odreći se svoga prezimena, ali ni to mu nije pomoglo. Njega su lažno optužili i zatvorili. Umro je nakon dvadeset godina austrijske tamnice.

Tragediju nositelja hrvatske državnosti u svome vremenu, Zrinskoga i Frankopana, opisali su mnogi autori u kontekstu univerzalnih etičkih načela i temelja kršćanske vjere, poglavito mučeništva za dobrobit svoga naroda, te taj otpor trajno ugradili u hrvatsku narodnu svijest. Upravo ta svijest Hrvate je nadahnjivala i pomogla im da prežive kao narod te nosila sve do konačnog stvaranja svoje samostalne države. ■

'SVI zaJEDNO HRVATSKO NAJ – Vukovar 2019.'

Ulice i trгови Vukovara bit će ispunjeni glazbom i plesom, mnogobrojnim atrakcijama, programima za djecu, kreativnim radionicama, uz eno i gastro ponudu iz cijele Hrvatske

Tekst: **Sanja Plješa, Tamara Šašić**
Foto: **Organizatori bez granica**

Vukovar će i ovoga svibnja postati središnje mjesto susreta mnogobrojnih turističkih manifestacija, nematerijalne kulturne baštine, eno i gastro ponude te bogatoga kulturno-umjetničkog i zabavnog programa. Od 3. do 6. svibnja održava se 2. festival nematerijalne kulturne baštine, turističkih manifestacija, atrakcija i destinacija pod nazivom **SVI zaJEDNO HRVATSKO NAJ – VUKOVAR 2019.** Ulice i trгови Vukovara bit će ispunjeni glazbom i plesom, mnogobrojnim atrakcijama, programima za djecu, kreativnim radionicama, uz eno i gastro ponudu iz cijele Hrvatske – najavio je Aleksandar Kovačević, autor i producent Festivala na konferenciji za medije održanoj u Hrvatskoj kući "Materina priča".

Organizatori 2. festivala nematerijalne kulturne baštine, turističkih mani-

festacija, atrakcija i destinacija su Grad Vukovar, TZ Grada Vukovara i Organizatori bez granica, a suorganizatori Vukovarsko-srijemska županija, TZ Vukovarsko-srijemske županije i Hrvatska kuća "Materina priča". O velikome značaju Festivala svjedoče i mnogobrojna pokroviteljstva koja su dali: predsjednica RH Kolinda Grabar-Kitarović, Vlada RH, predsjednik Hrvatskoga sabora, Ministarstvo turizma, Ministarstvo kulture, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU-a, Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, Ministarstvo hrvatskih branitelja, Središnji državni ured za Hrvate izvan RH, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska matica iseljenika, Hrvatska zajednica županija, Hrvatski sabor kulture, Hrvatski svjetski kongres i Đakovačko-osječka nadbiskupija.

Ambasadori festivala su Zlatko Dalić, izbornik Hrvatske nogometne repre-

zentacije i Dražen Klarić, glavni urednik Večernjeg lista.

Ravnateljica Hrvatske kuće "Materina priča" Mina Petra na početku konferencije za novinare zahvalila je svima koji su došli na konferenciju i istaknula kako kroz Hrvatsku kuću prođe oko 100.000 ljudi, ali bez obzira na to priča koja će se pokazati u Vukovaru za nju osobno predstavlja veliku radost te je pozvala sve građane da dođu u Vukovar kako bismo svi zajedno napravili "Hrvatsko naj".

Govoreći o ideji organiziranja ovoga festivala dogradonačelnik Vukovara Marijan Pavliček rekao je kako se prije godinu i pol dana u razgovoru s autorima Festivala zaključilo da Vukovaru upravo treba ovakva manifestacija te da je taj grad idealno mjesto u kojem će se predstaviti Hrvatska u malom, tj. najbitnije od onoga što ima naša država – od gastronomije i glazbe do kulturne materijalne i nematerijalne baštine.

Izvršni producent Festivala Silvije Šimac najavio je bogat program u tri dana te, uz ostalo, izdvojio nastupe Prljavog kazališta, Jure Stublića i grupe Film, Aerodroma, etno grupe Kries, Zvonka Bogdana... Za dobro raspoloženje bit će zaduženi i ulični glazbenici i zabavljači, mađioničari i plesači, etno dizajneri i drugi izvođači. U sklopu Festivala, 6. svibnja od 10 do 17 sati u Hotelu Lav održat će se 3. susreti organizatora turističkih manifestacija i svečanost dodjele nagrada *Hrvatsko naj*. ■

ENG From the 3rd to 6th of May Vukovar will be the venue for the 2nd All Together/All for One—The Best of Croatia event, a festival of intangible cultural heritage, tourism events, attractions and destinations.

Veliko bunjevačko-šokačko prelo u Somboru

Na početku prela sve nazočne pozdravio je predsjednik društva Mata Matarić, a u ime Veleposlanstva RH ministrica savjetnica Davorka Velecki Čičak

Tekst/foto: **Silvio Jergović**

HKUD "Vladimir Nazor" iz Sombora organizirao je 2. ožujka 85. put Veliko bunjevačko-šokačko prelo u svojim prostorijama.

Društvo je osnovano 1936. godine i jedno je od najaktivnijih hrvatskih društava u Vojvodini, koje ujedno ima velike vlastite prostore koji im omogućavaju kvalitetan rad svih sekcija Društva. Najvredniji dio Hrvatskog doma u Somboru svakako je velika dvorana u kojoj se održavaju sve manifestacije Društva:

HKUD "Vladimir Nazor" iz Sombora osnovan je 1936. godine i jedno je od najaktivnijih hrvatskih društava u Vojvodini, koje ujedno ima velike vlastite prostore koji im omogućavaju kvalitetan rad.

od prela, različitih koncerata, kazališnih predstava, izložbi i sličnih programa. Društvo ima nekoliko sekcija kao što su folklorna, dramska, tamburaška, pjevačka, literarna, grnčarska i sportska. Od 1998. godine izdaju vlastiti časopis pod nazivom *Miroljub* u kojem predstavljaju svoj rad tijekom godine. Posjeduju vlastite web stranice na kojima su u digitalnom obliku postavljeni svi dosadašnji brojevi časopisa i monografija Društva kako bi bili dostupni svima koji se žele informirati o njihovom radu. Digitalizaciju časopisa pomogla im je prije nekoliko godina napraviti vukovarska podružnica HMI-ja.

Prelo je ove godine, kao i prijašnjih, bilo dobro posjećeno. U ime Veleposlanstva RH nazočila je opunomoćena ministrica Davorka Velecki Čičak, u ime Generalnog konzulata RH iz Subotice konzul Hrvoje Vuković te generalni konzul RH u Mostaru dr. sc. Marko Babić. U ime Središnjega državnog ureda za

Hrvate izvan RH pismo isprike i potpore uputio je državni tajnik Zvonko Milas. U ime ravnatelja HMI-ja bio je nazočan Silvio Jergović, voditelj vukovarske podružnice HMI-ja. Na prelu su bili nazočni Goran Ivanović Lac, zamjenik osječko-baranjskog župana sa suradnicima, načelnica Općine Tovarnik Ruža Veselečić Šijaković sa suradnicima, član predsjedništva Ogranka Matice hrvatske u Vinkovcima Hrvoje Janković, prvak osječke opere HNK Vlaho Ljutić. Nazočan je bio i ravnatelj vinkovačke županijske bolnice dr. Krunoslav Šporčić i poznati vinkovački odvjetnik Stipo Šporčić. Na prelu su bili predstavnici mnogobrojnih hrvatskih društava iz Podunavlja te predstavnik Hrvatskoga narodnog vijeća iz Subotice Lazar Cvijin. U ime grada i gradonačelnice Sombora bili su njezin zamjenik Antonio Ratković i pomoćnik gradonačelnice za područje međunarodne suradnje Ivan Šimunov.

Na početku prela sve nazočne pozdravio je predsjednik društva Mata Matarić, a u ime Veleposlanstva RH ministrica savjetnica Davorka Velecki Čičak. Nakon pozdravnih govora dramska sekcija Društva izvela je prigodni program, a tamburaški sastav *Mesečina* svirao je dugo u noć. ■

ENG *The Vladimir Nazor Croatian Culture and Arts Society of Sombor staged the 85th Grand Bunjevo Šokac Bee on the 2nd of March. The society is one of the most active Croatian organisations in Vojvodina. Its large premises are a boon to the work of its various sections.*

Suradnica HMI-ja izlaže u Pečuhu

Dani hrvatskog jezika

U Pečuhu (Mađarska) su 11. ožujka 2019. u sklopu programa "Dani hrvatskog jezika" u Osnovnoj školi Miroslava Krleža otvorene dvije izložbe fotografkinje, književnice i suradnice HMI-ja Silvije Butković iz Đakova, uz pratnju MVS "Bečarine" KUD-a TENA. Na izložbama konja lipicanaca SLAVONSKI INTERMEZZO i FOTO- HAIGI, koju je autorica darovala školi, predstavljena je i knjiga haiku poezije OSLOBOĐENA KAP.

Rođena u Osijeku 1964. godine, Silvija Butković djetinjstvo je provela na otoku Lošinju, a sada živi i radi u Đakovu u Državnoj ergeli lipicanaca. Do sada se vrlo uspješno okušala u umjetničkoj fotografiji, poeziji, prozi, haiku pjesništvu i haigama. Od 2005. godine do danas priredila je 23 samostalnih fotografskih izložbi. Njezini su fotografski radovi primljeni na 140 skupnih izložbi u zemlji i svijetu. Sa svojim fotografskim izložbama gostovala je u 30-ak gradova u Hrvatskoj i izvan zemlje. Kao aktivnoj članici Foto kluba Đakovo dodijeljena joj je i plaketa Zajednice tehničke kulture Osječko-baranjske županije za 2010. godinu, 2014. go-

dine povelja zahvalnosti Zajednice tehničke kulture grada Osijeka, a 2015. godine uručena joj je i Godišnja nagrada grada Đakova za posebna ostvarenja na području kulture. Književni radovi nalaze joj se u 12 antologija haiku pjesništva u Japanu, u dvije antologije haiku pjesništva u Italiji i u dvije antologije haiku pjesništva u Hrvatskoj. U Japanu joj je 2007. godine pripala titula 'Master Haiga Artist' (majstor umjetničke haige) kojom su potpisane njezine haige sve do danas. Članica je mnogobrojnih fotografskih i književnih udruga u Hrvatskoj.

Hrvatska književna Panonija u Budimpešti

Hrvatska književnost u panonskome prostoru

U organizaciji Ogranka slavonsko-baranjsko-srijemskog Društva hrvatskih književnika, Društva hrvatskih književnika - Zagreb, Croatica neprofitnog d.o.o., Hrvatskoga vrtića, osnovne škole, gimnazije i đачkoga doma - Budimpešta te pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture RH održano drugo izdanje Hrvatske književne Panonije

Uvodno izlaganje na temu "U početku bijaše Janus Pannonus" održao je dr. Goran Rem s Filozofskoga fakulteta u Osijeku. Tijekom rasprave u kojoj su sudjelovali dr. Stjepan Blažetin, ravnatelj Znanstvenoga zavoda Hrvata u Mađarskoj, Pečuh (Mađarska), zatim Tomislav Žigmanov, ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica (Srbija), dr. Robert Hajsan, predsjednik Panonskoga instituta, Pinkovac (Austrija), Mato Nedić, književnik, Orašje (BiH), Mirko Ćurić, predsjednik DHK Ogranka slavonsko-baranjskog, Đakovo (Hrvatska), čuli smo nešto više o stanju i perspektivama hrvatske književnosti u panonskome prostoru.

Dvoje hrvatskih književnika, Hrvoje Hitrec i Jasna Horvat, održali su predavanja u Hrvatskome vrtiću, osnovnoj školi, gimnaziji i đачkom domu - HOŠIG-u. Učenici Srednje strukovne škole iz Đakova prikazali su život i rad graditelja Josipa pl. Vancaša prigodom 160. obljetnice njegova rođenja (Šopron, 1859.).

Završni dio programa "Književna riječ hrvatsko-panonska"

bio je posvećen živoj književnoj riječi hrvatskih književnika i književnika iz pet zemalja panonskoga prostora. Katarina Gubinski Takač (Budimpešta), Robert Hajsan (Pinkovac, Austrija), Josip Cvenić (Osijek), Josipa Gogić (Osijek), Jasna Horvat (Osijek), Stjepan Blažetin (Pečuh), Ivan Tomek (Pečuh), Josko Živković (Orašje, BiH), Mato Nedić (Orašje, BiH), Mirko Ćurić (Đakovo), Đuro Vidmarović (Zagreb), Hrvoje Hitrec (Zagreb), Darko Baštovanović (Subotica), Mirko Kopunović (Subotica), Goran Rem (Osijek) i Tomislav Žigmanov (Subotica) iznijeli su svoja djela.

Učenici Srednje strukovne škole iz Đakova Luka Batarilo i Matej Imrović zaokružili su drugo izdanje Hrvatske književne Panonije i to uz pjesmu 'Mojoj lijepoj zemlji Hrvatskoj' kojom su raspjevali goste. (Tekst i foto: Neda Maretić)

'Je l' vam se hoće Lado?'

U godini u kojoj LADO, naš jedini profesionalni folklorni ansambl, slavi 70 godina umjetničkog djelovanja, bila je prava prilika za upoznavanje mladih s njihovim radom i bogatom kulturnom baštinom koju čuvaju u izvođenju pjesmi i plesa

Plesni i glavni voditelji Lada, HMI u Pazinskom kolegiju

Tekst: **Barbara Buršić**

Gimnazija Pula i Pazinski kolegij – Klasična gimnazija bili su 20. ožujka 2019. domaćini edukativnih folklornih radionica koje su održane u sklopu projekta "Je l' vam se hoće Lado?". Riječ je o projektu u suradnji pulske podružnice Hrvatske matice iseljenika i Ansambla LADO te pulske Gimnazije i Pazinskoga kolegija.

U godini u kojoj LADO, naš jedini profesionalni folklorni ansambl, slavi 70 godina umjetničkog djelovanja i u kojoj postavljaju novi umjetnički program "Neka sjaji sunce svima", koji će predstaviti koreografije Hrvata izvan domovine, bila je prava prilika za predstavljanje njihova rada mladima, kao i očuvanja bogate kulturne baštine u izvođenju pjesmi i plesa. Cilj ove radionice bio je prenijeti gimnazijalcima hrvatsku tradi-

cijsku baštinu te plesove i pjesme iz različitih dijelova Hrvatske, ali i izvan Hrvatske gdje živi hrvatsko stanovništvo, kao i edukacijski segment i ulogu Lada u promicanju plesne i pjevane tradicije kao i zaštićenih kulturnih fenomena s UNESCO-ve reprezentativne liste nematerijalne baštine.

U DOMOVINI I SVIJETU

U pulskoj Gimnaziji i u Pazinskome kolegiju održane su po dvije radionice, vokalne tehnike folklornog pjevanja i tradicijskih plesova. Prethodilo im je uvodno predavanje o Ladu koje je održala viša stručna savjetnica za odnose s javnošću i marketing Livija Zgurić. Učenici su tako mogli saznati kakva je ustanova LADO i kako je ustrojena, o počecima i nastanku Lada, plesnim i vokalno-instrumentalnim programima, organizaciji rada umjetnika, Ladaricama, Vokalistima Lada i Orkestru Lada, koreografijama, koncertima. Bilo je ri-

ječi i o posebnim projektima kao što su LADO Electro i LADO Electro 2.0 Memorabilium u kojem se spajaju folklorna i suvremena elektronička glazba, kao i da su posebno ponosni na program LADO & UNESCO u kojem izvode napjeve, plesove i običaje koji se nalaze na UNESCO-voj reprezentativnoj listi zaštićene nematerijalne baštine (Hrvatska je druga u Europi i peta u svijetu po broju zaštićenih kulturnih nematerijalnih dobara i to mjesto drži s Turskom i Francuskom), mnogobrojnim nagradama kojima je LADO ovjenčan (među kojima su 24 Porina), gostovanjima u domovini i svijetu te njegovu značaju u promicanju hrvatske kulturne baštine. Uz to, iz prve ruke su saznali kako je biti profesionalni plesač-pjevač Lada, koje fizičke predispozicije treba imati da bi netko postao "Ladovac", kako izgledaju pripreme za nastup, koliko koreografija, frizura, nakita i nošnji promijene na jednom nastupu, koliko instrumenata u prosjeku sviraju članovi orkestra i još mnogobrojne druge zanimljivosti koje su učenici s pozornošću pratili.

VELIKA RAZNOLIKOST

Nakon toga došao je red i na praktičan dio. Radionice tradicijskih plesova vodio

Radionica vokalne tehnike u Gimnaziji Pula

U pulskoj Gimnaziji i u Pazinskome kolegiju održane su po dvije radionice, vokalne tehnike folklornog pjevanja i tradicijskih plesova.

je Alen Šušković, plesni voditelj i solist Ansambla LADO uz pratnju korepetitora Antuna Kotteka. Pulskim gimnazijalcima koji su gotovo dupkom ispunili školsku sportsku dvoranu predstavljene su plesovi iz Istre, Prigorja, Hercegovine i ples Hrvata iz Kosova (Letnica). U Auli magni Pazinskoga kolegija učenici su naučili plesne korake istarskih i prigorskih plesova te podravskih Hrvata iz Mađarske. Kako je jedna od značajki hrvatskih plesova velika raznolikost na malom području, plesni voditelj objasnio je sudionicima radionice kako postoje četiri plesne zone u hrvatskome folkloru - alpska, dinarska, jadranska i panonska, te posebnosti u plesovima iz svake od tih zona. Učenici su sa zanimanjem i vrlo aktivno sudjelovali u radionici, brojili korake i u potpunosti se uživali i predali plesu.

Glazbeni voditelj - dirigent Ansambla LADO, Bojan Pogrmilović, održao je radionice vokalne tehnike folklornog pjevanja. Na tim radionicama sudjelovali su članovi zbora pulske Gimnazije te članovi vokalne skupine Pazinskoga kolegija - klasične gimnazije i vokalne skupine Rožice iz Gimnazije i strukovne škole Jurja Dobrile u Pazinu. Maestro Pogrmilović učenicima je prenio vokalne tehnike u folklornom pjevanju. Naučili su i kako zvuči loš, a kako dobar ton, kako postaviti ton i održavati svoj vokalni aparat. Kao i u plesovima, i pjevani izričaji uvelike se razlikuju ovisno o zonama i "podzonama" u kojima se nalaze. Učenici su tako mogli čuti kako zvuče pjesme različitih hrvatskih krajeva: Slavonije, "netemperirane" Istre, sje-

Radionica tradicijskih plesova u Gimnaziji Pula

verozapadne Hrvatske, otoka i zaleđa Dalmacije. Saznali su i koje vokale treba zatvoriti ili otvoriti, "posvijetliti" ili "potamniti" prilikom pjevanja, u kojim napjevima trebaju zvučati "grlatije" ili pjevati više kroz nos. Za kraj, učenici su primijenili naučeno pjevajući troglasnu narodnu "Zaspal Janko pod jablankom".

VRIJEME PREBRZO PROLETJELO

Ravnatelj pulske Gimnazije prof. Filip Zoričić i Pazinskoga kolegija dr. sc. Alejandro Castillo Jimenez s radošću su prihvatili da budu domaćini i partneri

Za odličnu organizaciju i u realizaciji ovog projekta prije svega zaslužne su Lucija Kancijanić, psihologinja pulske Gimnazije, i Marica Ursić, profesorica glazbene umjetnosti u Pazinskome kolegiju.

ovoga projekta. Za odličnu organizaciju u školama i motiviranje učenika za sudjelovanje u radionicama i u realizaciji ovog projekta prije svega zaslužne su profesorice: Lucija Kancijanić, psihologinja pulske Gimnazije, inače i izvrsna folkloristica te Marica Ursić, profesorica glazbene umjetnosti u Pazinskome kolegiju i GSJD Pazin te voditeljica i članica nekoliko vokalnih skupina.

U dobroj atmosferi, uz ples i pjesmu vrijeme je prebrzo proletjelo, a svi sudionici ovog projekta jednoglasno su zaključili da nam se LADO i te kako hoće. ■

Radionica tradicijskih plesova u Pazinskom kolegiju

ENG The gymnasiums (classic secondary schools) in Pula and Pazin were hosts to an educational folklore workshop staged in the frame of a project jointly organised by the Pula branch office of the Croatian Heritage Foundation and the Lado folklore ensemble.

Cijeli Kvarner postaje muzej na otvorenome

Pravac Lungomare postaviti će trajne umjetničke radove na deset mjesta diljem Kvarnera: u Brseču, Lovranskoj Dragi, u Voloskom, na riječkoj plaži Grčevo, na riječkoj ribarnici, u Kostreni, Crikvenici, Loparu na Rabu, pokraj Baške na otoku Krku i na Malome Lošinju. Ovih deset lokacija čine prirodni pojas koji okružuje Kvarnerski zaljev.

Umjetnička instalacija u Brseču inspirirana je zatvaranjem osnovne škole, nakon 175 godina

Izvor: www.rijeka2020.eu

Foto: Petar Fabijan i Kristijan Vučković

Lungomare je točka susreta i reinterpretacije prirodnog, društvenog i povijesnog naslijeđa u sklopu suvremene umjetnosti s namjerom da poveže lokalne zajednice i posjetitelje – privremene sugrađane naše regije. Posebnosti 10 kvarnerskih lokacija interpretirat će se uz suvremenu umjetnost na dva načina: literarni – kratke autorske priče inspirirane lokacijama i serijom od 10 posebno dizajniranih trajnih umjetničkih instalacija posvećenih Lungomare zajednicama, a postavljenih u javnome prostoru 10 Lungomare mjesta. Ovim riječima trgovačko društvo Rijeka 2020, čiji su osnivači Primorsko-goranska županija i Grad Rijeka, na svojoj web stranici najavljuje pravac Lungomare, jedan od sedam programskih pravaca projekta Rijeka – Europska prijestolnica kulture 2020.

“Pravac Lungomare postaviti će trajne umjetničke radove na deset mjesta di-

ljem Kvarnera: u Brseču, Lovranskoj Dragi, u Voloskom, na riječkoj plaži Grčevo, na riječkoj ribarnici, u Kostreni, Crikvenici, Loparu na Rabu, pokraj Baške na otoku Krku i na Malome Lošinju. Ovih deset lokacija čine prirodni pojas koji okružuje Kvarnerski zaljev. One predstavljaju različite vrste zajednica – gradske, industrijske, turističke, ruralne, otočke, ribarske ili morske. Time će u sklopu projekta Rijeka 2020 - Europska prijestolnica kulture, cijeli Kvarner dobiti specifičan muzej na otvorenome”, naglašava Iva Kelentrić, voditeljica pravca Lungomare.

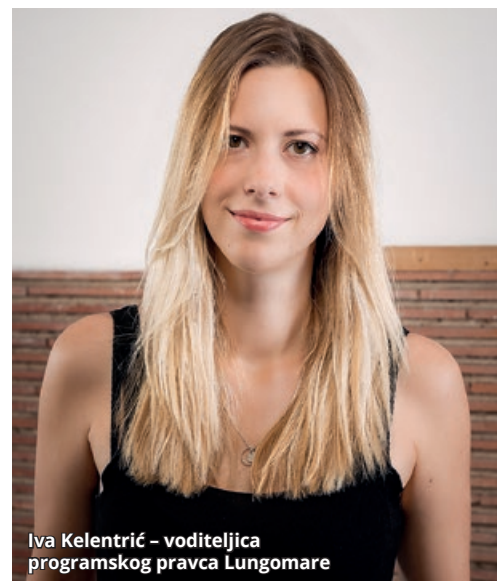
POSEBNOSTI LOKALNIH ZAJEDNICA

Ideja vodilja u ovome ambicioznom projektu bila je koncentrirati se na posebnost koja je lokalnom stanovništvu važna, a koja u određenoj mjeri povezuje i baštinu i sadašnji trenutak. Iskristalizirale su se različite teme: od tuge zbog zatvorene škole koju djeca više ne pohađaju ili pak visoke cijene vode, što oduvijek predstavlja veliki problem stanovništvu jedne općine, preko ljepote starih suhozida koji su služili za ogra-

đivanje stada ovaca pa sve do odnosa turizma, brodograđevne industrije i tradicionalnoga pomorstva. Tako prepoznate lokalne specifičnosti ponuđene su kao teme umjetnicima svjetskoga glasa koji će izraditi umjetnička djela za postavljanje na ovim lokacijama.

Kustos pravca Lungomare je ugledni europski kurator, Čeh Michal Koleček, koji je odabrao umjetnike čiji su studijski posjeti odabranim lokacijama već započeli njihovim boravkom tamo i susretima s lokalnim stanovništvom.

Osim spomenutih umjetničkih djela, programski pravac Lungomare donosi i zbirku priča pod nazivom ‘Autorske bure’ koje su pisali autori, njih 16, također inspirirani lokacijama na Kvarneru.

Iva Kelentrić – voditeljica programskog pravca Lungomare

Iako se cjeloviti program projekta Rijeke 2020 – Europska prijestolnica kulture, pa tako i pravca Lungomare, drži u tajnosti do rujna 2019., kada će u skladu s praksom drugih europskih prijestolnica kulture biti objavljen, već sada se znaju neka cijenjena imena koja obilaze Kvarner.

Tako je u Loparu na Rabu početkom godine boravila poznata japanska umjetnica Harumi Yukutake iz Tokija, Ilona Nemeth i Marian Ravasz posjetili su Crikvenicu, a Davor Sanvincenti Lovransku Dragu.

Pavel Mrkus iz Češke priprema svjetlosnu instalaciju u riječkoj ribarnici, a Liam Gillick koji živi i radi u New Yorku postat će privremeni stanovnik Maloga Lošinja.

TEME UMJETNIČKIH DJELA

Okrvno su poznate i teme na nekim lokacijama pa ćemo ih ukratko predstaviti. Brseč ostaje bez djece pa je nakon 175 godina zatvorena Osnovna škola "Eugen Kumičić". Može li umjetnička instalacija koja bi služila i kao igralište vratiti dječje aktivnosti u blizini škole? Umjetnička instalacija u Lovranskoj Dragi obradit će pak temu pitke vode i njezine distribucije tijekom povijesti. Riječka ribarnica koja je umjetničko djelo samo po sebi, simbol i esencija grada Rijeke, svakog dana na usluzi svim kupcima i znatiželjnicima, bit će obogaćena audio-vizualnom instalacijom. Plaža Grčevo dobit će mnoštvo novih sadržaja u suradnji pra-

Čeh Pavel Mrkus priprema svjetlosnu instalaciju u riječkoj ribarnici

vaca Lungomare i Dječja kuća, a slično je u Kostreni gdje je u planu projektiranje i proizvodnja razigrane urbane opreme za plažu s umjetničkom vrijednošću. Crikvenica će dobiti spomenik koji će svojom estetskom strukturom svjedočiti o crikveničkom naslijeđu. Umjetnička intervencija oplemenit će i jednu od najvećih kvarnerskih atrakcija - bašćanske mrgare, uistinu jedinstvene suhozidne ovčarske torove u obliku cvijeta koji postoje samo na još dvije lokacije u svijetu, u Walesu i na Islandu. Na ključnoj lokaciji u Loparu na Rabu bit će postavljen skulpturalni objekt koji će podržavati identitet prostora, a istodobno biti i kulturna atrakcija. Novom kulturnom atrakcijom moći će se pohvaliti i Mali Lošinj koji će biti bogatiji za umjetničko djelo u središtu grada.

ZBIRKA PRIČA 'AUTORSKE BURE'

U konačnici, nastat će svojevrsna turističko-kulturna ruta s vjerodostojnim pričama svakoga pojedinog mjesta, pri-

čama koje je umjetnicima ispričalo samo stanovništvo i o kojima se, upravo zbog toga, na svakom koraku može doznati još i više. Osim spomenutih umjetničkih djela, programski pravac Lungomare donosi i zbirku priča pod nazivom 'Autorske bure' koje su pisali autori, njih 16, koji su također inspirirani lokacijama na Kvarneru. Na ovaj način kvarnerska umjetnička ruta dobit će i svoje spisateljsko izdanje. Urednik knjige 'Autorske bure' je Kruno Lokotar, zbirka donosi priloge poznatih književnika: Faruka Šehića (tema: riječka ribarnica), Dorte Jagić (Volosko), Milene Benini (Brseč), Vladimira Arsenijevića (Pećine), Lejle Kalamujić (Kostrena), Nore Verde (Bakar), Roberta Perišića (Crikvenica), Envera Krivca (Zebar), Ede Popovića (Baška), Asje Bakić (Lopar), Olje Savičević Ivančević (Filozofija), Damira Karakaša (Cres), Tee Tulić (Mali Lošinj), Bekima Sejranovića (Susak), Zorana Žmirića (Lovran), a kao 'bonus autor' pojavljuje se i Josip Novakovich. "U planu su i interpretacijske ploče na svim lokacijama, katalog, 30-minutni dokumentarni film o umjetnicima i njihovu kreativnom procesu, prije, za vrijeme i nakon završetka instalacije, a nakon svega u planu je i putujuća izložba po Europi", otkriva Iva Kelentrić, voditeljica pravca Lungomare.

Svečana otvorenja umjetničkih instalacija na svakoj pojedinoj lokaciji predviđena su do početka ljeta 2020. ■

Deset lokacija na Kvarneru na kojima će se "umjetnički intervenirati"

ENG The Lungomare flagship, one of seven programming streams of the Rijeka 2020—European Capital of Culture project, will see permanent installations of artworks at ten locations across the Kvarner Bay area: Brseč, Lovranska Draga, Volosko, Grčevo beach in Rijeka, the fish market in Rijeka, Kostrena, Crikvenica, Lopar on Rab island, Baška on Krk island and in Mali Lošinj.

Državne povelje Hrvatskoj zajednici iz New Yorka

Hrvatska zajednica u New Yorku dokazala se iznimnom višedesetljetnom brigom za očuvanje i razvitak hrvatskoga jezika, povijesti, kulture i vjere u toj multikulturnoj američkoj metropoli, za što je ovih dana primila povelje Republike Hrvatske

Predsjednica RH Kolinda Grabar Kitarović i FS Hrvatska ruža, HKM Bl. I. Merza, New York

Tekst: Vesna Kukavica

Prigodom službenog boravka u Ujedinjenim narodima u New Yorku, u Sjedinjenim Američkim Državama, predsjednica Republike Kolinda Grabar-Kitarović susreća se s hrvatskom zajednicom u New Yorku te uručila povelje Republike Hrvatske Hrvatskoj župi svetih Ćirila i Metoda i svetoga Rafaela, Hrvatskoj katoličkoj misiji blaženoga Ivana Merza te Hrvatskome radiju New York 12. ožujka 2019. Prigodom susreta s hrvatskom zajednicom predsjednica je zahvalila svima koji su svoje godine, strpljenje i energiju uložili u očuvanje hrvatske zajednice i koji su u svojoj drugoj domovini predstavljali najbolje od svoje Hrvatske koju uvijek nose u srcu. "Stoga sam posebno ponosna što dodjeljujem povelje Republike Hrvatske za doprinos očuvanju i jačanju povezanosti domo-

vinske i iseljene Hrvatske upravo Hrvatskoj župi svetih Ćirila i Metoda i svetoga Rafaela, te Hrvatskoj katoličkoj misiji blaženoga Ivana Merza, kao i Hrvatskome radiju – glasu domovine u New Yorku u povodu njegove 50. godišnjice djelovanja", naglasila je predsjednica Grabar-Kitarović.

VELIK DOPRINOS MISIJA, ŽUPA, ŠKOLA

Zahvaljujući domoljubnom entuzijazmu, predanom i vrijednom radu profesionalaca i volontera, i župe i misije desetljećima su već središta susreta s materinskim jezikom, poviješću, kulturom i nacionalnim identitetom, ponajprije zahvaljujući dopunskim školama u kojim se održava nastava na hrvatskome jeziku, ocijenila je predsjednica te dodala kako su župa na Manhattanu i misija u Astoriji zaslužne za društveno i duhovno očuvanje hrvatske zajednice u New Yorku. "Dopustite mi zato čestitati

na svim programima župe svetih Ćirila i Metoda i svetoga Rafaela, pri kojoj djeluje Hrvatska škola blaženoga Alojzija Stepinca i Kolo grupa koja također s ponosom nosi ime toga našega blaženika. Srce nam ipak posebno zatitra kada čujemo dragu hrvatsku riječ i naše pjesme, kada vidimo naše nošnje i plesove na miljama udaljenim kontinentima", istaknula je predsjednica Grabar-Kitarović čestitavši svim naraštajima župljana koji su bogatu folklornu baštinu svih ovih desetljeća uspjeli sačuvati daleko od domovine i prenijeti je svojoj djeci i mladima koji odrastaju u Americi.

"Zahvaljujem i vama djeci i mladima jer ste pred raznim atraktivnim 'gejmerima' i 'jutjuberima' dali prednost svojim roditeljima, djedovima i bakama kako bi naučili hrvatske pjesme i plesove. Posebno sam ponosna na vas što nastupate po cijelome svijetu, kao i u najuglednijim umjetničkim središtima New Yorka kao što su Lincoln Center i Carnegie Hall", rekla je predsjednica.

POLUSTOLJETNI MEDIJSKI DOPRINOS

"Čestitam također i Hrvatskoj katoličkoj misiji blaženoga Ivana Merza koja uskoro slavi 50 godina postojanja pri čijoj školi također djeluje folklorna skupina 'Hrvatska ruža', kako bi okupljala što više mladih. I vama posebno zahvaljujem na njegovanju hrvatskih folklornih običaja, entuzijazmu i volonterstvu. Proputovali ste cijelu Ameriku, a posebno je u hrvatskim medijima odjeknuo vaš nastup u Madison Square Gardenu, za vrijeme utakmice Netsa i Knicksa u sklopu Croatian Heritage Night. Nadam se da ćemo vas uskoro imati prigodu ugostiti u do-

movini", zaključila je predsjednica Grabar-Kitarović.

Za izniman doprinos u održanju hrvatske jezične kulture i osnaživanju nacionalnoga identiteta među naraštajima hrvatskih iseljenika u Sjedinjenim Američkim Državama, u povodu 50 godina rada na jačanju veza Hrvata u domovini i iseljeništvu Povelja Republike Hrvatske dodijeljena je Hrvatskome radiju New York. Hrvatskoj katoličkoj misiji blaženoga Ivana Merza dodijeljena je Povelja Republike Hrvatske za izniman doprinos u društvenom i duhovnom očuvanju hrvatske zajed-

nice te za održavanje nastave na hrvatskome jeziku kojom generacije hrvatskih iseljenika upoznaju nacionalnu povijest, jezik i kulturu, a Hrvatskoj župi svetih Ćirila i Metoda i svetoga Rafaela u 106. godini djelovanja za izniman doprinos u očuvanju i duhovnoj potpori hrvatskoj zajednici u New Yorku, kao središtu susreta s materijskim jezikom, poviješću, kulturom i nacionalnim identitetom. Hrvatska župa sv. Ćirila i Metoda i sv. Rafaela okuplja Hrvate čak iz četririju saveznih država: New Yorka, New Jerseyja, Connecticuta i Pennsylvanije.

DUHOVNA SNAGA I KULTURNI RAZVITAK

Do početka sedamdesetih godina Hrvati New Yorka okupljali su se u svojoj jedinjoj župi sv. Ćirila i Metoda na Manhattanu gdje je djelovalo i još danas djeluje Folklorno-kulturno društvo kardinala Alojzija Stepinca u sklopu kojega je i Hrvatska škola. Kako su se Hrvati počeli masovno iseljavati iz Hrvatske, i to

baš za vrijeme Hrvatskog proljeća, tako je većina njih tih godina našla svoj novi dom u Astoriji, Queensu, New York. S vremenom tu je počela nicati nova hrvatska vjernička zajednica. Ona je i službeno potvrđena i osnovana u proljeće 1971. godine. Te godine dolazi prvi hrvatski misionar u Astoriju, fra Petar Runje, franjevac trećoredac, te osniva vjerničku zajednicu pri župi Most Precious Blood. Bio je to početak hrvatskog apostolata koji vrijedno djeluje u biskupiji Brooklyn. Ujedno, u to vrijeme mnogobrojni Hrvati koji su živjeli na zapadnoj obali Manhattana također su se počeli naseljavati u Queens. Crkva u Hrvata desetljećima šalje svoje svećenike među svoj narod i s ciljem da se očuva nacionalni identitet naroda te da djeca koja se rađaju u migrantskim okolištima budu odgojena u hrvatskome duhu, obogaćena jezikom i kulturom svojih roditelja. Tako je za napredak i opstanak ove misije u Astoriji, koja je smještena u području gdje se službe-

no govori više od sedamdeset jezika, bilo nužno osnovati hrvatsku školu za mnogobrojnu djecu koja su se rađala sedamdesetih i početkom osamdesetih godina u Americi. Kad je vlč. Anton Zec došao kao misionar za Božić 1985. godine, odmah se dao na okupljanje djece. Tako je ujesen 1986. utemeljena subotnja škola gdje su djeca učila hrvatski jezik. Kasnije je škola proširena, a ostali su se članovi zajednice počeli uključivati u školu podučavajući hrvatski jezik, kulturu i folklor. Među prvim učiteljima bili su bračni par Boris i Ružica Vušković te Dubravka i Marcella Bonich, koja je životu i radu škole dala golem prinos kao pokretač i koordinator. Na početku rada škole bilo je upisano oko osamdesetero djece, podsjetila nas je povjesničarka Maria D. Žic. Hrvatska katolička misija u Astoriji, NY, službeno postoji pola stoljeća i jedna je od mlađih hrvatskih vjerničkih zajednica u SAD-u, koje mahom bilježe više od sto godina među hrvatskim katolicima u SAD-u. ■

Hrvatska zajednica u New Yorku s predsjednicom RH Kolindom Grabar-Kitarović te župnicima Vedranom Klinčićem i fra Nikolom Pašalićem, delegatom HIP za SAD

Povelje Republike Hrvatske za doprinos očuvanju kulturnog i nacionalnog te vjerskog identiteta u anglofonom svijetu uručila je predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović našoj župi sv. Ćirila i Metoda te sv. Rafaela i katoličkoj misiji bl. Ivana Merza, kao i Hrvatskome radiju – glasu domovine u New Yorku, 12. ožujka 2019.

ENG On the 12th of March President Grabar Kitarović presented Charters of the Republic of Croatia for contributions to the preservation and strengthening of bonds between the homeland and diaspora to the Parish of Sts Cyril and Methodius and St Rafael, the Catholic Mission of the Blessed Ivan Merz, and the Croatian Radio/Voice of the Homeland programme, all from New York in the USA.

Kraj o liku/idemo doma

Vizualna umjetnica Lara Badurina i scenarist Nino Sorić donose nam nove priče nastale u Buenos Airesu od 27. 11. do 20. 12. 2018. na temelju razgovora sa sudionicima, koje će postati dio knjige "Monografije pejzaža". Opisana mjesta odraz su njih samih, njihovih sjećanja, napisanih u različitim pripovjedačkim formama kao svojevrsni portret pojedinca te krajolici od kuda dolaze ili u koje bi se htjeli vratiti

Ursula Serdarevich, 37 godina, 3. generacija iseljenika

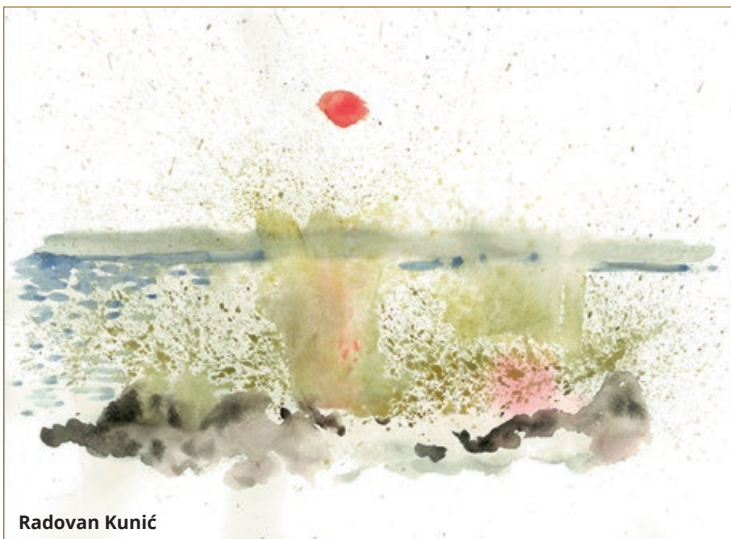
Svaki put kada bi joj Leandro došao u posjet, došlo bi do svađe. Prvi put posvadili su se u vrtu kada je rekao da artičoke neće uspjeti jer ih je zasadila u pogrešnome mjesecu. Ona ih je posadila malo prije kraja ljeta, očekujući da će ih brati već u ožujku. Jer tako je pročitala na Internetu, a starica Manda iz sela rekla joj je, s obzirom na to da hladnoće na visoravan dolaze odmah nakon ljeta, neka prilagodi podatke zemlji i nebu te dodala kako je za one koji gledaju, a ne vide, za njih zemlja samo zemlja. A Leandro je pogriješio i zato što je gledao obrnuto od nje; on je u zimskoj jakni stigao u kolovozu u Liku. Jer oko La Plate bila je tada zapravo zima. Bez obzira na njegovo ismijavanje, artičoke su s tvrdim ljubičastim laticama i bodljom na vrhu svake od njih niknule i opstale do travnja kada ih je pobrala. Drugi put je došao kako bi je nagovorio da se vrati u Buenos Aires. Bio je u tankoj košulji i jeans jakni. U Hrvatskoj je bio siječanj. Drhtao je neopisivo ljut zbog tvrdoglavosti te žene. Nije uspio. Rekao joj je da neće više dolaziti.

U selu ju je nekoliko preostalih starijaca, i njihova djeca koja su dolazila vikend

Bez obzira na različite motive dolaska u Argentinu, svi emigranti su imali želju za okupljanjem u zajednicu jer su u njoj mogli komunicirati izvan isključivo ekonomskih zahtjeva nove zemlje.

Paola Lugarić

Radovan Kunić

Baka A. (drži dječji dlan svojom lijevom rukom, a desnom, prstima, prvo drži palac djevojčice, njiše ga lijevo-desno, pa kažiprst, njiše ga lijevo-desno, srednjak, i tako dalje): "Kuham ručak dječici, u toj maloj ručici. Tebi dam? Tebi dam? Tebi dam? Tebi dam? A malome baš ne dam!"

Nisam mislila da će mala zapamtiti. Ja sam odlučila izgraditi novi svijet, u Novom svijetu. Za to trebaš prekinuti sa svim starim. Samo kad bismo raspravljali o intimnim pitanjima, pred njim bismo govorili hrvatski. I zato ga on ne zna. Kad mu se rodila kćer davali bi mi je na čuvanje. Unuci su drugo, omekšaju te. I govorila sam joj brojalice na hrvatskom. A kako rastu, djevojčice se vezuju uz bake i majke. Kupujemo im prve grudnjake, biramo naušnice. Učimo ih kuhati. Uvijek sam kuhala sama, a onda sam dobila nju. Učila sam je nazive biljaka, saditi kućne začine, kopati vrt. S njom sam govorila taj jezik. Bile smo prijateljice. Sin to nikada nije saznao. Nadam se da se ne ljuti.

Melita Sorola Stanić

dima, usvojilo. Prolazili bi pokraj kuće, prihvaćali pozive na rakiju i njezinu susretljivost i zanimanje za recepte starih žena s vremenom su shvatili kao iskrenost, a ne turistički hipi-hir. Navikla se na pogled u daljinu prema jugu koji je završavao u dalekim tamnim šumama, a strašni zid velebitskog masiva na zapadu njoj je bio blagi prijelaz iza kojeg je toplo plavo more. Ipak, kao i u Argentini, nešto joj je nedostajalo. Kao sjećanje na nekoga koga smo zaboravili i u hodu ga se nastojimo sjetiti.

Te subote tlak je pao kada se ona uputila do malenoga ograđenog vrta. Muhe su se uznemirile, osjetila je i njihove ugrize, a ptice su pjevale u gudećim pjevovima. Na brzinu je počupala korov, odlučila je da taj dan neće brati crvene rajčice pa je sva omarena zavarala ogradu vrta kada je stigao prvi

dah vjetra. Stajala je i promatrala daleke šume, vjetar je istodobno okrenuo donju stranu listova prema njoj. Žutilo sušnog ljeta naglo je prešlo u srebreninu. Listovi su treperili kao dlačice na njezinim rukama. Zatim se blistavi stup munje uspravio iznad planina. Nasmijana od svih tih elemenata koji su je probudili, krenula je prema kući kako bi izbjegla pljusak. Ali brzina joj nije pomogla, grmljavina ju je sustigla s leđa, a s njom i prve kapi. Osjećala je svaki mišić, svaku tetivu i uživala u gibanju svog torza. A kad je u kuhinju unijela toplinu svog tijela, cijedila se iz mokre odjeće i zatim rasplakala jer je u polumraku začula glas koji nije čula već dvadeset i nešto godina.

Baka A. govorila joj je recept koji je prvi put čula kad je pala i ogrebla se, a baka ju je utješila brojalicom o prstima

pa su njih dvije nakon toga počele na stol donositi čudne biljke, narančaste, dlakave kao noge starica, kvrgave, s lepezastim perjem, zemljave, mesnate, lisnate, koje su u tom jeziku kad ga je prvi put čula zvučale hroptavo, poput glasa čovjeka koji govori ustima punim vruće kaše: mrkva, peršin, celer, paprika, rajčica, krumpir, slatki kupus izrezan grublje na rezance. Njega stavi poslije! "Jednom mišu dala(palac), jednom obećala(kažiprst), jednom komadić(srednjak), jednom mrvicu(prstenjak), a jednom malom, malenom (mali prst)... frrrrrr... repić zavrnu!"

Leandro je ipak i nenajavljen došao i treći put, ona je to naslutila, i dok je hodao kroz isparavanja ljetnog pljusk iz vruće zemlje nije znao da dolazi na najbolju janjetinu u svom životu. ■

Nino Sorić, Karen Bauk,
Nina Sorić i Lara Badurina

Karen Bauk, 27 godina, 4. generacija iseljenika

Dvije je slike kamena oduvijek znala, treću i četvrtu tek je nedavno upoznala, ali je na početku samo jednu prepoznala. Tko je to? Hm, je li to zagonetka kao ona Sfingina za Edipa - Tko ujutro hoda na četiri noge, u podne na dvije, a prije mraka na tri noge?

Prve slike kamena su iz djetinjstva; nježne dlačice kaktusa posađenih u vrtu ili u terariju "kindergartena" oko kojeg bi ih časna sestra Franciska sklanjala u hlad prije nego što ih pokupe roditelji. Tata dolazi po mene. Tata je nježan. Osjećam toplinu njegovih prsa i vrata dok visim na njemu u igri. Visok je i štiti. Vozi kući. Mama je topla s rukama mokrim od kuhanja. Kad svi zaspu u siesti ja sam budna jer volim biti sama u nježnoj tuzi kao Pale sam na svijetu. Hodam teturavo i sjedam na ulazna vrata ograđenog dvorišta. Glava mi je u hladu. Ruka mi se pruža i milu-

jem dlačice kaktusa na suncu. Topli su kao ljudi. Mama i tata koji su posađeni u sitnom kamenu. A ja sam zaštićena oklopom vrtnog zida. Taj kamen sam prepoznavala uvijek.

Druga slika. Na ulazu u moj rodni grad stoji građevina zamišljena da simbolizira ulazak u bedeme kojih davno nema, koje su zidali jezuiti kad su prevarali Cordobu u najstarije sveučilište južne hemisfere. Vrata Cordobe. Dvije sive kule i velika arkada luka. Dok hodam prema Hrvatskom domu, Hogar Croata, u bivšoj Zagrebačkoj ulici danas prenamijenjenoj u Martel des Rios, hodam uz odvodne kanale koji su obloženi uglačanim klesanim kamenom. I mislim o jednim ljudima koji su tada, u moru visoke trave, među gaučima znali tesati kamen. Fotografirali su se ponosno na glavnome gradskom trgu Cordobe pod spomenikom generalu El Libertadoru koji se propinje na svom konju dok u

pobjedu vodi svoju Vojsku Anda. S dugim brcima, ozbiljni i u svečanim odijelima, muškarci, žene, djeca, vojska hrvatskih klesara pobjeđuje ravnicu i popločava sve kanale i ulice grada. Na jednoj od kula stoji plaketa, postavljena nedavno, njima u spomen. Taj sam kamen oduvijek znala, ali sam ga tek sada prepoznala.

Treća slika od prije sedam godina; studiram i tražim nekog, npr. nekog kao neku sestru jer sam zapravo usamljena. Crni bazalt je njezin okoliš. Rendžer nacionalnog parka vodio nas je od lučice i bila sam na kraju grupe turista kad nas je sustigla magla koja je došla s mora nošena toplim vjetrom Pacifika. I bila sam obavijena sivim pamukom misli i magle kad sam začula uzvike ljudi s čela kolone - Oh! Gledaj! Veličanstvena! Bog ju je stvorio! Nevjerojatna! Isuse! Snimajte, snimajte - i magla se naglo raspršila pod milosrdnim krilom vjetra i tad sam prvi put vidjela Georginu, posljednju galapagošku kornjaču iz jedne od osam podvrsta koje postoje na otoku San P! Na crnoj stijeni, golema kao živa Volkswagenova "buba", pasla je pupove cvijeta kaktusa. U svjetlu sunca na zalazu ta diva među kornjačama, misteriozna kao Greta Garbo, nije se obazirala na sisavce koji su mahnito blicali "sam-sunzima i huavejima".

Četvrta slika: Moji rođaci pokazuju mi u Vodicama pradjedovu kuću. Ali.... tako je niska! Moj visoki otac ne bi mogao stajati u njoj. Zar smo svi mi izašli iz nje?! Cijelo pleme koje me sad okružuje. Bijelim vapnom obijeljena kuća od koje bole oči i krov od kamenih ploča, učvršćenih cementom. I taj sam kamen nedavno upoznala. Došla sam nakon što je na jednoj zabavi netko prepoznao prezime mog oca, koji ne govori hrvatski i nije znao odakle su došli njegovi preci, te mu rekao - Znam ljude koji imaju takva prezimena, oni su Hrvati. ■

Istražujući odnos hrvatskoga jezika prema krajoliku i identitetu iseljenih, autori su spoznali kako velik dio tradicije i prijenosa jezika na sljedeće generacije osiguravaju uglavnom žene. One su organizatori društvenih aktivnosti, učiteljice materinskog jezika, voditeljice škola, udruga, zborova, klapa i folklornih skupina te imaju najvažniju edukativnu ulogu.

Vani su se koraci zaustavili i zavladała je tišina. Trajala je jedan dugi trenutak. Onda se lišće razmaknulo i šestogodišnja djevojčica razgoračenih očiju provirila je kroz granje.

- Uđi Ana, pitaj što te zanima – rekla je Inge ozbiljno.

Djevojčica je gledala svjetlokosu staricu plavih očiju, u žutom sakou s crvenim šalom preko ramena i činilo joj se kao da je krošnja izrasla iz leđa te starice. Nakon trenutka oklijevanja zakoračila je na tepih otpalog lišća, a glava odrasle žene provirila je odmah za njom. Inge je brzo reagirala ozbiljnim tonom - Ana, reci majci da odrasli ne mogu ući pod lipin plašt u jesen, lipina vila igra se samo s djevojčicama!

Djevojčica je mami pokazala prstom da šuti pa se okrenula prema Inge. Majka je sebi stavila ruku na usta.

- Kako znate tko sam?

- Ja znam sve, eto kako! I znam zašto škole postoje.

- Znam i ja, mama kaže da naučimo čitati. Ali meni se ne čita.

- Ana, koje je boje moj sako?

- Zlatan je. Mama ima sličan.

- A lišće?

- Isto kao i sako, žuto!

- Kako može biti iste boje kao i sako, je li zlatno ili žuto?

- Hm. Ne znam.

- A moj šal je...?

- Crven.

- A ovaj list je crven ili...?

- Je, nije. Ih, ne znam.

- E, tome služe škole, Ana. Uče nas kako na hrvatskom reći više riječi za istu stvar. Možemo imati veći izbor. A sve to stoji u knjigama. A sestra će se s tobom, sada kada je krenula u školu, moći igrati još bolje. Zato jer će znati više riječi pa tako i više igrati. U redu?

- Da - djevojčica je gledala vilu u zlatnom sakou kako drži bordo list u ruci. Inge je čula korake kako dolaze, vjerojatno je to bio njezin sin.

- Idi sad, kad sljedeći put dođeš s mamom, opet ćemo razgovarati. Stižu mi ptice pčelarice da razgovaramo o lipinu među! Majka je ozbiljna lica (koje se jedva suzdržavalo od smijeha) odvukla oduševljenu djevojčicu ispod krošnje. Koraci su im se udaljili. Ipak, nakon samo jedne minute djevojčica se vratila trčeći. Htjela je još nešto pitati o školi. Ali lipina vila odletjela je s pčelaricama.

Lara Badurina, Inge B. P. i Nino Sorić

Inge Böenel Pulfer, 78 godina, 1,5 generacija iseljenika

Zlatno lišće lipe sasvim je sakrilo Inge dok je sjedila na klupi i nevidljiva u zlatnom i crvenom jesenskom zastoru slušala djevojčicu koja je gnjavila svoju majku neprekidnim tužaljka dok su dolazile stazom u parku kraj dvorca u Jastrebarskom - Mama zašto seka mora u školu, zašto škole postoje, s kim ću se ja sad igrati, mama? Prije sat i pol vremena skinuli su ih s autoceste i tako preusmjereni ona i njezin sin nervozno su čekali u gužvi u centru Jastrebarskog kad su si ona zbog slabog mjehura, a on zbog kofeinske krize dali sebi predah do nastavka za Delnice. Inge je oduvijek htjela otići u Delnice. Kad si star imaš jednu prednost – počneš sebi ispunjavati želje. Parkirali su kraj kafića, on je ostao na kavi, ona otišla u šetnju. Sjela je kad se umorila pod plašt niske krošnje i sad je čula njihove korake i majku djevojčice kako uzdiše na sva ta pitanja - Daj Ana,

malo prestani s pitanjima. Inge je, bar je to tvrdila njezina obitelj, bila sklona šali, glumi, školi. Tim redoslijedom. I sad se, upravo kad je djevojčica prolazila kraj njezina skloništa, nasmiješila i progovorila glasno - Ana pitaj mene a ne mamu, ja sam lipina vila i znam odgovor na baš sve!

Inge se smješkala cijelim putem do Delnica. Njezin sin ju je zbunjen promatrao u retrovizoru. Što se događalo?! Nije mu bilo jasno. Smješkala se i bila tajnovita kao onda kad je bio mali i trebao ići u Malu školu u Buenos Airesu. ■

ENG Artist Lara Badurina and screenwriter Nino Sorić bring new tales from Buenos Aires based on interviews that will be incorporated in the book *Landscape Monographs*. The places described are reflections of the people, their memories, and are written in various narrative forms as personal portraits, with the landscapes people come from or would like to return to.

La Casa Beban – kuća obitelji Beban, porijeklom s otoka Zlarina koja je u Ushuaiu došla 1899.

Plaza Croacia u gradu “na kraju svijeta”

Sredinom ožujka ove godine, na mjestu koje je grad Ushuaia dodijelio hrvatskoj zajednici za hrvatski trg, okupili su se Hrvati i njihovi potomci uz predstavnika gradske vlasti kako bi blagoslovili mjesto na kojemu će se za Dan hrvatske državnosti i svečano otvoriti ovaj trg

Tekst: fra Zlatko Špehar

UTiera del fuego, Ognjenoj zemlji, odnosno istoime-
noj pokrajini na krajnjem
jugu Argentine, smjestio
se njezin glavni grad Us-
huaia, najjužniji grad na svijetu i važna
luka na Kanalu Beagle, sa svojih tride-
setak tisuća stanovnika, među kojima
su i mnogobrojni Hrvati i njihovi potom-
ci koji su, poglavito u nastajanju grada,
prije više od stotinu godina imali veliku
ulogu.

Ime Ushuaia potječe od jezika Yag-
hanes ili Yámanas Indijanaca, njezinih
prvih naseljenika, i znači “uvala koja pro-
dire prema zapadu”. Ushuaia je mladi

grad. Smatra se da je datum osnivanja
12. listopada 1884. godine kada je ar-
gentinska ekspedicija postavila potpre-
fekturu i prvi put podigla zastavu u za-
ljevu zvanom Beagle.

Od samih početaka grada bilježe se
i imena hrvatskih doseljenika, koji su u
ovaj kraj došli iz Čilea, posebno iz gra-
da Punta Arenasa, koji su Hrvati s otoka
Brača i utemeljili. Tamo su mnogi pohr-
lili radi zlata. Bili su brodari i dobro po-
slovali sve dok se nije otvorio panamski
kanal koji im je oduzeo brodarski posao.
Mnogi se sele u ovo područje, u Ushu-
aiu, gdje se nalazi i najveći argentinski
zatvor – “na kraju svijeta”. Tu su našli po-
sao, bave se trgovinom, otvaraju prve
pilane, poput obitelji Bronzović, podri-

Mnoge su nacije ovdje zastupljene. I svaka od njih ima i svoj
mali trg – povijesni zapis o njihovom dolasku i doprinosu. Tako
su i hrvatski doseljenici dobili jedan dio gradske zemlje da se
hrvatska nazočnost i značenje obilježi i trgom.

jetlom iz Supetra na otoku Braču, i po-
staju temelj samoga grada.

Na uzletištu me dočekala Ana Mila
Mustapić, kći Ružice Knežević Mustapić,
vjerne čitateljice “Matice”, i pok. Mire
Mustapića. Ona s majkom i bratom Fe-
dericom vodi “Hotel Mustapic” već četr-
deset godina. Rado odsjedam kod njih.
Postao sam dio njihove krasne obitelji.
Prošle godine obitelj Mustapić okupila
se prvi put zajedno u Salzburgu i to na
“duplom” vjenčanju, sina i kćeri Ane Mile.
Brat Drago Mustapić došao je s obitelji
iz Kanade, kći Vicki s mužem Javierom i
sinom Agostinom iz Buenos Airesa, sin
Marcos Mustapić Merlo sa ženom Ya-
smin iz Aucklanda iz Novoga Zelanda i
Federico s cijelom obitelji te Ana Mila i
majka Ružica Mustapić Knežević iz Us-
huaie. Kći Vicki i sin Marcos imali su za-
jedničko vjenčanje u Salzburgu na Ma-
ria Plainu.

“ZAPIS” O DOLASKU I DOPRINOSU

Razlog mog dolaska u Ushuaiu bilo je i
okupljanje potomaka Hrvata koji žive u
ovome gradu. Mnoge nacije ovdje su za-
stupljene. I svaka od njih ima i svoj mali
trg – povijesni zapis o njihovom dolasku
i doprinosu. Tako su i hrvatski doselje-

U sredini gospođa Ružica Knežević
Mustapić – s 95 godina najstarija
Hrvatica u Ushuai

nici dobili jedan dio gradske zemlje da se i hrvatska nazočnost i značenje obilježi Trgom Hrvatska – Plaza Croacia. U tu svrhu su se, 7. ožujka ove godine, a i prigodom moga dolaska, okupili potomci Hrvata u hrvatskoj kući "La Casa Beban", obitelji Beban, koja je davne 1899. pustila svoje korijene u Ushuai.

Njihova sljednica gospođa Amanda Beban je s Federicom i sinom Maximilianom Mustapićem te Silvijom Bronzović organizirala susret u ovome povijesnom domu koji sada služi gradu za ovakva okupljanja i kao gradska čitaonica. Iz županije Tierra del Fuego – Ognjene zemlje došao je visoki predstavnik u svojstvu županijskoga tajnika, zatim tajnik grada za kulturu te visoki politički predstavnici i grada i županije s nekoliko desetaka hrvatskih potomaka. Nakon srdačnoga pozdrava visokoga predstavnika grada i županije, pozdravio sam Hrvate i zahvalio im da su sačuvali svoj spomen na hrvatsko podrijetlo, kao i na velikom i nesebičnom doprinosu ovome mjestu. Zamolio sam ih da mi prikupe svoje podatke kako bi i oni našli svoje mjesto u novoj knjizi o Hrvatima u Argentini, kojom želim zakružiti moje susrete i trilogiju o Hrvati-

Hrvati nakon blagoslova na Trgu Hrvatska–Plaza Croacia, Ushuaia, 8. ožujka 2019.

Od samih početaka grada bilježe se i imena hrvatskih doseljenika, koji su u ovaj kraj došli iz Čilea, posebno iz grada Punta Arenasa, kojega su Hrvati s otoka Brača i utemeljili.

tima u Argentini, Paragvaju i Urugvaju.

Večer je nastavljena uz bogati domjenak koji su svi upriličili, donoseći svoje priloge – bilo iz bakine hrvatske kuharice ili pak tipična argentinska jela – empanadas.

SVEČANOST NA DAN DRŽAVNOSTI

Sutradan, u petak, na mjestu koje je grad Ushuaia dodijelio hrvatskoj zajednici za Trg Hrvatska – Plaza Croacia, okupili su se Hrvati i njihovi potomci uz predstavnika gradske vlasti kako bi blagoslovili mjesto na kojemu će se za Dan hrvatske državnosti, 25. lipnja 2019., svečano i otvoriti ovaj trg. Nakon pjevanja hrvatske himne, fra Zlatko Špehar izgovorio je sljedeću molitvu:

"Blagoslovi, o Gospodine, ovaj kutak zemlje koji se posvećuje Tvome hrvatskom narodu koji je u samim temeljima grada na kraju svijeta – u Ushuai. Uklopi od ovoga mjesta sve zamke Zlog neprijatelja. Neka tvoji sveti anđeli bora-ve u ovome gradu, da mirom zaštićuju potomke Hrvata i sve građane ovoga mjesta, a tvoj blagoslov, o Gospodine, neka je uvijek sa svima njima.

Ime, u kojem je jedino spasenje, presveto ime Isusovo, neka bogato izlije na sve nas spasenje i blagoslov.

Presveta Djevica Marija i Majka Božja – Kraljica Hrvata y Reina de la Argentina, neka majčinskom brigom očuva ovo mjesto i sve njegove stanovnike od svakog zla duše i tijela!

Moćni zagovor slavnoga svetog Josipa, zaštitnika Hrvatske i Hrvata, neka izmoli svim potomcima Hrvata sretno napredovanje, a bogate zasluge i život vječni svima koji su gradili ovo mjesto. Blagoslov svemogućega Boga Oca i Sina i Duha Svetoga, majčinska zaštita Nebeske Kraljice, očinski zagovor svetoga Josipa, pomoć svetih anđela i svetaca neka siđe na ovo mjesto i na sve nas i ostane uvijek s nama. Amen."

Nakon blagoslova upriličen je i susret hrvatske delegacije na čelu s Federicom Mustapićem i njegovim sinom Maximilianom te Anom Milom Mustapić, Margaretom Tomazias Lages i sa fra Zlatkom Špeharom, s dogradonačelnikom grada Ushuaia prof. Oscarom Suotom. ■

ENG Members of the local ethnic Croatian community and representatives of the city administration of Ushuaia gathered in mid-March to consecrate the site of the future Plaza Croacia (Croatia Square). Ushuaia is the southernmost city in the world, located in the Argentinean Tierra del Fuego region. The new square will be opened to the public on Croatian Statehood Day, the 25th of June 2019.

Reminiscencije iz Venezuele i domovinsko zlatno doba

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu nastupila je povratnica iz Venezuele Anica Markov, višegodišnja profesorica Središnjeg sveučilišta u Caracasu, pjesnikinja i prevoditeljica

Tekst: Vesna Kukavica

Foto: Lada Kanajet Šimić

Profesorica engleskoga i talijanskoga jezika, prevoditeljica i pjesnikinja Anica Markov s višedecenijskom venezuel-skom adresom, bila je gošća na trideset drugoj tribini iz ciklusa tribina na temu inozemne Croatice, održanoj u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 20. ožujka 2019. Ciklus je afirmirala u sklopu Zbirke inozemne Croatice voditeljica tribine, književnica i hispanistica dr. sc. Željka Lovrenčić, ugošćavajući iz mjeseca u mjesec ugledne stvaraoce iz mnogobrojnih područja ljudske djelatnosti čije je životno djelo vezano uz hrvatske vanjske migracije. U nazočnosti birane publike, među kojima su bili i predstavnici Središnjega državnog ureda za Hrvate iz RH, kao i članica Upravnog odbora Hrvatske matice iseljenika Lada Kanajet Šimić, govorilo se o životu i radu Anice Markov u Venezueli, uključujući njezin povratak u Hrvatsku te njezino pjesničko stvaralaštvo i prevođenje. Profesorica Anica Markov s aktualnom adresom u živopisnoj Makarskoj, tik uz obožavano Jadransko more, s posebnom ljubavlju govorila je o aktivnostima hrvatske zajednice u toj zemlji u prošlosti i sadašnjosti, kao i o trenutačnoj situaciji u toj zemlji.

Akademsku karijeru Anica Markov provela je na diplomskome i poslijediplomskome studiju na Središnjem sveučilištu u Caracasu, gdje se bavila i istraživačkim radom u području dizajna i metodike engleskoga jezika za posebne skupine – *English for Specific Purposes*.

Anica Markov rođena je u Splitu, gdje je provela rano djetinjstvo uz ča-robno Jadransko more. Kao dijete iselila se s roditeljima u Venezuelu, gdje je živjela 55 godina. Kao umirovljenica vratila se u Hrvatsku 2011. godine, a njezin mladenački duh u zlatnoj životnoj dobi nastavlja u Makarskoj svestrano filološko stvaralaštvo, od pisanja poezije do prevođenja i leksikološko-leksikografske obrade hrvatskih poslovice a višejezičnom okruženju pronalazeći im

istovjetna semantička polja u hispanističkom i anglofonome svijetu. Po zanimanju je profesorica engleskoga i talijanskoga jezika. Premda je živjela u Venezueli, studirala je na zagrebačkom Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu kao izvanredan student. Diplomirala je 1975. godine.

METODIČARKA NASTAVE JEZIKA

Magistrirala je metodiku nastave stranih jezika na Središnjem sveučilištu u Caracasu 1988. godine. Imala je mogućnost dodatnog obrazovanja u Engleskoj, Kanadi, Sjedinjenim Američkim Državama i Nizozemskoj. Kao predavač sudjelovala je na stručnim skupovima u Venezueli, Hrvatskoj, Italiji, Kolumbiji i Argentini. Dobitnica je Fulbrichtove nagrade za dodatno obrazovanje u Sjedinjenim

Američkim Državama na Sveučilištu u Missouriju. Sav svoj akademski rad kao profesorica engleskoga jezika provela je na diplomskome i poslijediplomskome studiju na Središnjem sveučilištu u Caracasu gdje se, osim predavanja engleskoga jezika, bavila i istraživačkim radom u području dizajna te predavanjem engleskoga jezika za posebne namjene – E.S.P. (English for Specific Purposes). Riječ je o tečajevima engleskoga namijenjenima skupini profesionalaca, i to odvjetnicima, arhitektima, prosvjetnim djelatnicima, inženjerima, uključujući cjelokupnu poslovnu zajednicu. Objavljivala je članke o toj temi u stručnim časopisima. Suautorica je i jednoga udžbenika engleskoga jezika za prosvjetne djelatnike.

AKTIVISTICA ISELJENIČKE ZAJEDNICE

Uvijek je bila aktivna u organizaciji kulturnih događaja u hrvatskoj zajednici u Venezueli. Bila je dio peteročlanoga tima koji je 2000. godine utemeljio Kulturnu udrugu venezuelskih Hrvatica – Asociación Cultural de Damas Croatas de Venezuela, u kojoj je bila predsjednica u dva mandata, i to od 2000. do 2006. godine. U prostorijama te udruge održavale su se kulturne večeri s različitim temama o kojima su govorili venezuelski profesionalci hrvatskih korijena,

Uz česta prekooceanska putovanja unucima u Sjedinjenim Američkim Državama, Anica Markov nakon povratka u Hrvatsku, prema ocjeni doktorice Lovrenčić, marljivo stvara u zlatnoj životnoj dobi poeziju i priručnike za metodiku stranih jezika, uključujući višejezičnu obradu poslovice.

uključivši literarno i glazbeno stvaralaštvo, poslovice, Međugorje, psihologiju, medicinu, veterinu, filmove i hrvatski jezik u Europskoj uniji. Nakon predavanja održavale su se folklorne zabave i domjenci s hrvatskim specijalitetima. Utemeljitelji spomenute udruge 2008. godine objavili su zbirku hrvatskih kuharskih specijaliteta na španjolskome jeziku pod naslovom *Cocina Croata – Hrvatska kuhinja*. Ta knjiga namijenjena je hrvatskim potomcima i prijateljima hrvatske zajednice u Venezueli, kao i ostalim zemljama španjolskoga govornog područja.

PLODOVI ZLATNOG DOBA

Uz česta prekooceanska putovanja članovima obitelji i unucima u Sjedinjenim Američkim Državama i Japanu, Anica Markov nakon povratka u Hrvatsku, prema ocjeni doktorice Željke Lovrenčić, marljivo stvara u zlatnoj životnoj dobi. Piše književno-teorijski priručnik s poslovicama na hrvatskome i španjol-

skome jeziku, koji je trenutačno u tisku, te njihov komparativni studij. Prevela je tri knjige o Domovinskom ratu s hrvatskoga na engleski jezik. Piše poeziju. Njezina najopsežnija zbirka pjesama napisana je na španjolskome, a manji dio na hrvatskome jeziku, a napisala je i više pjesama na engleskome i talijanskome jeziku. Članica je Udruge izvandomovinske lirike koja okuplja hrvatske pjesnike amatere koji žive u inozemstvu, a pišu na hrvatskome jeziku. Govoreći o tegobama hrvatske zajednice u Venezueli danas, Anica Markov založila se za što brži oporavak te zemlje i njezin prosperitet temeljen na prirodnim bogatstvima i marljivim venezuelskim građanima. ■

ENG *Anica Markov was the featured guest at the latest Croatica Abroad panel discussion at the National and University Library in Zagreb. She is a returnee from Venezuela where she lectured for many years at the university in Caracas, wrote poetry and worked as a translator. She was also an activist member of the local ethnic Croatian community.*

Veselite se i ljetujte s nama! Dođite u Novi Vinodolski u Malu školu hrvatskoga jezika i kulture

15. - 26. srpnja 2019.

- program za djecu i mlade 9 - 16 godina
- jezične i kreativne radionice
- sportske, rekreativne i zabavne aktivnosti u moru i na kopnu
- večernji program, ples, pjesma, igre...
- iskusni i pouzdani učitelji i voditelji
- smještaj u Odmaralištu Crvenoga križa
- prijave do 1. lipnja 2019. ili popunjenosti programa

Vrijedan doprinos opstojnosti “naše riječi” u svijetu

Prvo izdanje udžbenika za učenje hrvatskoga jezika ‘Croatia: The Country and the Language’ autorica Nasje Bošković Meyer i njezine kćeri Jasne Meyer McCarthy, objavljeno prije dva desetljeća, prodano je u 47 država

Nasja Bošković Meyer i njezina kćer Jasna Meyer McCarthy

Tekst: Branka Bezić Filipović

Nakon 20 godina objavljeno je novo, drugo izdanje udžbenika za učenje hrvatskoga jezika *Croatia: The Country and the Language* koautorica Nasje Bošković Meyer i njezine kćeri Jasne Meyer McCarthy. Nasja Bošković rođena je u Splitu, a nakon udaje za Arta Meyera otišla je u St. Louis, grad druge najstarije hrvatske zajednice u SAD-u. Profesorica je hrvatskoga jezika i kulture već više od 35 godina na koledžima St. Louisa. Njezini studenti bili su i mnogobrojni Hrvati, kojih na području St. Louisa ima između 30.000 i 50.000. U sklopu Hrvatske župe svetog Josipa, koja je osnovana prije sto godina, postojala je velika želja za očuvanjem hrvatskoga jezika pa je Nasja Bošković Meyer bila i tamo

angažirana. Na prvim tečajevima ranih osamdesetih godina imala je 57 polaznika. Budući da ih se moralo podijeliti u dvije grupe, u pomoć joj je priskočila i kći Jasna. Unatoč želji roditelja da im djeca uče hrvatski, entuzijazam je splasnuo zbog udaljenosti koju su morali svaki put prevaljivati da bi doveli djecu na sat.

Nasja Bošković Meyer je prevoditeljica i pjesnikinja. Pjesme su joj objavljivane u časopisima *Vidik* u Splitu, *Voyager* u St. Louisu i *Rukovet* u Subotici. Piše članke za *Maticu*, *Zajedničar* i *Gaudeamus*. Izdala je i dvije zbirke pjesama: *Nagnuta nad morem* i *Pet rubina crvenih*. Članica je udruge koja se zove Hrvatska iseljenička lirika, a začeta je u New Yorku.

Njezina kćerka Jasna Meyer McCarthy rođena je u Americi, a u Splitu je pohađala po jedan razred osnovne i srednje škole. Godinu dana studirala je

etnologiju u Zagrebu i to kao stipendistica tadašnje Matice iseljenika Hrvatske. Doktorica je znanosti Interkulturalne komunikacije te predaje na Fontbonne Universityju u St. Louisu.

OSNOVE POVIJESTI I KULTURE

Prvo izdanje njihova udžbenika pod naslovom *Croatia: The Country and the Language* prodano je u 47 država, što američkih, što u Kanadi, Australiji, Novome Zelandu, Južnoj Africi i Hrvatskoj. Knjiga se može nabaviti s mekim i tvrdim koricama, a uz učenje hrvatskoga jezika, uči se i o hrvatskoj kulturi. Oba izdanja opremljena su bogatim englesko-hrvatskim i hrvatsko-engleskim rječnicima, kao i CD-om zbog izgovora riječi.

Udžbenik je podijeljen na dva dijela. U prvome dijelu u pojedinim lekcijama uče se osnove gramatike, svakodnevni izrazi, šale i uzrečice, kao i kratka povijest Hrvatske. Drugi dio je namijenjen onima koji žele naprednije učenje i sofisticirano izražavanje. Opisani su mnogobrojni hrvatski gradovi, viteška igra Alka, ali i neki recepti koji se pripremaju za blagdane.

Takav pristup oduševio je već one koji su nabavili prvo izdanje. Jedan od kupaca rekao je da je to najbolje izdanje ovakvog tipa koje je imao. Dodao je kako smatra da se svaki jezik treba učiti paralelno s poviješću i kulturom zemlje čiji se jezik uči jer to daje najbolje rezultate. ■

ENG Twenty years after the original, a new edition of a Croatian language textbook co-authored by Nasja Bošković Meyer and her daughter Jasna Meyer McCarthy has been published. The first edition of their textbook, *Croatia: The Country and the Language*, has been sold in forty-seven states.

STVARANJE KAZALIŠTA

Prijavite se na seminar STVARANJE KAZALIŠTA koji će se održati od 29. lipnja do 7. srpnja 2019. u Pučišćima na otoku Braču. Namijenjen je zaljubljenicima u kazalište, voditeljima i sudionicima kazališnih amaterskih grupa koje djeluju izvan Hrvatske ili je planiraju osnovati.

Steknite novo znanje uz veselo druženje i rad. Ostvarite kontakte i razmijenite iskustva s kazališnim amaterima iz cijeloga svijeta, pod stručnim vodstvom redateljice i dramske pedagoginje Nine Kleflin. Program je podijeljen u prijedodnevni teoretski dio s audio-vizualnim materijalima i poslijepodnevni praktični dio. Seminar završavamo izvođenjem predstave domaćeg autora, kako bi smo pred lokalnom publikom primijenili usvojeno znanje. Kazalište će se stvarati u Pučišćima u Klesarskoj školi. Polaznici će biti smješteni u obnovljeno-ma đaćkom domu u dvokrevetnim sobama s kupaonicom, neposredno uz more.

Hrvatska matica iseljenika pokriva troškove seminara, a polaznici plaćaju samo smještaj (250 kn dan – puni pansion).

Prijave se primaju do 15. lipnja.

Naš moto je - Kazalište je teško osmisliti, ali ga nije teško stvoriti.

Informacije i prijave:

Hrvatska matica iseljenika
Trg Stjepana Radića 3
10 000 Zagreb
HR-Croatia
www.matis.hr

E-mail adresa voditeljice projekta
Nives Antoljak: nives@matis.hr

Prijavite se na Matičin dvotjedni volonterski projekt

ECO HERITAGE TASK FORCE

koji se održava od 28.7. do 10.8. 2019.

Općina Medulin u Istri, prepoznala je vrijednost projekta ECO HERITAGE TASK FORCE te će ovoga ljeta biti domaćin mladima hrvatskog podrijetla koji dolaze iz čitavog svijeta dobrovoljno raditi na očuvanju hrvatske prirodne i kulturne baštine.

Projekt je u ovih dvadesetak godina Hrvatska matica iseljenika realizirala gotovo u svim krajevima Hrvatske (više o projektu EHTF možete pronaći na našoj internetskoj stranici).

Boravak za sudionike je besplatan. Organiziran im je put iz Zagreba i natrag, izlet tijekom vikenda, tečaj hrvatskoga jezika, filmska i medijska radionica. Zauzvrat sudionici dobrovoljno obavljaju poslove prema planu domaćina. Pritom će upoznati kraj, družiti se i upoznavati međusobno, ali i s mladima gdje borave. Za svoj rad će dobiti ZAHVALNICU koja im je kao potvrda da su volontirali. Vjerujemo da će nam se i ove godine, kao i prijašnjih, priključiti mladi Hrvatskog porijekla iz najmanje deset zemalja.

Sve obavijesti vezane uz EHTF možete i dalje pratiti na našoj internetskoj stranici www.matis.hr.

Imate li pitanja, slobodno se javite voditeljici projekta Nives Antoljak na e-mail: nives@matis.hr.

Želite li se prijaviti, poslat će Vam pristupnicu.

Francuske memorabilije pisca Radovana Ivšića

Fond Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu obogaćen je ostavštinom Radovana Ivšića, koja sadrži 1.062 knjige raznih autora, uključujući osobne stvari i rukopise slavnoga pisca koji je živio 55 godina u Parizu

Pjesnik, dramatičar, esejist i prevoditelj Radovan Ivšić (Zagreb, 22. VI. 1921 – Pariz, 25. XII. 2009)

Tekst: Vesna Kukavica

Fond Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu ovih je dana obogaćen ostavštinom Radovana Ivšića (Zagreb, 22. VI. 1921. – Pariz, 25. XII. 2009.), čija donacija sadrži 1.062 knjige raznih autora s posvetom, grafičke mape, plakate, fotografije, časopise, izložbene kataloge, novinske članke, uključujući donaciju osobnih stvari i rukopisa slavnoga pisca koji je živio 55 godina u Parizu. Svestrani umjetnik višestruko je zadužio i hrvatsku i francusku kulturu, ocijenila je glavna ravnateljica NSK dr. sc. Tatjana Petrić. Ivšićeva supruga i ugledna francuska pjesnikinja Annie Le Brun, čijoj plemenitosti zahvaljujemo ovu vrijednu donaciju, drži da je Radovanovo stvaralaštvo imanentni dio hrvatske kul-

ture, što je odlučila na osobit način potvrditi ovom donacijom njegovu rodnomu gradu Zagrebu. Donacija je u Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu dopremljena iz Pariza uz potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

Misija Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu je, kao središnje i jedne od najstarijih hrvatskih kulturnih ustanova, da prikuplja, čuva, daje na kori-

Plodnom piscu Radovanu Ivšiću, protivniku svih povijesnih političkih kompromisa i intelektualnih moda, najveći francuski izdavač Gallimard objavio je sabrana djela.

štenje i promovira hrvatsku kulturnu i znanstvenu pisanu riječ. Ostavštine znamenitih Hrvata predstavljaju osobito značajan dio pribavljanja fonda Knjižnice, kaže dr. sc. Željka Lovrenčić, voditeljica Zbirke inozemne Croaticae. Donacija Radovana Ivšića pohranjena je u fondu NSK, gdje će se ubaštiniti i digitalizirati. Uz Ivšićeva već postojeća djela koja se čuvaju u NSK u Zagrebu, zainteresirana javnost imat će uvid u Ivšićevu ostavštinu te će se moći upoznati sa životom i radom ovoga značajnoga nadrealističkog umjetnika u Francuskoj.

PLODNI PARIŠKI UMJETNIK

Hrvatski književnik Radovan Ivšić rođen je 1921. u Zagrebu gdje je 1953. godine na Filozofskome fakultetu diplomirao francuski i talijanski jezik. Sin znamenitoga hrvatskog jezikoslovca Stjepana Ivšića od 1954. živio je u Parizu, gdje je

Donacija svestranog umjetnika Radovana Ivšića, koji je umnogome zadužio hrvatsku i francusku književnu i kulturnu javnost

**Književnik s polustoljetnom
pariškam adresom Radovan
Ivšić jedan je od organizatora
humanitarnoga pohoda francuskih
intelektualaca brodom u opkoljeni
Dubrovnik devedesetih u
Domovinskome ratu, upozorivši
među prvima europsku javnost na
kulturocid agresora s istoka.**

na poziv A. Bretona i B. Péreta sudjelovao u manifestacijama nadrealističkoga pokreta. Kao leksikograf radio je za izdavačku kuću Larousse te bio jedan od suurednika nadrealističkih edicija *Édition Maintenant*. Najizrazitiji je predstavnik nadrealizma u hrvatskoj književnosti.

Istaknutome pjesniku i dramskom piscu Radovanu Ivšiću, protivniku svih povijesnih političkih kompromisa i intelektualnih moda, najveći francuski izdavač *Gallimard* objavio je sabrana djela. Početkom 60-ih biva izbačen iz Društva književnika Hrvatske i od tada u Hrvatskoj biva gotovo prešućivan. Jedan je od organizatora humanitarnoga pohoda francuskih intelektualaca brodom u opkoljeni Dubrovnik devedesetih, i među prvima upozorava francusku javnost na dolazeći rat i Miloševićev opasni nacional-komunizam. Autor je svjetski poznate i nagrađivane poeme *Narcis*, a zbog koje je bio zatvaran i prognan iz Hrvatske tijekom Drugoga svjetskog rata. Autor je mnogobrojnih drama koje se izvode diljem svijeta na raznim svjetskim pozornica-

ma od kojih su najpoznatije *Kralj Gordogan*, *Axia ili moć riječi* te *Akvarij*.

KREATIVNI NADREALIST

Dramsko pismo Radovana Ivšića odlikuje nesnošljivost prema tradicionalnome kazališnom govoru i književnosti ideologijskoga diskursa, istraživanje magije kolektivnoga djelovanja i moralne funkcije umjetnosti, unošenje ludizma, infantilizacije i apsurdna. Uz spomenu ta najizvođenija djela, napisao je i sljedeće: *Daha* (1940. - 1941.), *Vane* (1944.), *Kapetan Oliver* (1944.). U domovini su Ivšićeva djela izvođena tek uoči 1980-ih, koja su prihvaćena kao prethodnica postmoderne.

Vrhuncem Ivšićeva književnog stvaralaštva smatra se groteskna farsa na temu vlasti - *Kralj Gordogan* (napisan 1943., objavljen u Francuskoj 1968., u Hrvatskoj 1975.), nastao na izvorima Jarryjeva *Kralja Ubua* te narodne bajke i usmene predaje s mnoštvom povijesnih i kulturoloških aluzija te s neobičnim zvukovnim modelima i onomatopejama kojima je ostvario ravnovjesje radnje i zvukovnoga znaka. Na francuskome su mu objavljena djela *Airia* (1960.), *Mavena* (1960.), *Bunar u kuli* (*Le Puits dans la tour*, 1967., hrvatski prijevod 1981.), *Toyen* (1974.), *Okolo ili unutra* (*Autour ou dedans*, 1974.), *Kad nema vjetra, pauci...* (*Quand il n'y a pas de vent, les araignées...*, 1989.) i ostalo. Objavljivao je Ivšić i likovne monografije, kritike i eseje (*U nepovrat*, 1990.; proširena inačica *U nepovrat*, 2002.). Prevodio je, uz ostale, djela J. Anouilha, P. de Marivauxa, Molièrea i A. P. Čehova.

Francuska književnica Annie Le Brun, supruga Radovana Ivšića i donatorica njegovih djela

DONACIJE VRIJEDNIH KNJIGA

Zbirka inozemne Croatiae zagrebačke Nacionalne i sveučilišne knjižnice uz ovu bogatu Ivšićevu donaciju zaprimila je više vrijednih iseljeničkih donacija od uspostave neovisne Hrvatske. Među najizdašnjim darovateljima su Štefica i Vinko Nikolić, urednik *Hrvatske revije* i urednik kulturnih izdanja Knjižnice *Hrvatske revije*, koji je Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici nakon povratka u domovinu darovao komplete svih izdanja *Hrvatske revije*, sva izdanja Knjižnice *Hrvatske revije*, arhivu *Hrvatske revije* te obiteljsku knjižnicu s vrijednim djelima hrvatskih egzilanata. Među donatorima su i ugledni sveučilišni profesori, znanstvenici i publicisti disidentske provenijencije kao što su Ante Kadić, Georg J. Prpić, Branko Franolić, Kvirin Vasilj, Ivo Banac, Vinko Grubišić, Jere Jareb, Ivo Omrčanin, Jure Petričević, Antun Nizeo, Bogdan Radica, Pero Tutavac-Bilić i dr. Iseljenički novinski fond posebno su obogatili Karlo Mirth, predsjednik Hrvatske akademije u New Yorku, publicist, bibliotekar i urednik časopisa *Croatia Press* i jedan od urednika časopisa *Journal of Croatian Studies* te Dane Matić, bivši diplomat u Čileu. ■

ENG The holdings of the National and University Library in Zagreb are richer for the legacy of Radovan Ivšić. His donation numbers 1,062 books by various authors, folios of prints, posters, photographs, magazines, exhibition catalogues, newspaper articles, and the personal effects and manuscripts of this renowned writer, resident in Paris for his last fifty-five years.

PREDSEDNICA PARLAMENTARNE SKUPŠTINE NATO-A POSJETILA VARAŽDIN

Uz obilježavanje desete obljetnice ulaska Hrvatske u Sjevernoatlantski savez, predsjednica Parlamentarne skupštine NATO-a Madeleine Moon posjetila je Varaždin. "Doći i vidjeti ovaj fantastičan grad, osjetiti kulturne korijene zemlje, također je vrlo važno. Jer ako ne znate što branite, ako ne znate koje su vrijednosti, što tada branite? Ovaj grad bio je odličan za nas jer nam je rekao tko ste i zašto vam je NATO važan i zašto moramo osigurati mir, slobodu i sigurnost ovdje, kao i u ostalim zemljama Saveza", rekla je predsjednica Parlamentarne skupštine NATO-a u Varaždinu.

NAGRADA "IVAN GORAN KOVAČIĆ" MARTINI VIDAČIĆ

Nagrada "Ivan Goran Kovačić" za najbolju pjesničku knjigu 56. Goranova proljeća uručena je u Lukovdolu Martini Vidačić za zbirku pjesama "Mehanika peluda", a Denisu Ćosiću uručen je "Goran" za mlade pjesnike za rukopis "Crveno prije sutona". U obrazloženju se navodi kako ova zaokružena i cjelovita pjesnička zbirka Martine Vidačić ima naizgled koralni karakter i kao da se sastoji od niza posebnih svjedočenja, iskaza nebrojenih – i tek okvirno određenih – lica i

stvari, i pojava koje govore. Najveći broj naslova u knjizi indikativno završava dvotočkom pa bi pjesma koja zatim slijedi trebala biti shvaćena kao navod iz druge ruke, rečeno je o zbirci koja strukturalno podsjeća na *Spoon River Anthology* Edgara Lee Mastersa, lirsku kolekciju personificiranih epitafa.

PROMOCIJA POLICIJSKOG ZANIMANJA U DUBROVNIKU

Na konferenciji za medije u Dubrovniku promoviralo se policijsko zanimanje, a na konferenciji su govorili načelnik Policijske akademije Dubravko Novak, voditeljica Policijske škole "Josip Jović" Renata Odeljan i načelnik Policijske uprave dubrovačko-neretvanske Ivan Pavličević. Nakon završetka konferencije u velikoj sportskoj dvorani održana je prezentacija policijskog zanimanja uz pokazne vježbe policijskih demo timova koji su prezentirali rukovanje i uporabu vatrenog oružja, primjenu sredstava prisile, borbilačke vještine i rad službenoga policijskog psa. Također, izlaganjem na štandovima opreme kojom se koriste u svakodnevnom radu prezentirani su svi rodovi policije.

TREĆI FESTIVAL SVJETLA U ZAGREBU

Treći Festival svjetla u Zagrebu svečano je otvoren u dvorištu Muzeja grada Zagreba, što je jedna od 20 lokacija u povijesnoj jezgri grada koje će biti obasjane raskošnim i inovativnim svjetlosnim instalacijama na temu proljeća, rasta i renesanse. Organizator festivala je Turistička zajednica grada Zagreba (TZGZ), čija je direktorica Martina Bienenfeld na otvorenju istaknula veliku potporu Grada Zagreba, HEP-a i Kraša u organizaciji, kao i da taj festival ujedinjuje najmodernija svjetlosna rješenja na bazi recentnih rasvjetnih tehnologija. "Ovogodišnji Festival traje ukupno pet dana ili dan dulje nego u prve dvije godine, u sklopu kojeg su 23 svjetlosne instalacije na 20 lokacija podno i uzduž zagrebačkoga Gornjega grada, koji šarmom stvara idealno okruženje za takav događaj", poručila je Bienenfeld.

JESUS CHRIST SUPERSTAR ODUŠEVIO PUBLIKU U KOMEDIJI

Osvojila je Broadway i londonski West End, a onda i cijeli svijet, rušila rekorde gledanosti, prednjačila na ljestvicama slušanosti, rock opera "Jesus Christ Superstar" - klasik glazbenog teatra, nakon gotovo dvadeset godina ponovno je postavljena na scenu zagrebačkoga Gradskog kazališta Komedija. Moćni vokali Đanija Stpaničeva kao Isusa i Ervina Baučića kao Jude, kojima su upravo te zahtjevne uloge prije devetnaest godina otvorile vrata kazališne karijere, pod ravnanjem Dinka Appelta, predvodili su Komedijin odličan ansambl i Zbor. Vrhunsko pjevanje, dojmljiva koreografija Lea Mujića, efektna scenografija i kostimografija u režiji koju potpisuje Damir Lončar. (HRT)

U RIJEČI DODIJELJENI PORINI

Diskografsku nagradu Porin za album godine primio je Vojko V, a Petar Grašo za pjesmu godine "Ako te pitaju" i pri tome zahvalio ljudima koji su značajno utjecali na njegovu karijeru, među kojima i Oliveru Dragojeviću, Arsenu Dediću te Tončiju i Vjekoslavi Huljić. Diskografsku nagradu Porin za životno djelo primili su na svečanosti u riječkom Centru Zamet dirigent, skladatelj, aranžer i bubnjar Silvije Glojnarčić te kantautor i glazbenik Ibriica Jusić. Porin je najuglednija diskografska nagrada u Republici Hrvatskoj. Nagradu su 1993. utemeljili Hrvatska diskografska udruga, Hrvatska glazbena unija, Hrvatsko društvo skladatelja i Hrvatska radiotelevizija. Redovito se godišnje dodjeljuje od 1994.

Brzo, lako i zanimljivo ovladajte temeljima hrvatskoga jezika
učite kada želite i gdje želite

*A fast, easy and interesting way to learn the basics of Croatian.
Learn when and where you want.*

Sveučilište u
Zagrebu

srce

HIT-1

Prvi sveučilišni on-line tečaj hrvatskoga
kao drugoga i stranoga jezika

*The first on-line course of Croatian
as second and foreign language*

**Jesenski semestar /
Autumn semester**

9. rujna - 1. prosinca 2019.
(prijave do 2. rujna)

*September 9 – December 1, 2019
(registration until September 2)*

- 7 nastavnih cjelina u sustavu MoD (utemeljen na Moodleu)
- 150 nastavnih aktivnosti
- 24 sata online nastave u živo
- iskusni lektori, stručnjaci za hrvatski kao ini jezik
- interaktivan, komunikacijski i individualiziran pristup učenju jezika
- mogućnost stipendije

- 7 learning units in the Moodle-based e-learning system
- 150 learning activities
- 24 hours of real-time communication online
- experienced language instructors, specialists in Croatian as L2
- an interactive, communicative and individual approach to language learning
- the possibility of a scholarship

Pogledajte videopriloge o tečaju na mrežnoj stranici

Look at videos about the course at web page

www.matis.hr

Obavijesti i upisi

additional information and enrollment:

ecroatian@gmail.com

Hrvatska matica iseljenika i
Sveučilište u Zagrebu pozivaju vas u

Sveučilišnu školu hrvatskoga jezika i kulture

22. lipnja - 19. srpnja 2019.

- program za osobe starije od 17 godina
- 120 sati jezične nastave
- tri razine (početna, srednja i napredna)
- male skupine
- predavanja o hrvatskoj kulturi i povijesti
- raznoliki kulturni program
- studijski izleti
- diploma Sveučilišne škole, ECTS-bodovi
- prijave do 24. svibnja 2019.

Za detaljne informacije i pristupnice javite se na:

tel: (+385 1) 6115-116

e-mail: lada@matis.hr

(Lada Kanajet Šimić, prof.)

Sportaš, znanstvenik, humanist, "Pravednik među narodima", ...

Iznimna sportska dostignuća samo su dio priče o gotovo neponovljivoj osobnosti Žarka Dolinara, stolnotenisača, ali i znanstvenika, pedagoga, humanista, društvenoga aktivista, domoljuba i kolekcionara

Žarko Dolinar

Tekst: **Željko Rupić**

Sredinom ožujka ove godine prošlo je osamdeset godina od dana kada je stolnotenisač Žarko Dolinar, rođen u Koprivnici 1920. godine, jedan od najboljih hrvatskih sportaša svih vremena, osvojio prvu svjetsku sportsku medalju za Hrvatsku. Na Svjetskom stolnoteniskom prvenstvu u Kairu 1939. godine Dolinar je postao prvi Hrvat sa svjetskim odličjem – brončanom medaljom. Pored toga, i prvi je Hrvat s titulom svjetskoga prvaka, osvojenom u paru s Vilimom Harangozom na prvenstvu 1954. godine, kao i prvi Hrvat sa zlatom, srebrom i broncom sa svjetskih prvenstava.

Proglašen je najboljim sportašem Jugoslavije u anketi Sportskih novosti 1954. godine, bio je i sportaš desetljeća u razdoblju od 1946. do 1956. godine, u izboru HRT-a proglašen je hrvatskim sportašem 20. stoljeća, a mnogi ga svrstavaju među desetak najboljih sporta-

ša u povijesti Hrvatske. No, ova iznimna sportska dostignuća samo su dio priče o gotovo neponovljivoj osobnosti Žarka Dolinara, stolnotenisača, ali i znanstvenika, pedagoga, humanista, društvenoga aktivista, domoljuba i kolekcionara zbirke različitih predmeta. Zbog svega ovoga Dolinara mnogi smatraju i najkompletnijom osobom među sportašima svijeta. Tome mišljenju naravno značajno doprinosi i Dolinarovo odličje "Pravednik među narodima", koje je zaslužio zajedno s bratom Borisom, a koje država Izrael dodjeljuje pripadnicima drugih naroda koji su spašavali Židove tijekom holokausta, a na kojem piše "Onaj tko spasi jednog čovjeka, spasio je čitav svijet".

ZASLUŽNI "ALUMNI"

Proglašen je i prvim počasnim predsjednikom Hrvatskoga stolnoteniskoga saveza, a od brojnih priznanja za svoja sportska i druga postignuća spominjemo ordene, Red Danice hrvatske s likom Franje Bučara za sport, kao i Red Danice hrvatske s likom Ruđera Boško-

Zaslužni "alumniji" Sveučilišta u Zagrebu primaju plaketu odnosno medalju s imenom i likom Žarka Dolinara

Žarka Dolinara mnogi svrstavaju u najbolje hrvatske sportaše svih vremena

vića za znanost. Nositelj je i tri doktora znanosti, na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu, na Medicinskom fakultetu u Baselu i na Sveučilištu "Josip Juraj Strossmayer" u Osijeku. Osim što je predavao na sveučilištima u Zagrebu i Baselu, kao gost predavač predavao je i u Japanu, Kini, Engleskoj, Kanadi, SAD-u i gotovo svim europskim zemljama.

Prof. dr. sc. Žarko Dolinar bio je i jedan od inicijatora okupljanja i organiziranja bivših studenata Sveučilišta u Zagrebu, odnosno bivših studenata hrvatskih sveučilišta. Osnivač je udruge Almae Matris Croaticae Alumni (AMAC) u Švicarskoj, prve takve udruge hrvatskih "alumnija" u inozemstvu. Predsjedništvo Saveza društava bivših studenata i prijatelja Sveučilišta u Zagrebu dodjeljuje posebna priznanja najuspješnijim i najzaslužnijim "alumnijima" u vidu medalje, odnosno plakete s imenom i likom Žarka Dolinara koji je umro 2003. godine. ■

TIN SRBIĆ ZLATNI U FINALU DOHE

Najbolji hrvatski gimnastičar Tin Srbić još je jednom pokorio konkurenciju u preči te s visokih 14.400 bodova osvojio zlato na Svjetskom kupu u katarskoj Dohi. Bivši svjetski prvak na preči danas je u posljednjoj provjeri uoči Europskog prvenstva u Szczecinu zauzeo prvo mjesto u finalu svoje najjače discipline. Nakon najboljeg rezultata kvalifikacija, Tin je bio najbolji i u finalu u Aspire Domeu. Za izvedbu vježbe početne ocjene 6.1 Srbić je zaradio ocjenu 8.300, što je naposljetku bilo dovoljno za konačnu ocjenu 14.400. Tinu je ovo drugi naslov pobjednika Svjetskog kupa u Dohi, nakon što mu je isto pošlo za rukom i prošle godine. Njegova kolekcija sada, uz najvažniju titulu - onu svjetskog prvaka iz 2017., broji i pet zlatnih medalja s natjecanja Svjetskoga kupa.

ISTOK RODEŠ POBJEDNIK EUROPSKOG KUPA U SLALOMU

Hrvatski skijaški reprezentativac Istok Rodeš osvojio je peto mjesto na završnoj slalomskoj utrci Europskog kupa, koja je održana u Kranjskoj Gori, čime je postao ukupnim pobjednikom ovog natjecanja u konkurenciji slalomaša i ponovio prošlogodišnji uspjeh Mateja Vidovića. U ožujku bilježimo još jedan veliki, senzacionalni rezultat hrvatskoga skijanja. Na slalomu za Svjetski kup u Kranjskoj Gori, prvi puta u povijesti na jednoj utrci Hrvatska ima čak četiri osvajača bodova, Istoka Rodeša, Mateja Vidovića, Filipa Zupčića i Eliasa Kolegu, a pored toga Elias i Istok su na istoj utrci i potvrdili nastup na završnici Svjetskoga kupa u Andori.

JUNIORI DINAMA ZAUSTAVLJENI TEK U ČETVRTFINALU LP

Nakon što su iz daljnjeg natjecanja izbacili rumunjsku Vitorul Constantu, kazahstansku Astanu i slavni Liverpool, juniori zagrebačkog Dinama zaustavljeni su tek u četvrtfinalu UEFA Youth League nadmašivši tako i sjajni ovogodišnji doseg prve momčadi u Europskoj ligi. Mlade Dinamovce zaustavio je u Londonu Chelsea i to nakon izvođenja jedanaesteraca, budući je regularni dio utakmice završio rezultatom 2:2, nakon što je Dinamo dvadesetak minuta prije kraja vodio 2:0. Dosadašnjeg junaka zagrebačke momčadi, vratara Dinka Horkaša, u Londonu je nadvisio također Zagrepčanin, vratar Chelseaja Karlo Žiger koji je u raspucavanju obranio dva jedanaesterca.

EL: BENFICA U PRODUŽETKU ELIMINIRALA DINAMO

Nogometaši Dinamo ostali su bez plasmana u četvrtfinale Europske lige nakon što su poraženi u produžetku uzvratnog dvoboja protiv Benfice u Lisabonu sa 3-0, jer je domaća momčad u osnovnih 90 minuta pogotkom Jonasa poništila prednost Dinama iz prepunog Maksimira sedam dana ranije. Pogodak za produžetak Brazilac Jonas postigao je u 71. minuti. U produžetku su domaći s dva udarca sa 20-ak metara došli do uvjerljive pobjede. U 94. minuti neobranjivo je pogodio Ferro, a u 105. minuti za 3-0 je pogodio Grimaldo s više od 20 metara iskosa. Dinamo je najbolje prilike za pogodak imao u produžetku. U 96. minuti Gojak je propustio s pet metara poslati loptu u mrežu, a u 112. minuti Atiemwen je izbio sam pred vratara Benfice i poslao loptu pokraj lijeve vratnice.

EP KARATE - MUŠKA REPREZENTACIJA OSVOJILA EKIPNU BRONCU

Hrvatska muška reprezentacija u borbama (Ivan i Anđelo Kvesić, Enes Garibović, Zvonimir Živković, Ivan Martinac, Ante Mrvičić, Stjepan Štimac) osvojila je ekipnu brončanu medalju na 54. Europskom prvenstvu u karateu u španjolskom gradu Guadalajari. U završnom susretu hrvatski karatisti su pobijedili Ukrajinu s 3-0. Hrvatska je na taj način osvojila čak 81. seniorsku medalju u povijesti europskih prvenstava od samostalnosti, a prvenstvo u Španjolskoj završava s tri bronce. Uz momčadsku broncu ista su odličja u pojedinačnom dijelu osvojila i braća Ivan i Anđelo Kvesić u kategoriji do 84 kg, odnosno preko 84 kg. Ivan je nakon ovog uspjeha već sada vrlo blizu nastupu na Olimpijskim igrama u Tokiju.

KVALIFIKACIJE ZA EURO 2020.: MAĐARSKA - HRVATSKA 2-1

Nakon što je u prvom nastupu u Zagrebu pobijedila Azerbajdžan 2-1, hrvatska je nogometna reprezentacija doživjela poraz u drugom nastupu u kvalifikacijama za Euro 2020., nakon što je Mađarska slavila sa 2-1 (1-1) u dvoboju odigranom u Budimpešti. Strijelac za našu reprezentaciju bio je Ante Rebić u 13. minuti na asistenciju Andreja Kramarića, a Mađarska je izjednačila u 34. minuti pogotkom Adama Szalaija. Pobjedu Mađarima u 76. minuti donio je Mate Patkai nakon udarca iz kuta. Četiri reprezentacije, Slovačka, Wales, Hrvatska i Mađarska imaju po tri boda nakon prvog kvalifikacijskog kruga u skupini E, ali Wales je odigrao samo jednu utakmicu. Na začelju skupine je Azerbajdžan bez bodova. Sljedeću kvalifikacijsku utakmicu naša će reprezentacija igrati 8. lipnja, kad će u osječkom Gradskom vrtu gostovati Wales.

GLAGOLJICA

